T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

DEVLET BAŞKANLARININ CEZAİ SORUMLULUĞU: CHARLES TAYLOR ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Ludju Kalembo Rudy

Ankara 2016

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

DEVLET BAŞKANLARININ CEZAİ SORUMLULUĞU: CHARLES TAYLOR ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Ludju Kalembo Rudy

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Gökçen ALPKAYA

Ankara 2016

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

DEVLET BAŞKANLARININ CEZAİ SORUMLULUĞU: CHARLES TAYOR ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Pr. Dr. Gökçen ALPKAYA

Tez Jürisi Üyeleri

ADI VE SOYADI	**İmzası**
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Tez Sınavı Tarihi .....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER
KISALTMALAR

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM:
DEVLET BAŞKANI OLARAK CHARLES TAYLOR'UN İÇ SAVAŞLARDAKİ ROLÜ 5

I. LİBERYA'DA İÇ SAVAŞ VE CHARLES TAYLOR'UN İKTİDARA GELİŞİ 5

II. SİERRA LEONE'DE İÇ SAVAŞ (1991-2002) 17

İKİNCİ BÖLÜM:
SİERRA LEONE İÇİN ÖZEL MAHKEMENİN KURULUŞU VE ÇALIŞMASI **27**

I. SİERRA LEONE İÇ SAVAŞINDA İŞLENEN SUÇLAR 28

A. AMPÜTASYON 30
B. CİNSEL ŞİDDET SUÇLARI 30
C. ÇOCUKLAR VE ÇOCUK ASKERLER 32

II. SİERRA LEONE İÇİN ÖZEL MAHKEMENİN KURULUŞU 33

A. ÖZEL MAHKEMENİN *SUI GENERIS* NİTELİĞİ 33
B. ÖZEL MAHKEMENİN YAPISI 35
1. Daireler 35
2. Savcı 36
3. Yazmanlık 37
4. Savunma Ofisi 38
C. ÖZEL MAHKEMENİN YARGILAMA USULÜ 38
D. ÖZEL MAHKEMENİN YETKİSİ 39
1. Konu Bakımından 39
a. İnsanlığa karşı suçlar 39
b. Savaş suçları 40
c. Sierra Leone hukukunda suç sayılan fiiller 41
2. Kişi Bakımından 42
3. Yer Bakımından 46
4. Zaman Bakımından 46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:
CHARLES TAYLOR'UN YARGILANMASI **48**

I. ÖNCEKİ DAVALAR 48
II. TAYLOR'UN YAKALANMASI VE YARGI SÜRECİ 51
III. İDDİA, SAVUNMA VE KARAR 58

A. İDDİA 58
B. SAVUNMA 60
C. KARAR VE HÜKÜM 62

IV. TEMYİZ 65

A. İDDİANAME 65
B. KANITLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 65
C. RUF/AFRC'NİN OPERASYONEL STRATEJİSİ 66
D. TAYLOR'UN EYLEMLERİ, TUTUMU VE ZİHİNSEL DURUMU 66
E. BİREYSEL CEZAİ SORUMLULUK HUKUKU 67
F. TAYLOR'UN CEZA SORUMLULUĞU 68
G. ADİL YARGILANMA HAKLARI VE YARGILAMA USULÜ 69
H. CEZA 69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:
ULUSLARARASI HUKUKTA DEVLET BAŞKANLARININ YARGI BAĞIŞIKLIĞI VE CEZA SORUMLULUĞU **70**

I. DEVLET BAŞKANLARININ YARGI BAĞIŞIKLIĞI 70
II. DEVLET BAŞKANLARININ ULUSLARARASI YARGI ÖNÜNDE BİREYSEL CEZAİ SORUMLULUĞU 83

BEŞİNCİ BÖLÜM:
CHARLES TAYLOR'UN YARGI BAĞIŞIKLIĞI VE ÖZEL MAHKEME ÖNÜNDE BİREYSEL CEZA SORUMLULUĞU **91**

I. CHARLES TAYLOR'UN YARGI BAĞIŞIKLIĞI 91
II. ÖZEL MAHKEMENİN YETKİSİ VE TAYLOR'UN CEZA SORUMLULUĞU 102
III. DEĞERLENDİRME 108

SONUÇ **110**
KAYNAKÇA **117**
EKLER **132**
ÖZET **134**

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFL	Armed Forces of Liberia (Liberya Silahlı Kuvvetleri)
AFRC	Armed Force Revolutionary Council (Silahlı Kuvvetler Devrimci Konseyi)
APC	All People's Congress (Bütün Halkın Kongresi)
BM	Birleşmiş Milletler
CDF	Civilian Defense Forces (Sivil Savunma Güçleri)
ECOWAS	Economic Community of West African States (Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu)
ECOMOG	ECOWAS Cease-Fire Monitoring Group (ECOWAS Barış Gücü)
EO	Executive Outcomes
ICJ	International Court of Justice (Uluslararası Adalet Divanı)
ICC	International Criminal Court (Uluslararası Ceza Mahkemesi)
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (Eski Yugoslavya İçin Uluslararası Ceza Mahkemesi
ICTR	International Criminal Tribunal for Rwanda (Ruanda için Uluslararası Ceza Mahkemesi)
GSG	Gurkha Security Guards
HRW	Human Rights Watch (İnsan Hakları Gözetim Kurumu)
INPFL	Independant National Patriotic Front of Liberia (Liberya Bağımsız Ulusal Yurtsever Cephesi)
LURD	Liberian United For Reconciliation and Democracy (Uzlaşma ve Demokrasi İçin Birleşik Liberyalılar)
ULAA	Union of Liberian Associations in the Americas (Amerika Liberya Dernekleri Birliği)
MODEL	Movement for Democracy in Liberia, (Liberya'da Demokrasi için Hareket)

NPFL	National Patriotic Front of Liberia (Liberya Ulusal Yurtsever Cephesi)
NPRC	National Provisional Ruling Council (Geçici Ulusal Yürütme Konseyi)
SCSL	Special Court for Sierra Leone (Sierra Leone için Özel Mahkeme)
SLPP	Sierra Leone People's Party, (Sierra Leone Halk Partisi)
ULIMO	United Liberation Movement for Democracy in Liberia (Liberya'da Demokrasi için Birleşik Özürlük Hareketi)
UNAMSIL	United Nations Mission in Sierra Leone (BM Sierra Leone Misyonu)
UNMIL	United Nations Mission in Liberia
UNOMSIL	United Nations Observer Mission in Sierra Leone (BM Sierra Leone Gözlem Misyonu)
RUF	Revolutionary United Front (Devrimci Birleşik Cephe)
RPE	Rules of Procedure and Evidence (Usul ve Kanıt Kuralları)

GİRİŞ

"*Bugün, Sierra Leone, bölge ve ötesi için tarihi bir gün. İlk kez bir devlet başkanı, planlayarak, yardım ederek ve yataklık yaparak savaş suçu ve insanlığa karşı suç işlemekten hüküm giydi*."[1]

Ban Ki-Moon

Sierra Leone'de yaşanan iç savaş tam on yıl boyunca sürdü. Liberya'nın komşusu olan bu Batı Afrika ülkesinde iç savaşa Devrimci Birleşik Cephe (*Revolutionary United Front, RUF*), Silahlı Kuvvetler Devrimci Konseyi (*Armed Force Revolutionary Council, AFRC*), bu ikisinin ittifakı ve nihayet Sivil Savunma Güçleri'nin (*Civilian Defense Forces, CDF*) vahşet eylemleri damgasını vurdu.

Savaş sonunda, Sierra Leone hükümeti ile Birleşmiş Milletler arasında yapılan bir anlaşma ile Sierra Leone İçin Özel Mahkeme kuruldu. Melez nitelikteki bu mahkeme, Sierra Leone iç savaşı sırasında işlenen suçların en ağır sorumlularını yargılamakla görevlendirilmişti. Mahkeme, RUF, AFRC ve CDF'nin yanı sıra, komşu devlet Liberya'nın o dönemdeki başkanı olan Charles Taylor'u da yargıladı

[1] "Prosecutor welcomes UN-backed court's decision to uphold Charles Taylor conviction", **UN Daily News**, 26.09.2013, http://www.un.org/News/dh/pdf/english/2013/26092013.pdf [25.03.2015]

ve Charles Taylor, hem savaş suçlarından, hem de insanlığa karşı suçlardan kovuşturulan, yargılanan ve hüküm giyen ilk devlet başkanı olarak tarihe geçti.

Sierra Leone İçin Özel Mahkeme'nin II. Yargılama Dairesi'nin 30.05.2012'te verdiği karar, Temyiz Dairesi'nin 26.09.2013'te verdiği karar ile onandı ve Charles Taylor, Sierra Leone iç savaşında oynadığı rol nedeniyle 50 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Bu rol, Foday Sankoh liderliğindeki RUF asilerinin Sierra Leone topraklarında işlediği savaş suçlarına ve insanlığa karşı suçlara, mali, moral ve askeri (silah, cephane ve diğer türlü lojistik) destek sağlayarak yardım etmek ve özendirmek, bunun gibi, RUF-AFRC lideri olan Sam Bockarie ile, uluslararası insani hukukun ağır ihlallerinin gerçekleştirilmesine neden olan eylemleri planlamak idi.

Diğer bir deyişle, Liberya Devlet Başkanı Charles Taylor, Sierra Leone iç savaşı sırasında gerçekleştirilen savaş suçları ve insanlığa karşı suçları bizzat işlemekten değil, devlet başkanı olduğu sırada bu suçların işlenmiş olmasına yardım ve yataklık etmek ve planlanmasına katılmaktan sorumlu bulundu.

Bu çalışmanın amacı şu sorulara cevap bulmaktır: Charles Taylor davasının uluslararası hukuk ve uluslararası ceza hukuku bakımından önemi nedir? Sierra Leone için Özel Mahkeme (bundan sonra Özel Mahkeme olarak anılacaktır) Charles Taylor'u Sierra Leone iç savaşındaki rolü nedeniyle yargılarken tarafsız davranabilmiş midir? Taylor davasında politik etkenler yargılamanın işleyişini ve kararı etkilemiş midir?

Bu tez çalışması beş bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde Liberya ve Sierra Leone'deki iç savaşlar, tarihsel kökenleri ve güncel nedenleriyle birlikte ele alınacaktır. Bu bağlamda Charles Taylor'un, hem Liberya, hem de Sierra Leone iç savaşında oynadığı rol açıklanmaya çalışılacaktır.

İkinci bölümde, Sierra Leone iç savaşının ardından, BM ile Sierra Leone hükümeti arasında yapılan bir anlaşmayla kurulan Özel Mahkeme'nin kuruluşu, yapısı, yetkileri ve faaliyeti incelenecektir. Kendisinden önceki *ad hoc* mahkemelerden farklı bir usulle kurulan bu mahkeme, yargı yetkisi, yargılama usulü ve nihayet yargılama faaliyeti bakımından da incelenmeye değer özellikler taşımaktadır. Nitekim bu bölümde, Özel Mahkeme hakkındaki genel bilgilerin yanı sıra, mahkemenin kapanmasına kadar gördüğü davalara da değinilecektir.

Üçüncü bölümde, Charles Taylor davası genel özellikleriyle incelenecektir: İddianamenin hazırlanması ve Taylor'un mahkeme önüne çıkarılmasından başlayarak, davanın aşamaları, belli başlı hukuksal sorunlar, karar ve hüküm aktarılacaktır.

Dördüncü bölüm, uluslararası hukukun, bugüne kadar devlet başkanlarının yargılanmasını ve mahkûm edilmesini engellemiş olan kuralları ile cezasızlıkla mücadeleye yönelik gelişmekte olan kurallarının analizine ayrılmıştır.

Beşinci ve son bölümde ise, önceki bölümlerde sunulan maddi ve hukuksal olgular bağlamında, Özel Mahkeme'nin Charles Taylor davasında devlet başkanlarının yargı bağışıklığı ve ceza sorumluluğuna ilişkin içtihadı analiz edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM:

DEVLET BAŞKANI OLARAK CHARLES TAYLOR'UN İÇ SAVAŞLARDAKİ ROLÜ

Liberya'nın eski Devlet Başkanı Charles Taylor, Sierra Leone Cumhuriyeti'nde işlenen suçlardan dolayı suçlanmış ve yargılanmıştır. Bu nedenle sorumuz, Liberya Devlet Başkanının, Sierra Leone'deki iç savaşta nasıl bir rol oynadığıdır. Bu soruya cevap verebilmek için, Sierra Leone iç savaşının, Liberya'daki iç savaşın sonucundan başka bir şey olmadığını hatırlamak gerekir. Bu nedenle şimdi Sierra Leone iç savaşının kökeninde bulunan Liberya iç savaşına daha yakından bakılmalıdır.

I. LİBERYA'DA İÇ SAVAŞ VE CHARLES TAYLOR'UN İKTİDARA GELİŞİ

Bir Batı Afrika devleti olan Liberya Cumhuriyeti, kuzeybatıda Sierra Leone, kuzeydoğuda Gine ve doğuda Fildişi Sahili'ne komşudur. Yüzölçümü 111.370 km^2 olan Liberya, batıda ve güneyde Atlantik Okyanusu'na açılan bir kıyı devletidir.[2] Ülkenin demografik yapısı, Liberya'da konuşulan üç yerli dile göre sınıflandırılan 16 yerli etnik gruptan oluşmaktadır: Kwa dilini konuşan Bassa, Belle, Dei, Grebo, Krahn ve Kru; Mende dilini konuşan Bandi, Dahn, Kpelle, Loma, Mandinka, Mano, Mende, Vai; Mel dillerini konuşan Gola ve Kisi kabileleri.[3]

[2] "Libéria", **Encyclopédie Larousse**, http://www.larousse.fr/encyclopedie/pays/Liberia/129821 [25.06.2015]
[3] D. Elwood Dunn, "*The Civil War in Liberia*", **Civil War in Africa Roots and Resolution**, der. M. Taisier & Robert O. Matthews, Montreal, McGill-Queen's University Press, 1999, s. 92.

Liberya kıyıları 1461'de Portekizli kâşifler tarafından keşfedilmiş ve o tarihten başlayarak altın ve köle ticaretine konu olmuştur. Bugünkü Liberya ise 19. yüzyıl Amerikan kolonyalizminin ürünüdür. 1822'de, sadece ABD'deki değil, aynı zamanda Karaipler'deki azat edilmiş köleleri de Afrika kıtasına yerleştirmeyi amaçlayan *American Colonization Society* tarafından kurulmuştu.[4] Liberya'daki çatışmanın kökeni, Joseph Jenkins Robert'in başkanlığında 26 Temmuz 1847'de ilan edilen[5] bağımsızlık dönemine kadar gitmektedir.[6] Cumhuriyet olarak kurulan Liberya'da oy hakkı sadece Amerikalı-Liberyalılara tanınmıştı. Bu da yaklaşık yüz yıl boyunca bu grubun iktidar tekelini elinde tutmasını sağladı. Amerikalı-Liberyalıların, "ilkel" olarak gördükleri yerlileri kamusal işlerin yönetiminden uzak tutması, Liberya'daki çatışmanın başlıca kaynaklarından biri oldu.[7]

Bu dönemde Liberya ekonomisi esas olarak Amerikalı-Liberyalıların yerli Liberyalılara dayattığı zorla çalıştırma üzerine kuruluydu. Uluslararası topluluk tarafından köleliğe yakın olarak görülen bu pratik 1930'da Zorla Çalıştırmanın Yasaklanmasına İlişkin Sözleşme ile yasaklanmıştı ve Liberya 1 Mayıs 1931'de, daha sözleşme yürürlüğe girmeden onaylayan devletlerden biriydi[8] 1936'dan

---

[4] B. Nantet, **Dictionnaire de l'Afrique: Histoire, Civilisation, Actualité**, Paris, Larousse, 2006, s. 188-9.
[5] "Libéria chronologie", **Jeune Afrique**, http://www.jeuneafrique.com/pays/liberia/chronologie [28.06.2015]
[6] Stephen Ellis, **The Mask of Anarchy**: **The Destruction of Liberia and The Religious Dimension of an African Civil War**, New York University Press, New York, 1999, s. 191.
[7] Eghosa E. Osaghae, **"**The Ethnic and Class Character of Politico Conflicts In Liberia", **Ethnic Conflicts in Africa,** Der. Okwadiba Nnoli, Dakar, Codesria, 1998, s. 134.
[8] **Ratifications de Co59- Convention (no 29) sur le traval forcée**, http://www.ilo.org/dyn/normlex/fr/f?p=1000:11300:0::NO:11300:P11300_INSTRUMENT_ID:312174 [29.06.2015]

başlayarak iç hukukta da yasaklanmış[9] olmasına rağmen, yerliler ikinci sınıf yurttaş olarak görülmeye devam etti.

1943'te, ülke tarihinin en önemli figürlerinden biri olan William Tubman devlet başkanlığına seçildi. Başkanlığı sırasında ülkeyi birleştirmeye ve ekonomik kalkınmayı sağlamaya çalışan Tubman'ın döneminde yerliler ilk kez oy hakkını elde ettiler.[10]

Charles Ghankay Taylor böyle bir ortamda, 28 Ocak 1948'de, Monrovia'nın zengin bir mahallesi olan Arthington'da doğdu.[11] Hali vakti yerinde bir ailenin çocuğuydu. Babası Afro-Amerikalı Kongo kabilesine mensup olduğundan baba tarafından elit ayrıcalıklarına sahipti. [12] Taylor'un annesi ise Amerikalı-Liberyalılar olarak nitelenen melez gruptandı. Böylece Taylor'ın siyasal düşünceleri, Liberya'daki iki farklı toplumsal tabakanın öteden beri devam eden geriliminin ortasında şekillenmeye başladı.

Liberya Tubman'ın 1971'de ölmesinin ardından başkan olan William Tolbert'in yönetimi altındayken Taylor 1972'de yüksek öğretim için ABD'ye gitti ve 1976'da Massachusetts Bentley College'dan iktisat diploması aldı.[13]

---

[9] "Libéria chronologie", **Jeune Afrique**, http://www.jeuneafrique.com/pays/liberia/chronologie, [28.06.2015]
[10] Dunn, **op. cit**., s. 98-101.
[11] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-PT: "Prosecution's Second Amended Indictment for Charles Taylor", 29.05.2005. [14.06.2015]
[12] Osaghae, **op. cit.**, s.134-135.
[13] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T-1283 : "Trial Judgement", 18.05.2012, § 4. [16.06.2015]

Yüksek öğrenimi sırasında başlayan siyaset tutkusu sonucunda Amerika'daki Liberya Dernekleri Birliği'ne (*The Union of Liberian Associations in the Americas, ULAA*) katıldı.[14] Tolbert'in yerli Liberyalılar ile Amerikalı-Liberyalılar arasındaki ayrımı ve toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için en çok mücadeleyi vermiş olan selefi William Tubman'dan farklılaşan politikalarını eleştiriyordu.[15] Taylor 1979'da ULAA'nın başkanı oldu.[16]

Aynı yıl Liberya'da halkın başlıca besin maddesi olan pirinç fiyatının artırılması üzerine karışıklıklar patlak verdi, Amerikalı-Liberyalıların iktidarına karşı isyancı milisler oluştu ve yerli halk ülkenin yönetiminde pay talep etmeye başladı.[17]

1980'de, Liberya Silahlı Kuvvetleri (*Armed Forces of Liberia, AFL*) üyesi 17 asker, ülkedeki istikrarsızlıktan yararlanarak, 11 Nisan'ı 12 Nisan'a bağlayan gece bir askeri darbe gerçekleştirdi. Krahn kabilesine mensup Samuel Kanyon Doe Devlet Başkanı William Tolbert'i öldürerek iktidarı ele geçirdi[18] ve ülkedeki Amerikalı-Liberyalı egemenliğine son verdi.[19] Samuel Doe kendine general unvanı vererek *People's Redemption Council* adıyla oluşturduğu yürütme konseyinin başına geçti.

Askeri cunta, iktidarı ele geçirmesinin ardından, 22 Nisan 1980'de, yolsuzlukla suçladığı hükümetin üyesi oldukları gerekçesiyle, göstermelik bir dava sonunda,

---

[14] Bu örgüt 1974 Temmuz'unda ABD'de yaşayan Amerikalı-Liberyalılar tarafından, Liberya'da demokratik ve barışçı bir dönüşüme katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştu. Bugün de varlığını sürdüren örgüt için bkz. http://ulaalib.org/ [16.06.2015]

[15] Dunn, **op. cit**., s. 98.

[16] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Transcripts", 14.07. 2009, s. 24387. [16.06.2015]

[17] Jos-Blaise Alima, "Libéria: la révolte des indigènes", **Jeune Afrique**, no. 1007, 23.04.1980, http://www.jeuneafrique.com/176388/politique/liberia-la-r-volte-des-indig-nes-1/ [02.05.2015]

[18] **Ibid.**

[19] Ellis, **op. cit**., s. 53.

Tolbert hükümetinin 13 eski üyesini idam ettirdi.[20] Doe'nun başkanlığı diktatörlük, yolsuzluk ve iktidarın tek elde toplanması demekti. 1847 anayasasını yürürlükten kaldırdı, siyasi partileri yasakladı ve çevresine kendi kabilesi dışındakileri yaklaştırmadı.

Devrik başkan Tolbert'in daveti üzerine ULAA başkanı olarak Liberya'ya gelmiş olan Charles Taylor da Samuel Doe'nin iktidarında görev aldı. Yaklaşık üç yıl boyunca Doe hükümetinde bulunduktan sonra, Mayıs 1983'te, Doe tarafından 900.000 ABD Dolarını zimmetine geçirmekle suçlandı.[21] Bunun üzerine ABD'ye kaçan Taylor, Liberya yetkililerinin iade talebinde bulunması üzerine Haziran 1984'te tutuklandı.[22]

Aynı yıl uluslararası baskılar ve özellikle de ABD'nin baskısıyla, Samuel Doe siyasi faaliyet ve parti üyeliği üzerindeki yasakları kaldırdı ve Temmuz 1984'te yeni bir anayasayı yürürlüğe koydu. Başkanlık seçimlerinin Kasım 1985'te yapılması öngörüldü.[23] Samuel Doe 15 Kasım'da yapılan seçimleri oyların yüzde 50,9'unu alarak kazandı ancak seçim sonuçları, Samuel Doe'yu seçimler sırasında hile yapmakla suçlayanların şiddetli eleştirilerine konu oldu.[24] Ülke genelindeki protestoları, Thomas Quiwonkpa'nın liderliğindeki bir grup sürgünün ülkenin

[20] "Liberian Soldiers Taunt Shoot 13 Former Leaders", **Washington Post**, http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/07/28/AR2006072800581_pf.html [19.06.2015]
[21] Marcus Boni Teiga, "Liberia: Le Vrai visage de Charles Taylor", 20.07.2012, **SlateAfrique**, http://www.slateafrique.com/86533/liberia-vrai-visage-de-charles-taylor-sierra-leone [28.06.2015]
[22] C. Chernor Jalloh, "The Law and Politics of the Charles Taylor Case'', **Denver Journal of International Law and Policy**, Cilt 43, no. 3, Bahar 2015, s. 238-239.
[23] **"**The President Samuel K. Doe, the master sergent president", http://www.liberiapastandpresent.org/SamuelKDoe.htm [19.06.2015]
[24] Liberia - Election and Coup Attempt – 1985, http://www.globalsecurity.org/military/world/war/liberia-1985.htm [19.06.2015]

doğusunda bulunan ve seçimi kaybetmiş olan Jackson Doe'nun memleketi olan Nimba kasabasından başlayan başarısız bir darbe girişimi izledi.[25] Thomas Quiwonkpa'nın başkaldırısı, Samuel Doe tarafından şiddetle bastırıldı. Quiwonkpa yakalanıp öldürüldü; *Gio* ve *Mano* kabilelerinin çoğunlukta olduğu Nimba bölgesinde, Samuel Doe'nun da mensup olduğu *Krahn* kabilesi üyeleri tarafından katliam ve yağmalar gerçekleştirildi.[26]

Taylor ise Devlet Başkanı Samuel Doe'ya karşı isyan hazırlığına girişmek üzere Kasım 1985'te kendi ifadesine göre ABD'li görevlilerin yardımıyla[27] hapishaneden kaçarak Gana'nın başkenti Accra'ya geldi. 1986'da Liberya Ulusal Yurtsever Cephesi'ne (*National Patriotic Front of Libéria-NPFL*) katıldı, 1987'de NPFL üyeleriyle birlikte Libya'da silahlı eğitim kampına kabul edildi ve burada iki yıl kadar eğitim aldıktan sonra Burkina Faso'ya geçti.

1989'da cephenin lideri olmayı başaran[28] ve Burkina Faso, Fildişi Sahili ve Libya'nın o dönemki başkanları tarafından desteklenen[29] Taylor aynı yıl birlikleriyle beraber Fildişi Sahili'ne geldi ve 24 Aralık 1989'da, Nimba bölgesindeki Danané

---

[25] Ellis, **op. cit.**, s. 65.
[26] Louis Dollot, "Le Libéria: De l'amour de la Liberté à la guerre civile", **Afrique contemporaine**, no. 155, 1990, s. 63.
[27] Tracey Gurd, "Taylor Alleges US Govt Helped Him Escape From US Prison", **International Justice Monitor**, 15.07.2009, http://www.ijmonitor.org/2009/07/taylor-alleges-us-govt-helped-him-escape-from-us-prison/ [10.05.2016]
[28] **Prosecutor v. Charles Taylor** "Transcripts", 15.07. 2009, s. 24530.
[29] Fabrice Weissman, "Libéria: derrière le chaos, crise et interventions internationales", **Relations Internationales et Stratégiques,** no. 23, 1996, s. 4, http://www.msf-crash.org/drive/ce9c-fw-1996-liberia-derriere-le-chaos-crises-et-interventions-internationales-_fr-art-p.19_.pdf [19.06.2015] Ayrıca bkz. F. Meledje Djedjro, "La guerre civile du Libéria et la question de l'ingérence dans les affaires intérieures des Etats", **Revue belge de droit internationale**, 1993/2, s. 395.

(Fildişi Sahili-Liberya) sınırında, Butuo şehrine saldırarak[30] ülkenin farklı kabilelerinin katılacağı Liberya iç savaşını başlatmış oldu.[31]

NPFL asıl olarak Nimba kabilesi üyelerinden oluşuyordu, ancak AFL'nin katlettiği *Gio* ve *Mano* kabilelerinin üyeleri de kendilerine silah veren NPFL'ye katıldılar. AFL'de ise Samuel Doe'ya sadık *Krahn* kabilesinden başka kimse bulunmuyordu.[32]

NPFL askeri açıdan AFL'den daha yüksek bir kapasiteye sahipti çünkü AFL, 1981'de cunta içi bir darbe girişiminin bastırılarak Konsey'in dört üyesinin idam edilmesiyle kısmen zayıflamıştı.[33] Bu avantaj sayesinde NPFL ülkenin yüzde doksanını, başkent Monrovia hariç, kısa sürede işgal etti.

Başkente doğru ilerlerken, isyan hareketinin içinde gerilimler ortaya çıktı. AFL'nin eski bir üyesi ve aynı zamanda NPFL'nin kurucularından olan Prince Johnson, Taylor'la bir tartışmanın ardından, kendi hareketini kurmak üzere ayrıldı ve Temmuz 1990'da Liberya Bağımsız Ulusal Yurtsever Cephesi'ni (*Independant National Patriotic Front of Liberia*, INFPL) kurdu.[34] Her iki hareketin amacı da Doe'yu devirmek idi ancak INFPL lideri, Taylor'un iktidarı ele geçirmesine açıkça karşıydı.

[30] Ellis, **op.cit.,** s. 75.
[31] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T-1283, "Trial Judgement", 18.05.2012, § 7. [16.06.2015]
[32] Ellis, **op. cit.,** s. 57.
[33] **Ibid**, s. 55.
[34] **Ibid**, s. 84.

26 Temmuz 1990'da NPFL ve INPFL ayrı ayrı Monrovia'ya girdi. NPFL varoşlara yerleşirken INPFL liman mahallesini ele geçirdi. İki fraksiyonun başkente girişi ilk kanlı Monrovia savaşıydı.

Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'nun (*Economic Community of West African States, ECOWAS*) Devlet Başkanları, Liberya'daki bu durum karşısında kayıtsız kalmadılar. Mali kaynak oluşturmak ve sivil halkı gaddarlıklardan koruyabilmek için harekete geçtiler. Birleşmiş Milletler de bu girişimi destekledi.[35] ECOWAS, 7 Ağustos 1990'da Gambiya'da yapılan Banjul zirvesinde Liberya'ya bir ECOWAS Barış Gücü gönderme kararı aldı.

ECOMOG (*ECOWAS Cease-Fire Monitoring Group*) 24 Ağustos 1990'da asilerin saldırılarını engellemek üzere Monrovia'ya geldi. Çeşitli Afrika devletlerinin askerlerinden oluşan ECOMOG'un başında, en geniş asker kotasına sahip olan Nijerya birliği bulunuyordu.[36] ECOMOG içinde Nijerya askerlerinin ağırlığı, bu durumu Nijerya'nın Liberya içişlerine müdahalesi olarak gören Taylor tarafından sert şekilde eleştirildi.[37]

Uluslararası toplum, savaşı sona erdirme ve ülkede barışı sağlama kaygısıyla, Başkan Samuel Doe'ya, iktidarı fraksiyonlardan birine bırakması ve bakanlarının çoğunun yaptığı gibi sürgüne gitmesi için baskı yaptı. Çünkü Doe'nun varlığı savaşı uzatmak

[35] **Mission des Nations Unies au Libéria**, Histoire, http://www.un.org/fr/peacekeeping/missions/unmil/background.shtml [02.06.2015]
[36] "L'Ecomog, bras de la cédeao" **France 24,** 07.01.2011, http://www.france24.com/fr/20101228-ecomog-bras-arme-cedeao-cote-ivoire-nigeria [05.06.2015].
[37] Teiga, **op. cit.**

ve ECOMOG'un amacını gerçekleştirmesini engellemekten başka bir işe yaramıyordu. Ancak bu baskı başarılı olamadı.

ECOMOG fraksiyonların Monrovia dışına püskürtülmesini sağladı fakat Samuel Doe'nun INPFL tarafından hem de ECOMOG karargahından kaçırılmasına engel olamadı. Johnson 9 Eylül 1990'da Doe'yu ele geçirdi ve Doe INPFL militanlarının uzun bir işkencesinden sonra öldürüldü.[38]

Doe'nun öldürülmesinden birkaç hafta sonra ECOMOG durumu kontrol altına almayı başardı. ECOWAS'ın Bamako'da Kasım 1990'da yapılan Devlet Başkanları olağanüstü zirvesinde, Sierra Leone sınırlarına kadar uzanan savaşın sona erdirilmesi için bir ateşkes yapılması ve Amos Sawyer başkanlığında bir geçiş hükümeti oluşturulması kararlaştırıldı.

Ancak Doe'nun öldürülmesi ve yeni hükümetin kurulması Liberya'da barışın tesisi için yeterli olmadı. Charles Taylor, Liberya dışında kurulduğu için meşru saymadığı yeni hükümete karşı çıktı ve savaşı sürdürerek ülkenin tamamının çoğunluğunu yeniden kontrol altına almayı başardı. Monrovia geçici hükümetine karşı, ülkenin orta bölgesinde, Gbarnga'da Ulusal Yurtsever Yeniden-İnşa Meclisi (*National Patriotic Reconstruction Assembly*) hükümetini kurdu.[39]

[38] Ellis, **op.cit**., s.1-14.
[39] David Forest, **Cause et motivations de la guerre au Libéria (1989-1997)**, yayınlanmamış master tezi, Québec, Institut québécois des hautes études internationales Université Laval, 13.04.2004, s. 29. http://www.cms.fss.ulaval.ca/recherche/upload/hei/fichiers/essaiforestmri.pdf [02.07.2015]

Öte yandan, Doe rejiminin Sierra Leone'de sürgünde olan üyeleri, 1991'de Liberya'da Demokrasi için Birleşik Özgürlük Hareketi (*United Liberation Mouvement for Democracy in Liberia, ULIMO*) adında yeni bir fraksiyon oluşturdu.[40] AFL'nin eski üyelerinden oluşan bu fraksiyonun merkezi Sierra Leone'deydi ve buradan Liberya'daki NFPL'ye saldırılar başlattı.[41] ULIMO 1992 sonbaharına doğru, NPFL'nin işgal etmiş olduğu toprakların büyük bölümünü ele geçirdi. Aynı yılın Ekim ayında, Taylor, başkenti kontrol altına almaya yönelik olan ve "Ekim" adıyla anılan bir harekat başlattı.[42] Bu harekat ikinci Monrovia savaşının da başlangıcını oluşturacaktı.

NPFL'nin bu saldırısı karşısında ECOMOG yeniden, ancak bu kez ULIMO'nın müttefiki olarak ve AFL'yi yeniden silahlandırmak üzere müdahil oldu.

Çatışmalar aralıklarla 1996'ya kadar devam etti. Süreç içinde çok sayıda yeni fraksiyon ortaya çıktı, çok sayıda barış anlaşması yapılmasına rağmen şu ya da bu fraksiyonun uymaması nedeniyle hiçbiri kalıcı olmadı.

17 Ağustos 1996'da imzalanan Abuja II anlaşması[43] ise geçici de olsa uygulanabildi. Anlaşma savaşa katılan fraksiyonların silahsızlandırılmasını ve 1997'de seçimlerin yapılmasını öngörüyordu. BM tarafından düzenlenen ve ECOMOG tarafından

[40] ULIMO, Krahn ve Mandinka kabilelerinin üyelerinden oluşuyordu, bkz., Morten Bøås, "Funérailles pour un ami: des luttes de citoyenneté", **Politique Africaine,** 2008-4, no. 112, s. 39, http://www.cairn.info/revue-politique-africaine-2008-4-page-36.htm [02.06.2015]
[41] Roland Marchal, Comfort Ero, Mariame Ferme, "Introduction au thème, Liberia, Sierra Leone et Guinée: une guerre sans frontières? ", **Politique Africaine,** 2002/4 (no. 88), s. 5-12, https://www.cairn.info/revue-politique-africaine-2002-4-page-5.htm [02.06.2015]
[42] Weissman, **op. cit**., s. 4.
[43] "Nouvel accord de paix et nouvelle présidente du Conseil d'État", LIBERIA, chronologie contemporaine, **Encyclopedia Universalis**, http://www.universalis.fr/evenement/17-aout-1996-nouvel-accord-de-paix-et-nouvelle-presidente-du-conseil-d-etat/ [14.05.2016]

denetlenen seçimlerde, Taylor oyların yüzde 75.33'ünü alarak 2 Ağustos 1997'de Devlet Başkanı seçildi.[44]

Buna karşılık Taylor'un başkanlığı da selefinden farklı olmadı. Bu döneme de kötü yönetim, yolsuzluk, basının, sivil toplumun ve siyasi muhalefetin bastırılması damgasını vurdu;[45] yolsuzluk ve yozlaşma, *Krahn* ve *Mandinka* kabilelerine yönelik vahşet, insan hakları ihlalleri ve baskı Liberya'da ikinci bir iç savaşı tetikledi.

İkinci Liberya İç Savaşı, 1999'da, Uzlaşma ve Demokrasi İçin Birleşik Liberyalılar (*Liberians United For Reconciliation and Democracy, LURD*) hareketinin NPFL birliklerine yaptığı bir saldırıyla başladı. LURD *Krahn* ve *Mandinka* kabilelerinin üyelerinden oluşan bir fraksiyondu.[46] Gine, Sierra Leone ve Büyük Britanya tarafından desteklenen LURD 2000'de ülkenin kuzeybatısındaki Lofa bölgesini denetim altına alarak ilerlemeye devam etti; 2002'de LURD birlikleri Monrovia'ya 25 km. uzaklıktaydı.[47] 2003'te, başkenti ele geçirmeye yönelik üç başarısız girişimin ardından, LURD ikiye bölündü ve Liberya'da Demokrasi için Hareket (*Movement For Democracy in Liberia*, MODEL) kuruldu. MODEL Fildişi Sahili'nin yardımıyla NPFL'ye karşı bir saldırı başlattı ve ülkenin kuzeyini ve güneyini işgal etti. Kısacası, beşte dördü isyancıların elinde olan Liberya kanlı bir iç savaşa sürüklendi.

---

[44] Ellis, **op. cit.**, s. 109.
[45] "Questions et réponses sur l'affaire du procureur contre Charles Ghankay Taylor au Tribunal spécial pour la Sierra Leone (TSSL)", **Human Rigths Watch**, 26.04.2012, https://www.hrw.org/fr/news/2012/04/26/charles-taylor-questions-et-reponses-sur-laffaire-du-procureur-contre-charles [15.06.2015]
[46] Bøås, **op. cit.,** s. 40, [02.06.2015]
[47] R. William, C. Messiant, "La sale petite guerre du Libéria", **Politique Africaine**, no. 88, Nisan 2002, s.63-4, http://www.politique-africaine.com/numeros/pdf/088063.pdf [02.06.2015]

ECOWAS sorumluları, Charles Taylor'u savaşı sona erdirmek ve soruna barışçı bir çözüm bulmak için iktidarı terk etmeye ikna etmek üzere Liberya'ya gittiler. BM'nin girişimiyle, 2003 başında, ECOWAS Taylor'a ve iki fraksiyona (LURD ve MODEL) bir barış anlaşması imzalatmayı başardı. Accra'da yapılan anlaşma yeni bir geçiş hükümeti kurulmasını öngörüyordu.[48] Taylor 11 Ağustos 2003'te istifa ederek Nijerya'ya sığınmak zorunda kaldı.[49] 14 Ekim 2003'te Gyude Bryant'ın başkanlığında bir geçiş hükümeti kuruldu. 23 Kasım 2005'te, Ellen Jhonson Sirleaf'in kazandığı başkanlık seçimleri yapıldı.

2006'da, Liberya hükümetinin talebi üzerine Nijerya Devlet Başkanı Olusegun Obasanjo Taylor'u Liberya'ya iade etmeye karar verdi. Taylor Nijerya'dan ayrılmayı denedi fakat 29 Mart 2006'da Kamerun sınırını geçmeye çalışırken yakalandı. Aynı gün Freetown'a götürüldü ve 30 Haziran'da güvenlik gerekçesiyle Lahey'e nakledildi.[50]

Charles Taylor'un kariyerinden ayrı düşünülemeyecek olan Liberya iç savaşında, BM'nin verilerine göre 150.000 kişi öldü, milyonlarca kişi Fildişi Sahili ve Gine gibi komşu ülkelere sığındı.[51]

---

[48] "l'Afrique dans le monde Une chronologie du continent africain 2ème trimestre 2003", **Afrique contemporaine**, 2003/3, no. 207, s. 208, https://www.cairn.info/revue-afrique-contemporaine-2003-3.htm

[49] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T-1283 : "Trial Judgement", 18.05.2012, § 9. [16.06.2015]

[50] "Le procureur contre Charles Ghankay Taylor, Chronologie de l'affaire au Tribunal spécial pour la Sierra Leone", **Human Rigths Watch**, 16.04.2012, https://www.hrw.org/fr/news/2012/04/16/le-procureur-contre-charles-ghankay-taylor-chronologie-de-laffaire-au-tribunal [20.06.2015]

[51] **Mission des Nations Unies au Libéria**, **op.cit.**

II. SIERRA LEONE'DE İÇ SAVAŞ (1991-2002)

Sierra Leone yüzölçümü 71.740 km^2 olan bir Batı Afrika ülkesidir. Kuzeydoğuda Gine, güneydoğuda Liberya ve kuzeyde de Atlantik ile çevrilidir. Resmi dili İngilizce olan ülkenin nüfusu yaklaşık 5.770.000'dir.[52] Ülkede çok sayıda etnik grup bulunmakla birlikte, nüfusun yüzde 60'ı iki büyük etnik gruptan birine mensuptur. Bunlar, kuzeyde Temne ve güneyde Mende'lerdir.[53]

Toprak altı madenler bakımından zengin[54] olan Sierra Leone'de elmas, demir, boksit, rutil, altın ve platin bulunmaktadır. Yeraltı zenginliğine rağmen dünyanın en yoksul ülkeleri arasında sayılan Sierra Leone'de ortalama yaşam beklentisi 48 yaştır.[55] Ülkenin bugünkü durumu, 1991'den 2002'ye kadar devam eden iç savaşın sonuçlarından biridir.[56] İç savaşın nedenlerinden bazıları ise ülkenin tarihinde yatmaktadır.

Modern Sierra Leone, komşusu Liberya gibi, 19. Yüzyıl Britanya sömürgeciliğinin ürünüdür. Sierra Leone kıyıları, 1462'de Pero De Sintra ve Soeiro Da Costa adındaki Portekizli kaşifler tarafından keşfedilmiş ve Portekizce'de "Dağ Aslanı" anlamına

---

[52] Temmuz 2014'teki öngörü, bkz., **The World Fact Book**, Africa: Sierra Leone, https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sl.html [15.05.2015]

[53] http://www.larousse.fr/encyclopedie/pays/Sierra_Leone/144269, [01.07.2015]

[54] **Extra Industries Transparency Initiative**, "Seeing Results from natural resource: Sierra Leone", https://eiti.org/fr/sierra-leone, [01.07.2015]

[55] BM Kalkınma Programı'na (UNDP) göre, Sierra Leone İnsani Gelişme İndeksi'nde 187 ülke arasında 180. sıradadır; kişi başına düşen gelir 360 ABD Dolarıdır ve nüfusun yüzde 60'ı günde 1,25 Doların altında yaşamaktadır; gençlerde işsizlik ve okuma-yazma bilmeme oranı çok yüksektir; bkz. **UNDP in Sierra Leone** http://www.sl.undp.org/content/sierraleone/en/home/countryinfo/ [15.05.2015]

[56] Aslında iç savaşın ülkenin yoksulluğunu sadece arttırdığına, Sierra Leone'nin savaştan bir yıl önce İnsani Gelişme İndeksi'nde 160. sırada olduğuna dikkat çekilmektedir, bkz. Jean-Marc Châtaigne, **L'ONU dans la crise en Sierra Leone: les méandres d'une négociation**, Paris, Karthala, 2005, s.14.

gelen Sierra Leone adı Pero De Sintra tarafından verilmiştir.[57] 1787'de, İngilizler Sierra Leone'ye, bugün başkent Freetown'un bulunduğu bölgeye gelmişler, yerel şeflerden edindikleri bölgede, ABD'den ve Antiller'den gelen azat edilmiş kölelerin yerleştirildiği bir koloni kurmuşlardır.[58] 1791'den 1808'e kadar *Sierra Leone Company* tarafından yönetilen[59] koloni, köleliğin kaldırılmasından bir yıl sonra, 1808'de, "Taç Koloni" olarak ilan edilmiştir. Daha sonra, 1896'da, ülkenin tamamı yani Freetown'un arkasındaki bölge de Britanya protektorası altına alınmıştır.[60] Koloni ve protektora arasındaki bu ayrım, ülkedeki iç çatışmanın başlangıcına işaret etmektedir. Koloni sakinleri, özellikle de Kreoller,[61] nüfusun yüzde 10'dan biraz fazlasını oluştururken, gerek eğitim düzeyleri,[62] gerekse İngilizlerin onlara tanımış olduğu ayrıcalıklar sayesinde, ülkenin hakim sınıfı haline gelmişlerdir.

Kreollerin, ülkenin diğer yerlerinde yaşayan halklar üzerindeki bu hakimiyeti, bağımsızlık talep eden hareketlerin doğmasına yol açmıştı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, 1951'de, Britanya hükümeti, Sierra Leone'lilere geniş bir özerklik tanıdı. Eski bir doktor ve Sierra Leone Halk Partisi'nin (*Sierra Leone People's Party, SLPP*) kurucusu olan Milton Margai 1954'te Taç Koloni'nin Valisi oldu, 1957'de de Başbakan seçildi. Margai Britanya-dostu bir muhafazakardı ama ülke 1961'de onun

[57] Catherine Coquery-Vidrovitch, **La découverte de l'Afrique L'Afrique noire des origines au XVIII ème siècle,** l'Harmattan, 2003, s. 107-8.
[58] Lansana Gberie, **A Dirty War in West Africa The RUF and The Destruction of Sierra Leone**, Indiana University Press, 2005, s. 18.
[59] Jacques Leclerc, "Sierra Leone: Données historiques" dans l'aménagement linguistigue dans le monde, Québec**, CEFAN**, Université de Laval, 24.12.2015, http://www.axl.cefan.ulaval.ca/afrique/sierra_leone.htm, [01.07.2015]
[60] J. Krempel ve Y. Altis, "Le conflit sierra-léonais: Violences et réponse de la communaté international", **ATLAS-WORK Package 2**, Institut Magna Carte, 2008, s.11, http://projetatlas.univ-paris1.fr/IMG/pdf/MC_-_Rapport_Sierra_Leone-2.pdf, [01.07.2015]
[61] Bunlara "krio" da denmektedir. Kökleri azat edilen kölelere dayanır. İngilizceye yakın bir dil olan kreol dilini konuşurlar. Bkz. "Sierra Leone", **Encyclopédie Larousse**, http://www.larousse.fr/encyclopedie/pays/Sierra_Leone/144269, [01.07.2015]
[62] 1827'de kurulan ve Afrika'nın ilk modern üniversitesi olan Fourah Bay Collège, Sierra Leone'nin ve komşu ülkelerin ilk elitlerini yetiştirmiştir.

yönetimi altında bağımsızlığını kazandı. 1964'te öldüğünde yerini kardeşi Albert Margai aldı.

Bu sıralarda, Milton Margai hükümetinin eski bakanlarından ve aynı zamanda SLPP'nin de üyesi olan Stevens Siaka Bütün Halkın Kongresi (*All People's Congress, APC*) adında bir parti kurmuştu. APC 1967'de seçimleri kazandı ancak David Lansana'nın darbesi Stevens Siaka'nın iktidara gelmesini engelledi. Siaka hapsedildi ama iki gün sonra yeni bir darbeyle bu kez Andrew Juxon-Smith iktidara geldi ve Ulusal Reformasyon Konseyi'ni (*National Reformation Council*, NRC) kurdu.

Bir yıl sonra, üçüncü bir darbeyle, Stevens Siaka, seçimlerde elde etmiş olduğu başbakanlığa oturdu. Siaka 17 yıl boyunca iktidarda kaldı ve ülke yolsuzluk, kötü mali yönetim, halka yönelik şiddet ve mutlak bir diktatörlükle yönetildi. 1985'te Stevens Siaka iktidarı Joseph Momoh'a devretti. Mevcut durumu sürdüren Momoh iktidarında ülke tam bir ekonomik çöküşe girdi.[63]

Kısacası Sierra Leone 1968'den 1992'ye kadar APC üyesi başkanlar tarafından yönetildi ve bu patrimonial, diktatoryal ve vahşi rejim halkın büyük çoğunluğunu dışlayarak silahlı bir isyan potansiyeli doğurdu.

[63] Krempel ve Altis, **loc.cit**.

Böylece, 23 Mart 1991'te, onbaşı Foday Sankoh'un[64] liderliğindeki RUF'un saldırısıyla Sierra Leone iç savaşı başladı. Sankoh'un bizzat yönettiği saldırı, Liberya'nın Lofa bölgesinden, ülkenin güneydoğusundaki Kailahun'a yapılmıştı.[65] RUF içinde ve Sierra Leoneli savaşçıların yanı sıra çok sayıda NPFL militanı ile Burkina Faso'dan gelen paralı askerler bulunuyordu.[66]

Sierra Leone hükümeti, saldırıdan o dönemde NPFL'nin başında olan Charles Taylor'u sorumlu tuttu. Ama Foday Sankoh RUF'un başında kendisinin olduğunu ve amaçlarının Momoh rejimini devirmek olduğunu ilan etti. Birkaç hafta içinde, isyancılar, elmas yatakları da dahil olmak üzere, ülkenin pek çok bölgesini ele geçirdi. Bu hızlı ilerleyiş, kendi içinde de gerilimler belirmiş olan Sierra Leone ordusunun başarısızlığından kaynaklanıyordu. Nitekim, 29 Nisan 1992'de Momoh rejimi, RUF değil, yüzbaşı Valentine Strasser tarafından gerçekleştirilen bir darbeyle devrildi. Valentine Strasser iktidara geçerek on üç asker ve altı sivilden oluşan Geçici Ulusal Yürütme Konseyi'ni (*National Provisional Ruling Council*, NPRC) kurdu.[67]

1993'te Valentine Strasser'in ordusu pek çok bölgeyi geri alarak zayıflamış isyancıları ülkenin doğusuna sürdü. 13 Ekim 1993'te *Kailahun* bölgesindeki Baidu

---

[64] Sankoh da Taylor gibi Libya'daki kampta eğitim almıştı, burada tanıştıkları ve ülkelerindeki rejimleri devirmek için birbirlerine yardım etmekte anlaştıkları iddia ediliyordu, bkz. Stephen Smith, **Nécrologie: Pourquoi l'Afrique meurt,** Calmann-Lévy, 2003, s. 121; ayrıca bkz., **Witness to Truth: Report of the Sierra Leone**, Cilt 3A, Truth & Reconciliation Commission, Accra, GPL Press, 2004, http://www.sierra-leone.org/TRCDocuments.html [01.07.2015]

[65] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T-1283 : "Trial Judgment", 18.05.2012, § 18 [16.06.2015]

[66] Julius Mutwol, **Peace Agreements and Civil Wars in Africa**, New York, Cambria, 2009, s. 222. Eric G. Berman, "Le Réarmement de la Sierra Leone: un an après l'Accord de paix de Lomé", Traduit de l'anglais par Caroline Pailhe, **Occasional Paper no. 1, Small Arms Survey**, Genève, Aralık 2000, s. 11-4, http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/B-Occasional-papers/SAS-OP01-Sierra-Leone-FR.pdf [26.06.2016] Ayrıca bkz., Frédérick Lejeal**, Le Burkina Faso**, Paris, Karthala, 2002, s. 208.

[67] Krempel ve Atis, **op. cit**., s.22.

şehri ordu tarafından geri alındı. Bu NPRC'ye RUF karşısında zafer güvencesi anlamına geldiğinden, Strasser ateşkes ilan etti.[68] Ancak ateşkes RUF için dinlenme ve toparlanma fırsatı oldu. 1994'te yeniden harekete geçti, bu kez yeni bir strateji benimseyerek köyleri yakmaya ve yabancıları rehin almaya başladı. Daha da önemlisi ise, RUF ile Sierra Leone ordusuna mensup askerler arasında yakın bir işbirliğinin ortaya çıkmasıydı: Kötü bir ücret alan, eğitimsiz ve kontrol edilemeyen askerler, gruplar halinde, RUF'un sivil halka yönelik gaddarlıklarına katılmaya başladılar.[69]

"Asi asker" anlamına gelen *sobel* ve *sobelisation* terimlerini[70] doğuran bu koalisyon karşısında, Sierra Leone halkı, ulusal ordunun askerlerinden kaçınmaya ve RUF saldırılarına karşı kendi güvenliğini sağlamak için yerel savunma grupları içinde örgütlenmeye başladı.[71] Ancak bu, RUF'un yeni yerleri ele geçirmesine ve 1995'te başkent Freetown'a yaklaşmasına engel olamadı. NPRC hükümeti RUF'u alt edebilmek için çareyi paralı askerlerde aradı. Hükümet ilk olarak Britanya ordusunun Asyalı geçici hizmetlilerinden oluşan *Gurkha Security Guards* (GSG)[72] ile ulusal ordunun askerlerini eğitmek ve RUF'un işgal ettiği yerleri geri almak üzere, elmas ayrıcalıkları karşılığında anlaştı. Ancak GSG komutanının ilk RUF operasyonunda

---

[68]Truth & Reconciliation Commission, **op. cit.** s. 179.

[69] Myriam Denov**, Child Soldiers Sierra Leone's Revolutionary United Front**, Cambridge University Press, Cambridge, 2010, s. 68.

[70] "Soldat rebelle"in kısaltması olan "sobel" terimi, Sierra Leone ordusunun gündüz askerlik yapan, geceleri de RUF militanları gibi köyleri yağmalayan ve sivil halka yönelik suçlar işleyen üyelerini ifade etmek için kullanılmaktadır, bkz. Joseph Hanlon, "Is the International Community Helping to Recreate the Preconditions for War in Sierra Leone?", **Round Table,** Clit. 94, no. 381, 2005, s. 460.

[71] Bunlar asıl olarak Mende kökenli avcılardan oluşuyordu, doğaüstü güçlere sahip olduklarına inanılan ve ormanı çok iyi tanımalarıyla ünlü olan bu avcılar "kamajor" olarak anılıyordu, bkz. Mariame Ferme, "La figure du chasseur et les chasseurs miliciens dans le conflit en Sierra Leone", **Politique Africaine,** no. 82, Haziran 2001, 119-132, http://www.politique-africaine.com/numeros/pdf/082119.pdf [05.07.2015]

[72] Denov, **op. cit.**, s. 70.

öldürülmesiyle sözleşme sona erince[73] bu kez yine elmas ayrıcalıkları sunarak Güney Afrikalı özel bir askeri şirket olan *Executive Outcomes* (EO)[74] ile Freetown'ın güvenliğini sağlamak, işgal edilen yerleri geri almak ve RUF karargahını ortadan kaldırmak üzere anlaşma yaptı. EO, ulusal orduyla ittifak yapan *kamajor*ların yardımıyla, 1995 sonuna doğru anlaşmanın gereklerini başarıyla yerine getirdiyse de RUF'u ortadan kaldıramadı.

16 Ocak 1996'da darbe yaparak iktidarı ele geçiren başkan yardımcısı Julius Maada Bio RUF'la görüşmeleri başlattı ve Şubat'ta yapılacak seçimlerle iktidarı devretmeyi vaat etti. 26 Şubat 1996'da yapılan seçimi kazanan yeni Devlet Başkanı Ahmad Tejan Kabbah, selefinin başlattığı görüşmeleri sürdürdü.[75] 30 Kasım 1996'da Abidjan'da, RUF ile yeni Kabbah hükümeti arasında bir barış anlaşması imzalandı.[76] Abidjan Anlaşması olarak anılan bu anlaşma imzacılar tarafından uygulanmadı.[77] Başkan Kabbah'ın isteği üzerine Foday Sankoh 8 Mart 1997'de yasadışı silah bulundurmaktan Nijerya'da tutuklandı. Bunun üzerine RUF ülke çapında şiddetli saldırılar gerçekleştirdi.

---

[73] **Ibid.**, s. 70.
[74] John L. Hirsch, "Sierra Leone: diamonds and the Struggle for Democracy", **International Peace Academy Occasional Paper Serie,** 2001, Lynner Rienner Publishers, London, s. 39.
[75] Denov, **op. cit**., s.70.
[76] Accord de paix entre le Gouvernement Sierra léonais et le RUF/SL, Abidjan 30 Novembre 1996, S/1996/1034, 11.12.1996, http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SL_961130_PeaceAgreementSierraLeone-RUFSL(fr).pdf [25.06.2015]
[77] MONUSIL, Mission d'observation des Nations Unies en Sierra Leone, Historique, http://www.un.org/fr/peacekeeping/missions/past/unomsil/background.shtml [25.06.2015]

25 Mayıs 1997'de, Başkan Kabbah, yaklaşık bir yıllık iktidarından, Sierra Leone ordusunun bir grubu tarafından indirildi. Gine'ye sürgüne giden Kabbah, *kamajor*ları CDF adı altında birleştirip silahlandırarak kendisine bağlı bir ordu oluşturdu.[78]

Johnny Paul Koroma tarafından yönetilen eski askerler ise AFRC'yi kurarak RUF'u hükümette yer almaya davet etti ve RUF önderlerinin çoğu hükümette bakan olarak görevlendirildi. O sırada hala Nijerya'da tutuklu olan Foday Sankoh da başkan yardımcısı ilan edildi.[79] İki grup birleşerek Halk Ordusu (*People's Army*) adını aldı.

Bu ittifak, uluslararası toplum tarafından onaylanmadı. ECOWAS, Sierra Leone sorunu için Nijerya, Gine, Fildişi Sahili ve Gana'dan bir Dörtler Komitesi oluşturdu, 29 Ağustos 1997'de de ECOMOG'un yetkisini Sierra Leone'ye genişletti.[80] BM Güvenlik Konseyi de ECOWAS'ı destekleyen ve Sierra Leone'ye petrol ürünleri ve silah satışı yasağını da içeren geniş çaplı bir yaptırım kararı aldı.[81]

Uluslararası toplumun şiddetli baskısı altında kalan AFRC-RUF ittifakı, 23 Ekim 1997'de Conakry'de bir barış anlaşması imzalamak zorunda kaldı.[82] Anlaşmayı, Liberya'da Devlet Başkanı seçilen Charles Taylor'un ECOWAS'ın davetiyle katılmasının ardından Beşler Komitesi adını alan grup hazırlamıştı.[83] Ancak bu

---

[78] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T-1283 : "Trial Judgement", 18.05.2012, § 42. [16.06.2015]
[79] Krempel ve Atis, **op.cit**., s. 23-4.
[80] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T-1283 : "Trial Judgement", 18.05.2012, § 44. [16.06.2015]
[81] S/RES/1132, 8.10.1997.
[82] Accord de paix de Conakry, S/1997/824, 28.10.1997, http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SL_971023_ConakryPeacePlan.pdf [25.06.2015]
[83] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T-1283 : "Trial Judgement", 18.05.2012, § 45. [16.06.2015]

anlaşmaya da taraflarca uyulmadı. 12 Şubat 1998'de CDF'nin *kamajor*ları tarafından desteklenen ECOMOG, AFRC-RUF ittifakını iktidardan uzaklaştırıp Freetown'ın kontrolünü ele geçirdi. 10 Mart 1998'te Başkan Kabbah görevine geri döndü. BM Güvenlik Konseyi de, meşru yönetimin barış ve demokrasiyi tesis çabalarını gözlemlemek ve desteklemek üzere UNOMSIL'i (*United Nations Observer Mission in Sierra Leone*) kurdu.[84]

Ancak başkent dışındaki bölgelerde AFRC-RUF'un gücü ve gaddarlıkları sona erdirilemedi. 6 Ocak 1999'da, AFRC-RUF Canlı Kalmasın (*No Living Thing*) operasyonuyla[85] Freetown'u ele geçirdi. AFRC-RUF ittifakının yolda önüne çıkan herkesi öldürdüğü operasyonda 2000'i sivil olmak üzere 3000-5000 kişi öldürüldü.[86] AFRC-RUF birlikleri başkenti üç hafta boyunca işgal ettikten sonra, Sierra Leone ordusu tarafından desteklenen UNOMSIL tarafından püskürtüldü. Ancak, ülkenin kuzeyindeki üslerine dönüşleri sırasında da gaddarlıklar devam etti.

Bu durum karşısında kayıtsız kalamayan uluslararası toplumun baskısıyla, 7 Temmuz 1999'da Başkan Kabbah ile Nijerya'nın 25 Temmuz 1998'de iade etmesinden beri hapiste olmasına rağmen hala RUF'un başında olan Foday Sankoh arasında Togo'nun başkenti Lomé'de bir barış anlaşması imzalandı. BM Güvenlik Konseyi bu kez tarafların anlaşmayı uygulamalarını sağlamak amacıyla, 22 Ekim 1999'da UNAMSIL'i kurdu.[87]

---

[84] S/RES/1181 (1998) 13.07.1998
[85] Krempel ve Atis, **op.cit.**, s. 25.
[86] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T-1283 : "Trial Judgement", 18.05.2012, § 61. [16.06.2015]
[87] S/RES/1270 (1999), 22.10.1999.

Lomé Anlaşması isyancı birliklerin silahsızlandırılmasını, bir hakikat ve uzlaşma komisyonu kurulmasını, RUF'un bir siyasi partiye dönüşmesini, isyancıların iç savaş sırasında işledikleri bütün suçlar için aftan yararlanmasını, RUF'un hükümete katılmasını öngörüyor ve Foday Sankoh'a ülkenin maden kaynaklarından sorumlu komitenin başkanlığını veriyordu.[88] Ancak, Foday Sankoh'a göre, anlaşmanın öngördüğü kurumlar işlevlerini etkili biçimde yerine getiremiyordu. Başkanı olduğu komite neredeyse hiç toplanmıyordu ve yakınlarının şirket ve kamu kurumlarına atamaları yapılmıyordu.[89] Böylece, anlaşmanın kendisine sağladığı çok sayıda avantaja rağmen RUF bir kez daha anlaşma hükümlerine uymadı.

RUF Mayıs 2000'de saldırılarını UNAMSIL'e yönelterek yaklaşık 500 Mavi Kasklı'yı rehin aldı.[90] Rehineler Taylor nezdindeki uluslararası girişimlerin ardından 25 Mayıs'ta serbest bırakıldı. Foday Sankoh bundan önce kaçmıştı ama 17 Mayıs'ta Sierra Leone hükümeti tarafından diğer RUF önderleriyle birlikte yakalandı.[91] RUF'un tarihsel önderi Foday Sankoh yakalanınca yerine İssa Sesay geçti. Ancak RUF'un isyanı besleyen kaynakları BM Güvenlik Konseyi'nin 5 Temmuz 2000 tarihli kararıyla kurutuldu. Karar, Sierra Leone'den gelen elmasların yasadışı ticaretine ambargo öngörüyordu.[92] Ambargo, açıkça, elmas yataklarının yüzde 90'ını işgal eden RUF ile kendi ürettiğinin 60 kat fazlası taş ithal eden Liberya arasındaki

[88] Denov, **op. cit**., s.75.
[89] Olivier Bain, "A Quand la paix?", **Afrique, histoire, économie, politique,** 1998-2001, http://afriquepluriel.ruwenzori.net/sierra-leone-f.htm [02.07.2015]
[90]**The Sierra Leone web**, http://www.sierra-leone.org/Archives/slnews0500.html [16.02.2015]
[91] Sandra Szurek, "Sierra Leone: un Etat en attente de « paix durable » - la communauté internationale dans l'engrenage de la paix en Afrique de l'Ouest", **Annuaire français de droit international**, Cilt 46, 2000, s. 185, http://www.persee.fr/docAsPDF/afdi_0066-3085_2000_num_46_1_3613.pdf [02.07.2015]
[92] S/ RES /1306(2000), 5.07 2000.

ticareti hedefliyordu[93] ve nitekim birkaç ay sonra Liberya'dan elmas ithalatı da yasaklandı.[94]

Uluslararası topluluğun elmas ticareti üzerindeki baskısı, Charles Taylor üzerindeki yaptırımları, UNAMSIL'in görevinin uzatılması ve Güvenlik Konseyi'nin 1289 sayılı kararı uyarınca BM görevlilerinin sayısının artırılması[95] RUF'u zayıflattı. Savaşı sona erdirmeye daha istekli olan İssa Sesay, hükümetle Kasım 2001'de, ateşkes öngören Abuja I anlaşmasını ve 2 Mayıs 2001'de de, çocuk askerlerin ve rehinelerin serbest bırakılmasını ve RUF ile hükümetin paramiliter güçlerinin silahsızlandırılarak dağıtılmasını öngören Abuja II anlaşmasını imzaladı. Ocak 2002'de, UNAMSIL'in Silahsızlandırma, Terhis ve Yeniden Uyum (*Disarmament, Demobilisation and Reintegration)* programı 72.500 savaşanı silahsızlandırmış ve terhis etmişti.[96] 18 Ocak 2002'de bir silah imha töreninde, savaşın sona erdiği, UNAMSIL'in Başkanı ve Kabbah tarafından resmen açıklandı.[97] Hala SLPP üyesi olan Kabbah, 14 Mayıs 2002'de, oyların yüzde 70'ini alarak yeniden seçildi.[98]

---

[93] Ian Smillie, Lansana Gberie ve Ralph Hazleton, "Le cœur du problème, La Sierra Leone: Les diamants et la sécurité humaine", **Perspectives,** Ocak 2000**,** s. 4, http://www.pacweb.org/Documents/diamonds_KP/heart_of_the_matter_summary-Fr-Jan2000.pdf [02.07.2015]

[94] S/RES/1343 (2001), 7.03.2001.

[95] S/RES/1289 (2000), 7.02.2000.

[96] Sean Bradley, Philippe Maughan, Massimo Fusato, "Sierra Leone: Désarmement, Démobilisation et Réintégration (DDR)", **Findings,** Région Afrique, no. 81, Ekim 2002, http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2004/09/14/000090341_20040914103529/Rendered/PDF/298850FRENCH0infobf81.pdf [02.07.2015]

[97] Kingsley Ighobor ve Michael Fleshman, "Sierra Leone: la paix en construction", **Afrique Renouveau**, Ağustos 2011, http://www.un.org/africarenewal/fr/magazine/ao%C3%BBt-2011/sierra-leone-la-paix-en-construction , [02.07.2015]

[98] **The Sierra Leone Web,** http://www.sierra-leone.org/election2002.html [16.02.2015]

İKİNCİ BÖLÜM: SİERRA LEONE İÇİN ÖZEL MAHKEMENİN KURULUŞU VE ÇALIŞMASI

Sierra Leone Devlet Başkanı, 12 Haziran 2000 tarihli bir mektupla, BM'den RUF'un yargılanması konusunda yardım istemişti.[99] BM Güvenlik Konseyi'nde ise, özellikle 500 Mavi Kasklı'nın RUF tarafından kaçırılmasından sonra, Sierra Leone'deki iç savaşla doğrudan ilgilenme ve eylemin sorumlularını yargılama görüşü ağır basmıştı.[100]

Böylece, BM Güvenlik Konseyi 14 Ağustos 2000'de, Sierra Leone topraklarında sivil halka ve Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası örgütlerin görevlilerine yönelik ağır suçlara ve ülkedeki cezasızlık iklimine ilişkin kaygısını dile getirerek Sierra Leone hükümetinin uluslararası bir mahkeme kurulması çağrısına olumlu yanıt verdi ve BM Genel Sekreteri'ni, Sierra Leone hükümetiyle, bağımsız bir uluslararası mahkemenin kurulması için anlaşma görüşmelerinde bulunmakla görevlendirdi.[101]

Yaklaşık on beş ay süren görüşme ve hazırlık çalışmalarından sonra Birleşmiş Milletler Örgütü ve Sierra Leone Arasında Anlaşma 16 Ocak 2002'de Freetown'da imzalandı.[102] BM'yi yetkili hukuk danışmanı Hans Corell, Sierra Leone'yi ise adalet

[99] Mektup için bkz. S/2000/786, 10.08.2000.
[100] Tom Perriello ve Marieke Wierda, "The Special Court for Sierra Leone Under Scrutiny", Prosecutions Case Studies Serie, **The International Center for Transitional Justice**, Mart 2006, https://www1.umn.edu/humanrts/instree/SCSL/Case-studies-ICTJ.pdf [01.07.2015]
[101] S/RES/1315 (2000), 14.08.2000.
[102] **Accord entre l'Organisation des Nations Unies et le Gouvernement Sierra leonais et le Statut du Tribunal Spécial pour la Sierra Leone,** 16 Aralık 2002, https://www.icrc.org/dih/INTRO/605?OpenDocument [01.07.2015]

bakanı temsil ediyordu.[103] Sierra Leone için Özel Mahkeme Statüsü de anlaşmaya ekliydi.[104] Anlaşma 12 Nisan 2002'de yürürlüğe girdi.[105]

Özel Mahkeme'nin çalışma süresi ne Anlaşma'da ne de Statü'de belirlenmişti, buna karşılık Anlaşma, Mahkeme'nin yargısal faaliyetlerini tamamlamasının ardından, tarafların yapacağı bir anlaşmayla sona ereceğini bildiriyordu.[106] Özel Mahkeme'nin görevinin tamamlandığını bildiren anlaşma 11 Ağustos 2010'da imzalanarak Şubat 2012'de yürürlüğe girdi[107] ve Özel Mahkeme 31 Aralık 2013'te kapandı.[108]

Özel Mahkeme'nin incelenmesine geçmeden önce, Sierra Leone iç savaşı boyunca hemen bütün çatışan tarafların işlediği ve böyle bir mahkemenin kurulmasını zorunlu kılan suçları değerlendirmekte fayda vardır.

I. SİERRA LEONE İÇ SAVAŞINDA İŞLENEN SUÇLAR

Sierra Leone'de on yıl süren iç savaşa, sadece ülkeyi perişan etmekle kalmayıp bütün halkı da travmatize eden vahşice suçlar ve önceden görülmemiş bir şiddet eşlik etti. *Human Rights Watch*, *Campaign for Good Governance* ve diğer hükümetdışı örgütler tarafından daha savaş sırasında izlenen ve duyurulan bu suçlar, Sierra Leone nüfusunun üçte birini, yani yaklaşık iki milyon kişiyi yerinden ederek kimisinin

[103] C. Denis, "Le Tribunal Spécial pour la Sierra Leone: quelques observations", **Revue belge de droit international,** 2001/1, s. 239
[104] Statute of the Special Court for Sierra Leone, http://www.rscsl.org/Documents/scsl-statute.pdf [01.07.2015]
[105] **Rules of Procedure and Evidence**, s. 5, http://www.rscsl.org/Documents/RPE-030703.pdf
[106] **Anlaşma**, mad. 23.
[107] **The Residual Special Court for Sierra Leone Agreement (Ratification) Act, 2011**, 01.02.2012, http://www.rscsl.org/Documents/RSCSL-Act.pdf [01.07.2015]
[108] **Eleventh and Final Annual Report of the President of the Special Court for Sierra Leone**, s.4, http://www.rscsl.org/Documents/AnRpt11.pdf [20.05.2016]

çevrede saklanmasına, kimisinin de Sierra Leone'de ve başta Gine ve Liberya olmak üzere komşu ülkelerde açılan kamplara sığınmasına neden oldu.[109]

İç savaş boyunca kaç kişinin katledilmiş olduğuna dair kesin bir sayı verilememekle birlikte, *Human Rights Watch*'un 1991-1999 arasındaki ölümlere ilişkin tahmini 50.000 olup[110] iç savaşın tamamına ilişkin tahminler 200.000'i bulmaktadır.

Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nun[111] tutanaklarında ayrıntılı biçimde kayda geçirilen bu suçlar asıl olarak RUF ve AFRC üyeleri tarafından işlenmiş olmakla birlikte, hükümet yanlısı CDF üyelerinin de aynı pratikleri yürüttüğü bilinmektedir. Öte yandan, iç savaş boyunca ortaya çıkıp kaybolan çok sayıda başka fraksiyon da bu pratikleri benimsemişti. Dolayısıyla, bu suçlar, sistematik ve kitlesel şekilde işlenmiş ve Sierra Leone iç savaşının kendisini karakterize etmiştir. Bu suçlar öldürme ve yağmadan başka şunlardır:

---

[109] Ray Wilkinson, "Sierra Leone: la paix a peut-être une chance mais le cessez-le-feu est fragile", Sierra Leone: Sauvé in extremis? **Refugiés,** Cilt 1, no. 118, 2000, s. 1-15. http://www.unhcr.fr/4ad2f91ccc.pdf [02.08.2015]

[110]Bkz., "Sierra Leone: Getting Away With Murder, Mutilation and Rape, New Testimony for Sierra Leone", **Human Rights Watch**, Temmuz 1999, Cilt 1, no. 3(A), http://www.hrw.org/legacy/reports/1999/sierra/, [07.09.2015]

[111]Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nun kurulması Lomé Anlaşmasının XXVI. Maddesinde öngörülmüştü. Komisyon, 1991'den Lome Anlaşmasının imzalanmasına kadar geçen sürede çatışanlar tarafından gerçekleştirilen insan hakları ve insani hukuk ihlallerini soruşturacaktı. Soruşturma bulgularının, Sierra Leone hükümetine, cezasızlıkla mücadele, mağdurlara destek, uzlaşma ve barışma sağlanması ve gelecekte benzer olayların yaşanmaması için yol gösterici olması amaçlanıyordu. Bütçesi Sierra Leone hükümeti tarafından karşılanan ve hem Sierra Leoneli hem de yabancı üyelerden oluşan Komisyon Mayıs 2002'de kuruldu, Ekim 2003'te de raporunu hazırlayarak görevini tamamladı, bkz. **Witness to Truth: Report of the Sierra Leone,** Cilt 1, Bölüm I, Truth & Reconciliation Commission, Accra, GPL Press, 2004, http://www.sierraleonetrc.org/index.php/view-the-final-report/download-table-of-contents/volume-one/item/witness-to-the-truth-volume-one-chapter-1?category_id=11 [07.09.2015]

A. AMPÜTASYON

Sierra Leone iç savaşını benzerlerinden ayıran en vahşi pratik ampütasyon yani organların, özellikle el, kol ve bacakların kesilmesidir. Asıl olarak RUF ve AFRC'nin uyguladığı bir pratik olan bu suç, faillere göre mağdura acı çektirme değil, hükümete mesaj gönderme amacı taşıyordu, yani "politik" bir amacı vardı.[112]

İç savaştan sonra, sadece Freetown'da kurulan bir merkezin, organları kesilmiş 1800'den fazla kişiyi kabul ettiği, bunlar arasında iki yaşında bir çocuğun bulunduğu ve merkeze kabul edilmek için en az 2000 kişinin sırada beklediği[113] düşünüldüğünde vahşetin boyutları daha belirginleşmektedir.

Ampütasyon, özellikle iç savaşın iki uğrağında sıklıkla uygulanmıştı: 1996'da seçimleri engellemeye çalışırken ve 1999'da "canlı kalmasın" operasyonu sırasında: 1996'da "gelecek ellerinizde" sloganıyla, mağdurların elleri kesiliyor ve kesilen ellerini Başkan'a göndermeleri isteniyordu.[114] 1999'da geliştirilen pratik daha da vahşi idi: Mağdurlara cevabın dikkate alınmadığı "bilekten mi, dirsekten mi?" sorusu soruluyordu.[115]

---

[112] John Janzekovic, **The Use of the force in Humanitarian Intervention: Morality and Practicalities,** Ashagate Publishing Compagny, 2006, s. 12. Ayrıca bkz. **Witness to Truth: Report of the Sierra Leone,** Cilt 3A, Bölüm 4, s. 473-4, §. 27-9, Truth & Reconciliation Commission, Accra, GPL Press, 2004, http://www.sierraleonetrc.org/index.php/view-the-final-report/download-table-of-contents/volume-three-a/item/witness-to-the-truth-volume-three-a-chapter-4?category_id=13 [07.09.2015]

[113] Ray Wilkinson, op. cit., s. 6.

[114] Bkz, "Sierra Leone: Sowing Terror Atrocities against Civilians in Sierra Leone", A war of Terror against Civilians, **Human Rights Watch**, Temmus 1998, Cilt 10, no. 3(A), http://www.hrw.org/legacy/reports98/sierra/ [07.08.2015]

[115] **Ibid.**

B. CİNSEL ŞİDDET SUÇLARI

İç savaşın başlangıcından itibaren, cinsel şiddet suçları Sierra Leone'deki çatışmanın bir parçasını oluşturdu. *Human Rights Watch*, daha Özel Mahkeme kurulmadan önce, bu suçların insanlığa karşı suç derecesine vardığını duyurmuştu.[116]

Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu bu suçların mağduru olan çok sayıda kadının tanıklığını kayda geçirdi.[117] *Sınır Tanımayan Doktorlar*, sadece 1997-1999 arasında 1800'den fazla mağdur kadını tedavi etmişti, bunların yüzde elli beşi toplu tecavüze uğradığını bildirmişti ve 200'den fazlası hamileydi.[118]

Cinsel suçların amacı, sivil halkı sindirmek, geleneksel normları ve yapıyı ortadan kaldırmaktı.[119] Bu nedenle, çeşitli aletlerin de kullanıldığı tecavüzler çoğunlukla aile üyelerinin önünde gerçekleştiriliyor hatta erkekler kendi kızlarına, kızkardeşlerine ve annelerine tecavüze zorlanıyordu.[120]

---

[116]Bkz., "Sexual Violence Within the Sierra Leone Conflict", **Human Rigths Watch**, 26-02-2001, https://www.hrw.org/news/2001/02/26/sexual-violence-within-sierra-leone-conflict [07.09.2015]

[117] William A.SCHABAS, "La Commission Vérité et Réconciliation de Sierra Leone", **Droits fondamentaux,** no. 3, Ocak- Aralık 2003, http://droits-fondamentaux.u-paris2.fr/sites/default/files/publication/la_commission_verite_et_reconciliation_de_sierra_leone.pdf, [02.08.2015]

[118] Perriolle ve Wierda, **op.cit.,** s.8-9.

[119] "Sexual Violence in Sierra Leone: A population –Based Assesment", **Physcians for Human Rights**, 2002, https://s3.amazonaws.com/PHR_Reports/sierra-leone-sexual-violence-2002.pdf [08.08.2015]

[120] Bkz., **Witness to Truth: Report of the Sierra Leone**, Cilt 3B, Truth & Reconciliation Commission, Accra, GPL Press, 2004, http://www.sierraleonetrc.org/index.php/view-the-final-report/download-table-of-contents [07.09.2015]

Öte yandan, kadınların cinsel kölelik benzeri bir pratikle "eş" olarak zorla alıkonması da yaygındı. "*Bush wives*" olarak anılan bu kadınlar cinsel köleliğin yanı sıra ev hizmetlerini de görüyor, hatta silahlı çatışmalara katılmaya zorlanıyordu.[121]

C. ÇOCUKLAR VE ÇOCUK ASKERLER

İç savaş boyunca kadınlar gibi çocuklar da çatışan tarafların suçlarının kitlesel mağduru oldu. Kız-erkek binlerce çocuk, çalıştırılmak, cinsel köle olarak kullanılmak veya askerleştirilmek üzere kaçırıldı.

Sierra Leone iç savaşında çocuk asker olarak kullanılanların sayısının 5000-7000 arasında olduğu tahmin edilmektedir.[122] Buna karşılık, RUF üyelerinin yüzde sekseninin 7-14 yaş arası çocuklardan oluştuğunu ve 22.500 çocuğun RUF hareketine katıldığı da ileri sürülmektedir. [123] Tanıklıklar, çocukların yerel halkın *brow-brow* olarak bildiği bir uyuşturucuya alıştırıldığı ve harekete kabul edilmek için ilk olarak kendi ailelerini hedef almalarının istendiğini,[124] emirlere uymayan çocukların vahşice dövüldüğünü,[125] çocukların işlenen bütün suçlara bizzat katılmaya zorlandığını ortaya koymaktadır. [126]

---

[121] Bkz: Chris Coulter, **Bush Wives and Girl Soldiers, Women's Lives through War and Peace in Sierra Leone**, Ithaca, Cornell University Press, 2009.
[122] Alfred B. Zack Williams, "Sierra Leone: the political economy of civil war, 1991-98", **Third World Quarterly**, Cilt 20, no. 1, 1999, s. 73.
[123] Denov, **op. cit**., s. 63
[124] Julia Maxted, "Children and Armed Conflict in Africa", **Social Identities**, Cilt 9, no. 1, 2003, s. 60, http://dx.doi.org/10.1080/1350463032000075335 [05.06.2015]
[125] "Sierra Leone, une enfance perdue", **Amnesty İnternational**, AFR 51/069/00, Document Public, Londres, 2000, https://www.amnesty.org/download/Documents/132000/afr510692000fr.pdf [06.08.2015]
[126] **Ibid.**

İç savaş boyunca, 10.000'den fazla çocuğun ampütasyon mağduru olduğu, 50.000'den fazlasının ise öldürüldüğü sanılmaktadır.[127]

II. SİERRA LEONE İÇİN ÖZEL MAHKEMENİN KURULUŞU

BM Güvenlik Konseyi, yukarıda belirtildiği gibi, Sierra Leone iç savaşını ve bu sırada işlenen suçları başından beri izlemiş ve çeşitli kararlarla bunları kınayarak engel olmaya çalışmıştı. Fakat Konsey'in sorumluların yargılanması amacıyla harekete geçmesi için iç savaşın sona ermesi ve kazanan tarafın talepte bulunması gerekmişti. Bu olgu, Sierra Leone için Özel Mahkeme'yi öncellerinden ayıran özelliklere de ışık tutacak niteliktedir.

A. ÖZEL MAHKEMENİN *SUI GENERIS* NİTELİĞİ

Sierra Leone için Özel Mahkeme'nin kuruluşu kendisinden önceki *ad hoc* mahkemelerin kuruluşundan farklı olmuştu. Eski Yugoslavya İçin Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICTY) ve Ruanda için Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICTR) BM Güvenlik Konseyi'nin kararlarıyla kurulmuştu[128] ve BM'nin organları idiler.[129] Sierra Leone için Özel Mahkeme ise, BM ile Sierra Leone hükümeti arasında yapılan bir anlaşma ile kurulduğundan, "uluslararasılaştırılmış bir mahkeme" niteliğini taşımaktaydı.[130]

---

[127] Reine- Marguerite Bayle, **Les petits soldats: Quand les enfants reviennent de guerre**, Paris, Syros jeunesse, 2003, s. 88-92.
[128] S/RES/827, 25.05.1993 ve S/RES/955, 08.11.1994
[129] Williamson, **op.cit.,** s. 3.
[130] Aude-Sophie Rodella, "L'expérience hybride de la Sierra Leone de la Cour spéciale à la Commission Vérité et Réconciliation et au-delà", **Politique Africaine,** 2003/4, no. 92, Aralık 2003, s. 56. Nitekim, bu özelliği doğrultusunda, bütçeleri BM tarafından karşılanan Yugoslavya ve Ruanda mahkemelerinden farklı olarak, Özel Mahkeme'nin bütçesi uluslararası topluluğun bağışlarından

BM Genel Sekreteri'ne göre, "Mahkeme, antlaşmayla kurulan, bileşimi ve uygulayacağı hukuk bakımından karma olan *sui generis* bir mahkeme" idi.[131] Bu özellikleri aşağıda incelenecek olan Özel Mahkeme'yi kendine özgü kılan bir diğer özelliği ise kuruluş ve çalışma yeriydi. Eski Yugoslavya İçin Uluslararası Ceza Mahkemesi Lahey'de, Ruanda için Uluslararası Ceza Mahkemesi ise Arusha'da (Tanzanya) yani suç işlenen yerlerin dışında kurulmuştu. Özel Mahkeme ise yargı yetkisi dâhilindeki suçların işlendiği Sierra Leone'nin başkentinde kuruldu. Bu, sadece savcılığın ve savunmanın kendi davalarını savunmak için araştırma yapmasını, bulgu ve tanıklarını Mahkeme'ye sunmasını kolaylaştırma bakımından değil, aynı zamanda Sierra Leone'nin savaş nedeniyle çökmüş yargı sisteminin yeniden oluşturulması bakımından da önemliydi.[132] Ancak Mahkeme, görevlerini etkili biçimde yerine getirmek için gerekli bulursa, başka yerde toplanabilecek ve eğer koşullar bunu gerektirirse, bir tarafta BM Genel Sekreteri ve Sierra Leone hükümeti, diğer tarafta ise ilgili devletin hükümeti arasında yapılacak bir anlaşmayla Sierra Leone dışında bir yere nakledilebilecekti.[133]

Kısacası, Sierra Leone için Özel Mahkeme'nin, bir taraftan iç savaş sırasında işlenen suçların sorumlularını yargılamak isteyen, ancak bunu uygun imkanları olmadığından kendisi yapamayan Sierra Leone'nin, diğer taraftan da Mavi

---

oluşuyordu ve çok daha kısıtlıydı, bkz., Christoph Safferling, **International Criminal Procedure**, Oxford, OUP, 2012, s.32.

[131] P. Pazartziz, "Tribunaux Pénaux Internationalisé: une nouvelle approche de la justice (inter)nationale?", **Annuaire Français de Droit International**, XLIY- 2003, s. 644, http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/afdi_0066-3085_2003_num_49_1_3770, [02.07.2015]

[132] Denis, **op.cit**., s. 243.

[133] Anlaşma, madde 10. İleride inceleneceği gibi bu hüküm Charles Taylor davasında uygulanmış ve dava Freetown yerine Lahey'de görülmüştür.

Kasklılar'a yönelik saldırının sorumlularını ne pahasına olursa olsun yargılamak isteyen uluslararası toplumun amaçlarının ortaklaşmasıyla yaratılan kendine özgü bir uluslararası yargılama organı olduğu söylenebilir.

B. ÖZEL MAHKEMENİN YAPISI

1. Daireler

Anlaşma uyarınca, Özel Mahkeme, bir Yargılama Dairesi ile bir Temyiz Dairesi'nden oluşacak, Mahkeme'nin çalışmaya başlamasından en az altı ay sonra gerekirse ikinci bir Yargılama Dairesi kurulacaktı.[134] Statü de, buna uygun olarak, Mahkeme'de en az 8, en çok 11 yargıcın görev yapmasını öngördü: Temyiz Dairesi beş, Yargılama Dairesi ise üç(er) yargıçtan oluşacak, Yargılama Dairesi yargıçlarının üçte biri, Temyiz Dairesi yargıçlarının ise ikisi Sierra Leone hükümeti, diğerleri ise BM Genel Sekreteri tarafından atanacaktı. [135] Yargıçların bileşiminde uluslararası insani hukuk ve insan hakları hukuku, ceza hukuku ve çocuk suçlular konusunda deneyimleri gözetilecekti.[136] Buna karşılık, yargıçların uyrukluğuna ilişkin herhangi bir hüküm bulunmuyordu.

Böylece, Mahkeme başlangıçta iki Daire olarak kuruldu. Yargılama Dairesi'ne BM Genel Sekreteri Benjamin Mutanga Itoe (Kamerun) ile Pierre G. Boutet'yi (Kanada), Sierra Leone ise Rosolu John Bankole Thompson'ı (Sierra Leone) atadı. Temyiz Dairesi ise BM Genel Sekreteri'nin atadığı Emmanuel Ayoola (Nijerya), Renate

[134] Anlaşma, mad. 2.
[135] Statü, mad. 12.
[136] Statü, mad. 13.

Winter (Avusturya), Hassan Jallow (Gambiya) ile Sierra Leone hükümetinin atadığı George Gelaga King (Sierra Leone) ve Geoffrey Robertson'dan (Avustralya) oluşuyordu. Yargıçlar, 2 Aralık 2002'de yemin ederek göreve başladılar.[137]

2004'te, ikinci bir Yargılama Dairesi kurulmasına karar verildi ve BM Genel Sekreteri tarafından atanan Julia Sebutinde (Uganda) ve Anne Doherty (Kuzey İrlanda) ile Sierra Leone tarafından atanan Richard Brunt Lussick (Samoa) 17 Ocak 2005'te yemin ederek Özel Mahkeme'nin II. Yargılama Dairesi'ni oluşturdular.[138]

Süreç içinde ölüm ve istifa gibi nedenlerle yapılması zorunlu yeni atamaların yanı sıra, Statü'nün gerek duyulması halinde BM veya Sierra Leone tarafından atanmasını öngördüğü "yedek yargıç"ların da atanmasıyla, Mahkemenin başlangıçtaki bileşimi değişti. BM Senegalli El Hadji Malick Sow'u Charles Taylor davası için yedek yargıç olarak atadı ve Sow 9 Mayıs 2007'de göreve başladı.[139] Yine Charles Taylor davası ile ilgili olarak, davanın Temyiz Dairesi'ne taşınması ihtimaline karşı, BM ile Sierra Leone hükümetinin birlikte atadığı Kenyalı Philip Nyamu Waki ise 27 Şubat 2012'de yemin ederek Temyiz Dairesi'ne katıldı.[140]

2. Savcı

[137] **Special Court for Sierra Leone Press and Public Affairs Office**, Freetown, 02.12.2002, http://www.rscsl.org/Documents/Press/2002/pressrelease-120202.pdf [20.05.2016]
[138] **Special Court for Sierra Leone Press and Public Affairs Office**, Freetown, 17.01.2005 http://www.rscsl.org/Documents/Press/2005/pressrelease-011705.pdf [20.05.2016]
[139] **Special Court for Sierra Leone Press and Public Affairs Office**, Freetown, 09.05.2007 http://www.rscsl.org/Documents/Press/2007/pressrelease-051107.pdf [22.05.2016]
[140] **Special Court for Sierra Leone Press and Public Affairs Office**, Freetown, 27.02.2012 http://www.rscsl.org/Documents/Press/2012/pressrelease-022712.pdf [22.05.2016]

Özel Mahkeme'nin bağımsız bir organı olan Savcı'nın BM Genel Sekreteri tarafından atanması, Savcı'ya, Sierra Leoneli bir Savcı Yardımcısı ile hem Sierra Leonelilerden hem de uluslararası görevlilerden oluşacak bir kadronun eşlik etmesi öngörülmüştü. Bunlar, Sierra Leone iç savaşı sırasında işlenen suçların özgüllükleri dikkate alınarak, toplumsal cinsiyet ve çocuk suçlular konusunda uzman kişiler arasından seçilecekti [141]

BM Genel Sekreteri, 17 Nisan 2002'de David Crane'i (ABD) savcı olarak, Sierra Leone hükümeti de 13 Kasım 2002'de Desmond De Silva'yı (Birleşik Krallık) Savcı yardımcısı olarak tayin etti.[142] Süreç içinde yargıçlar gibi Savcı da değişti: Crane'in yerini 5 Mayıs 2005'te Desmond de Silva, 7 Aralık 2006'da Stephen Rapp (ABD) ve 22 Şubat 2010'da Brenda J. Hollis (ABD) aldı.[143]

3. Yazmanlık

Mahkeme'nin idari işlerinden sorumlu olacak ve BM Genel Sekreteri'nin atayacağı bir Yazman'ın başkanlık edeceği bir Yazmanlık kurulması öngörülmüştü.[144] 10 Haziran 2002'de Robin Vincent (Birleşik Krallık) yazman olarak atandı.[145] Vincent'ın ardından Lovemore Munlo (Malavi), Mr. Herman von Hebel (Hollanda) ve nihayet Binta Mansaray (Sierra Leone) Yazman olarak atandı.[146]

---

[141] Statü, mad. 15.
[142] **First Annual Report of the President of the Special Court for Sierra Leone**, 02.12.2002-01.12.2003, s. 5, http://www.rscsl.org/Documents/AnRpt1.pdf [21.05.2015]
[143] **Eleventh and Final Annual Report**, s. 21,
[144] Statü, mad. 16.
[145] **First Annual Report**, s. 5.
[146] **Eleventh and Final Annual Report**, s. 26.

4. Savunma Ofisi

Anlaşma veya Statü'de öngörülmemiş olmasına rağmen Şubat 2003'te Yazmanlık bünyesinde oluşturulan Savunma Ofisi, Özel Mahkeme'nin özgün bir katkısı olarak uluslararası ceza yargılamaları açısından önemli bir örnek oluşturdu. Baş Savunman'ın (*Principal Defender*) başkanlığındaki gönüllü ve tecrübeli hukukçulardan oluşan Savunma Ofisi, silahların eşitliği ilkesi doğrultusunda Savcı'yı dengelemek üzere şüpheli, sanık ve hatta mahkumların haklarını korumayı üstlenmişti.[147]

C. ÖZEL MAHKEMENİN YARGILAMA USULÜ

Statü, Özel Mahkeme'nin, Ruanda için Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Usul ve Kanıt Kuralları'nı *mutatis mutandis* uygulamasını öngörmüştü. Ancak, bu kuralların yeterli ya da uygun olmadığı özel durumlarda, yargıçların tamamı bir araya gelerek değişiklik yapabilecekti. Değişiklik yapılırken, uygun olduğu durumlarda, Sierra Leone'nin 1965 tarihli Ceza Usul Yasası'nın da dikkate alınması öngörülmüştü.[148]

Nitekim, Özel Mahkeme, ilk değişikliğin yapıldığı 7 Mart 2003'ten kapanışına kadar, Usul ve Kanıt Kuralları'nı 14 kez değiştirdi.[149]

Ruanda için Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Usul ve Kanıt Kuralları'nın benimsenmesinin de gösterdiği gibi, yargılama usulü, değişiklikler yoluyla bazı

[147] **Eleventh and Final Annual Report**, s. 37-38.
[148] Statü, mad. 14.
[149] Bu değişiklikler dâhil Usul ve Kanıt Kuralları için bkz. **Rules of Procedure and Evidence of the Special Court for Sierra Leone,** 31.05.2012**,** http://www.rscsl.org/Documents/RPE.pdf [21.05.2015]

kendine özgülükler edinmekle birlikte, uluslararası ceza mahkemelerinin giderek yerleşiklik kazanan yargılama usulüyle uyumluydu: Savcının iddianamesinin onaylanması ve sanığın mahkeme önüne çıkarılmasının ardından, sanığa suçlu veya suçsuz olduğunu söyleme hakkı tanınıyor, sanığın suçsuz olduğunu söylemesi halinde, "silahların eşitliği" ilkesi temelinde sırasıyla savcılığın ve savunmanın tanık ve kanıtlarını sunması aşamalarından oluşan yargılama süreci sonunda Mahkeme gerekçeli bir kararla sanığın suçlu olup olmadığına hükmediyor ve eğer suçlu bulursa cezayı tayin ediyordu. Nihayet, tarafların Statü'de belirtilen temellerde kararı Temyiz Dairesi'ne götürme hakkı bulunuyordu.[150]

D. ÖZEL MAHKEMENİN YETKİSİ

Güvenlik Konseyi, 1315 sayılı kararda, Genel Sekreter'e, Özel Mahkeme'nin *ratione materiae* yetkisinin, Sierra Leone topraklarında işlenen özellikle insanlığa karşı suçları; savaş suçları ve uluslararası insani hukukun diğer ağır ihlallerini ve bunun yanı sıra Sierra Leone hukukunun uygulanabilir hükümleri bakımından suç oluşturan fiilleri içermesini tavsiye etmişti.[151] Mahkeme Statüsü'nde de bu sistematik benimsendi.

1. Konu Bakımından

a. İnsanlığa karşı suçlar

[150] Sluiter, G. et al. (der.), **International Criminal Procedure**, Oxford, OUP, 2013, **passim**.
[151] S/RES/1315/2000, 14.08. 2000, § 2.

İnsanlığa karşı suçlar[152] "*herhangi bir sivil topluluğa karşı yürütülen genel ve sistematik bir saldırı çerçevesinde*" aşağıda işlenen suçları kapsamaktadır:[153]

a) öldürme;
b) topluca imha etme;
c) köleleştirme;
d) sürme;
e) hapsetme;
f) işkence;
g) tecavüz, cinsel kölelik, zorla fahişelik, zorla hamile bırakma ve cinsel şiddetin diğer her tür şekli;
h) siyasi, ırksal, etnik ya da dinsel nedenlerle zulüm;
i) diğer insanlıkdışı eylemler.

b. Savaş suçları

BM Genel Sekreteri, Özel Mahkeme'nin hazırlık çalışmalarında, savaş suçları bakımından o sırada henüz yürürlüğe girmemiş olan Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nün hükümlerinin yanı sıra, *ad hoc* ceza mahkemelerinin statülerinden de yararlanmıştı.[154]

Özel Mahkeme Statüsü'nde savaş suçları şöyle tanımlanmaktadır: "12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre sözleşmelerinin korunan kişilere[155] ilişkin ortak 3. maddesinin ve bu sözleşmelere ek 8 Haziran 1977 tarihli II. Protokol'ün ağır ihlalleri."

[152] Bu terim uluslararası hukukta ilk kez 1915 tarihli Fransa, Rusya ve Britanya ortak bildirisinde kullanılmıştı, bkz. "Définition des crimes", http://www.trial-ch.org/fr/ressources/droit-international/definition-des-crimes.html [02.09.2015]; ardından gerek Nürnberg yargılamalarında, gerekse daha sonra BM Genel Kurulu'nun kabul ettiği "Nürnberg İlkeleri" kararında kullanıldı, bkz. **Statut du Tribunal Militaire International**, Mad. 6 (c), https://www.icrc.org/applic/ihl/dih.nsf/52d68d14de6160e0c12563da005fdb1b/ef25b8f448034148c1256417004b1ce6?OpenDocument [05.09.2015] ve A/1316(1950), 29.07.1950; nihayet uluslararası ceza mahkemelerinin statülerinde de yer aldı.
[153] Statü, mad. 2.
[154] S/2000/915, 4.10.2000, s. 4, § 14.
[155] Statüde "*War Victims*" olarak geçmektedir.

Statü mad. 3 uyarınca bu ihlaller şunları içermektedir:

> *a) Kişilerin yaşamına, sağlığına ve fiziksel ya da zihinsel esenliğine yönelik saldırılar, özellikle öldürme; bunun yanı sıra işkence, sakatlama ya da her türlü bedensel cezalar;*
> *b) Toplu cezalandırmalar;*
> *c) Rehin alma;*
> *d) Terörizm eylemleri;*
> *e) Kişi onuruna saldırılar, özellikle onur kırıcı ve aşağılayıcı muameleler, tecavüz, zorla fahişelik namusa yönelik her türlü saldırı;*
> *f) Yağma;*
> *g) Usulüne uygun olarak kurulmuş ve uygar halklar tarafından vazgeçilmez kabul edilen yargısal güvencelerle donatılmış bir mahkemenin önceden verilmiş kararına dayanmayan mahkumiyet ve infazlar;*
> *h) Yukarıda belirtilen fiilleri işleme tehdidi.*

Uluslararası insani hukukun diğer ağır ihlalleri konusunda, Özel Mahkeme Statüsü taslağı, Güvenlik Konseyi'nin talebiyle değiştirilmiş[156] ve bu gruptaki suçlar Statü mad. 4'te üç kategoride toplanmıştır:

a. *Sivil halka* (comme tel) *ya da çatışmalara doğrudan katılmayan sivil kişilere yönelik kasıtlı saldırılar;*
b. *Uluslararası silahlı çatışmalar hukuku uyarınca sivil kişi ya da eşyanın yararlandığı korumadan yararlanma hakları olduğu ölçüde, insani yardım ya da BM Antlaşmasına uygun olarak barışı koruma misyonu personeline, yerleşimlerine, araç-gereçlerine, birimlerine veya taşıtlarına yönelik kasıtlı saldırılar;*
a. *15 yaşından küçük çocukları, çatışmalara aktif olarak katılmaları için silahlı güçler ya da gruplarda toplama ve askerleştirme.*

c. Sierra Leone hukukunda suç sayılan fiiller

Sierra Leone hukukunda suç sayılan fiillerin Özel Mahkeme'nin yargı yetkisi kapsamına girmesinin nedeni, mahkemenin BM ve Sierra Leone arasında bir anlaşmayla kurulan melez (*hybride*) bir mahkeme olmasıdır. BM Genel Sekreteri'ne göre, Sierra Leone hukukuna, "özel bir durumun ya da bu durumun bir yönünün

[156] S/2000/1234, 22.12.2000.

uluslararası hukukta düzenlenmediği veya uygun bir biçimde düzenlenmediği haller bakımından" yer verilmiştir.[157]

Böylece, Statü'nün 5. maddesi, Özel Mahkeme'ye, Sierra Leone hukukundaki şu suçları işlemekle itham edilen kişileri yargılama yetkisi vermiştir:

> *a) Kız çocuklarına karşı kötü muamele [Çocuklara Karşı Zalimliğin Önlenmesine ilişkin 1926 tarihli kanun, (böl. 31)]:*
>
> *i) (İlgili kanunun 6. maddesinin ihlal edilmesi suretiyle) 13 yaşından küçük kız çocuklarına kötü muamele;*
> *ii) (İlgili kanunun 7. maddesinin ihlal edilmesi suretiyle) 13-14 yaşındaki kız çocuklarına kötü muamele;*
> *iii) (İlgili kanunun 12. maddesinin ihlal edilmesi suretiyle) kız çocuklarının ahlaki olmayan amaçlarla kaçırılması;*
>
> *b) Malların keyfi şekilde tahrip edilmesi (Kasıtlı Zararlara ilişkin 1861 tarihli kanun) :*
>
> *i) (İlgili kanunun 2. maddesinin ihlal edilmesi suretiyle) içinde insan bulunurken evlerin yakılması;*
> *ii) (İlgili kanunun 5 ve 6. maddelerinin ihlal edilmesi suretiyle) kamusal ya da diğer binaların yakılması;*
> *iii) (İlgili kanunun 6. maddesinin ihlal edilmesi suretiyle) diğer bina kundaklama fiilleri.*

2. Kişi Bakımından

Uluslararası ceza mahkemelerinin çoğu gibi, Sierra Leone için Özel Mahkeme de sadece gerçek kişileri yargılamaya yetkiliydi. Ancak Sierra Leone'deki çatışmanın kendine özgülüğü bakımından iki sorun ortaya çıkmıştı. İlki, kimlerin kovuşturulabileceği, ikincisi de çocuk askerlerin de kovuşturma konusu olup olamayacağı idi.

[157] S/2000/915, 4.10.2000, s. 5, § 19

Kimlerin kovuşturulabileceği konusu iki maddeyle düzenlenmişti. Özel Mahkeme Statüsünün 1. maddesine göre:

> *"1. Özel Mahkeme, paragraf 2'nin hükümleri saklı kalmak üzere, 30 Kasım 1996'dan başlayarak Sierra Leone topraklarında işlenen uluslararası insani hukukun ağır ihlallerinin ve Sierra Leone hukukunun ihlallerinin, bu tür suçları işleyerek Sierra Leone'de barış sürecinin tesisi ve uygulanmasını tehdit eden yöneticiler de dahil olmak üzere, en ağır sorumluluğunu taşıyan kişileri yargılamaya yetkilidir.*
>
> *2. Birleşmiş Milletler Örgütü ile Sierra Leone hükümeti arasında yürürlükte olan Anlaşma veya Sierra Leone ile diğer hükümetler ya da uluslararası örgütler arasında yürürlükte olan anlaşmalar uyarınca veya böyle bir anlaşmanın bulunmadığı durumlarda Sierra Leone hükümetinin rızasıyla yürütülen barışı koruma operasyonları nedeniyle Sierra Leone'de bulunan barışı koruma misyonunun bir üyesi veya onunla bağlantılı personelin işlediği suçlar asıl olarak vatandaşı olduğu devletin yetkisi dahilindedir.*
>
> *3. Yetkili devletin bir soruşturma veya kovuşturma yürütmek istememesi veya gerçekten yürütememesi halinde, Mahkeme, bir devletin önerisiyle ve eğer Güvenlik Konseyi bu yetkiyi verirse, söz konusu kimse hakkında yargı yetkisini kullanabilir.»*

6. madde ise şöyleydi:

> *1. Bu Statünün 2 ila 4. maddelerindeki bir suçu planlayan, kışkırtan, emreden, işleyen veya planlanmasına, hazırlanmasına ya da gerçekleştirilmesine herhangi bir şekilde yardım ve yataklık eden herhangi bir kimse bu suçtan bireysel olarak sorumludur.*
>
> *2. Bir sanığın resmi sıfatı, ister devlet veya hükümet başkanı, ister üst düzey görevli olsun, onu ceza sorumluluğundan kurtarmaz ve ceza indirimi gerekçesi olmaz.*
>
> *3. Bu Statünün 2 ila 4. Maddelerindeki fiillerden herhangi birinin bir ast tarafından işlenmiş olması, eğer astının bu fiili işlemeye hazırlandığını veya işlediğini biliyor veya bilecek nedenlere sahip bulunuyor idiyse ve söz konusu fiilin işlenmesini engellemek veya failleri cezalandırmak için gerekli ve makul önlemleri almadıysa, amirini ceza sorumluluğundan kurtarmaz.*

4. Bir sanığın hükümetin ya da amirinin emrini yerine getirmek üzere hareket etmiş olması onu ceza sorumluluğundan kurtarmaz ancak Mahkeme bunun adalete uygun olduğu kanısına varırsa cezada indirim gerekçesi olarak değerlendirilebilir.

5. Madde 5'teki suçlara ilişkin bireysel ceza sorumluluğu, Sierra Leone'nin ilgili mevzuatına uygun olarak düzenlenir."

Çocuk askerlerin ceza sorumluluğuna gelince, öncelikle bir çocuk askerin tanımını açıklığa kavuşturmak gerekir. Bir çocuk asker, "resmi ya da gayrı resmi silahlı bir gücün ya da grubun, örneğin aşçı, taşıyıcı veya haberci gibi hangi sıfatla olursa olsun parçası olan ve bunun gibi aile üyeleri dışında bu gruplara eşlik eden 18 yaşın altındaki herhangi bir kimse" olarak tanımlanmaktadır. [158]

Statünün 1. maddesindeki "en ağır sorumluluğu taşıyan kişiler" ifadesi, çatışma süresince kaçırılıp asker yapıldıktan sonra bu suçlara karışan çocuk askerleri dışarıda bırakmamaktaydı. Bu çocuklar savaş boyunca, askeri hiyerarşi içinde sorumluluk taşımışlardı. Hatta sadece 11 yaşındaki çocuklara tuğgeneral rütbesi verilebilmişti.[159]

Yargı yetkisinin "en ağır sorumluluğu taşıyan kişiler" ifadesiyle sadece en ağır suçları işleyenleri değil ama kamusal mevkilerde bulunan veya emir verme yetkisine sahip kimseleri de içerecek şekilde genişletilmiş olması, 15 ila 18 yaşındaki bazı çocukların da ağır ihlaller nedeniyle mahkeme önüne çıkarılmasını açıkça mümkün kılmıştı.

---

[158] "Guide du protocole facultatif concernant l'application d'enfants dans les conflits armés", **UNICEF,** Coalition contre l'utilisation d'enfants soldats, New York, Mayıs 2004, s. 14, http://www.unicef.org/french/sowc06/pdfs/optional_protocoL_fr.pdf [09.09.2015]

[159] S/2000/915, 04.10 2000, §.31, s.7.

Özel Mahkeme, Statü madde 7 uyarınca, *ratione materiae* yetkisi dahilindeki suçları 15 ila 18 yaşlarında iken işlemiş olabilecek çocukları yargılama yetkisine sahipti. Maddeye göre:

> *1. Özel Mahkeme, iddia edilen suç işlendiği sırada 15 yaşından küçük olan çocukları yargılama yetkisine sahip değildir. O sırada 15 ila 18 yaşında olan bir çocuğu yargılaması durumunda, bu kimseye, yaşının gençliği ve toplumda yapıcı bir rol oynamasına izin vermek üzere topluma dahil edilip uyum sağlamasını kolaylaştırma zorunluluğu dikkate alınarak ve insan haklarına, özellikle de çocuk haklarına ilişkin uluslararası normlara uygun şekilde, onur ve saygı ile davranılmalıdır.*
>
> *2. Bir küçüğü suçlu bulması halinde Özel Mahkeme hükmüne aşağıdaki önlemlerden birini veya daha fazlasını ekleyecektir: Yerleştirme, gözetimli eğitim, kamu yararı için hizmet, danışma hizmeti, beslenme, cezaevi eğitim programları, mesleki eğitim ve formasyon, anlaşmalı eğitim kurumları ve gerektiğinde, çocuklar için her türlü silahsızlandırma, terhis ve uyum programları ya da çocukları koruma örgütlerinin programları.*

Bu maddenin uluslararası hukukta ilk kez 18 yaşın altındaki küçüklerin suçlandırılması konusunda Mahkemeye yetki vermesine rağmen, Özel Mahkeme savcısı David Crane, görevlerini yerine getirmesi için kendisine tanınan mutlak bağımsızlığa dayanarak bu yetkiyi kullanmayacağını ve Özel Mahkeme önünde hiçbir küçüğün yargılanmayacağını açıkladı.[160] Bu da, söz konusu çocukların, en temel haklarının ihlal edilmesinden de, gerçek bir cezasızlıktan da kaçınılarak, Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nun tasarrufuna bırakılması demek idi.[161]

---

[160] **Special Court for Sierra Leone Press Public Affairs Office**, 02.11.2002, http://www.rscsl.org/Documents/Press/2002/pressrelease-110202.pdf Ayrıca bkz. M. Maystre ve A. Werner, "Un modèle de tribunal 'internationalisé': analyse du et perspectives sur le Tribunal spécial pour la Sierra Leon", **Droit international pénal** (der. R. Kolb), Bruxelles, Bruylant, 2008, s. 403.

[161] Bkz., **Witness to Truth: Report of the Sierra Leone**, Cilt 3B, s. 237 ve s. 246, Truth & Reconciliation Commission**,** Accra, GPL Press, 2004, http://www.sierraleonetrc.org/index.php/view-the-final-report/download-table-of-contents/volume-three-b/item/witness-to-the-truth-volume-three-b-chapter-4?category_id=14[01.02.2015]

3. Yer Bakımından

Yukarıda değinilen 1. Madde uyarınca, Özel Mahkeme tarafından yargılanabilecek suçlar, sadece Sierra Leone topraklarında işlenmiş olan suçlardı.

4. Zaman Bakımından

Sierra Leone iç savaşının 23 Mart 1991'de, RUF tarafından, APC'nin tek partili askeri rejimini devirmek üzere Liberya'dan saldırmak suretiyle isyana kalkışmasıyla başlamış olmasına rağmen, BM Genel Sekreteri Özel Mahkeme'nin zaman bakımından yargı yetkisini belirlemek için bu tarihi tercih etmemiştir.

Yukarıda belirtildiği gibi, Statü'nün 1. maddesi "**30 Kasım 1996**'dan başlayarak Sierra Leone topraklarında işlenen uluslararası insani hukukun ağır ihlallerinin ve Sierra Leone hukukunun ihlallerinin, bu tür suçları işleyerek Sierra Leone'de barış sürecinin tesisi ve uygulanmasını tehdit eden yöneticiler de dahil olmak üzere, en ağır sorumluluğunu taşıyan kişileri yargılamaya yetkilidir." diyerek, Sierra Leone hükümeti ile RUF arasında imzalanan ilk anlaşma olan Abidjan Anlaşması'nı esas almıştır.[162]

Bu tarihin seçilmesinin iki nedeni vardır. İlk olarak, Genel Sekreter, mahkemenin kapasitesini zorlamaktan kaçınmak istemiştir. Savaşın başladığı tarih olan 23 Mart 1991 kadar uzak bir tarih, "hem ilgili kamu kurumlarına, hem de Mahkemeye ağır bir

[162] S/1996/1034, 11.12.1996.

iş yükü getireceği" gerekçesiyle tercih edilmemiştir.[163] İkinci olarak, çatışma taşrada 1991'de başlamış olmakla birlikte, isyanın başkent Freetown'a ulaşması 1998'i bulmuştur. 30 Kasım 1996 tarihinin seçilmesi, Mahkeme'nin, ülkenin her kesiminden bütün siyasi ve askeri fraksiyonların üyeleri tarafından işlenen en ağır suçları dikkate almasını sağlamaktadır.

Dolayısıyla bu tarihin seçilmesi, "Özel Mahkeme'nin zaman bakımından yargı yetkisini gereksiz şekilde uzatmadan" Sierra Leone'deki çatışmayı bir bütün olarak değerlendirme, bunun gibi bütün silahlı taraflar ve gruplar tarafından işlenen bütün ağır suçların yargı yetkisi dahilinde olduğundan emin olma" imkanı vermiştir. [164]

[163] S/2000/915, 04. 10.2000, § 26(a).
[164] **Ibid**., §. 27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: CHARLES TAYLOR'UN YARGILANMASI

Taylor davasının genel özelliklerinin incelenmesine geçmeden önce, kısaca da olsa Özel Mahkeme'nin daha önce karara bağladığı davalara ve geliştirdiği içtihada değinilecektir.

I. ÖNCEKİ DAVALAR

Yukarıda değindiğimiz "en ağır sorumluluğu taşıyan kişileri yargılama"ya ilişkin norm, Savcı'nın, dikkatini bazı özel davalara yoğunlaştırmasına izin veriyordu. Böylece, Savcılık Ofisi, başlangıçta, RUF, AFRC ve CDF üyesi 13 kişi hakkında iddianame hazırladı.[165] RUF'un iki liderinin, Sam Bockarie'nin[166] ve Foday Sankoh'nun[167] ölümünün ardından 8 Aralık 2008'de onların iddianamelerini geri çekti.[168] AFRC'nin lideri Johnny Paul Koroma ise, gizemli bir biçimde ortadan kayboldu, ancak öldüğü kesinleşmediği için hakkındaki iddianame ve Interpol'ün kırmızı bülteni geri çekilmedi.[169]

---

[165] **Special Court for Sierra Leone and Residual Court for Sierra Leone**, Freetown and the Hague, http://www.rscsl.org/ [05.09.2015]

[166] "Maskita" adıyla da tanınan Sam Bockarie Mayıs 2003'te aile üyeleriyle birlikte Liberya'da öldürüldü; öldürme emrini Charles Taylor'un verdiği iddia edildi. Cesedi, Özel Mahkeme'nin öldüğünü doğrulayabilmesi için Sierra Leone yetkililerine teslim edildi, bkz., **Prosecutor v. Sam Bockarie**, SCSL-03-04-0013, "Death certificate", 02.06.2006, http://www.scsldocs.org/documents/view/489-489 [05.09.2015]

[167] Foday Sankoh 23Temmuz 2003'te, Mart 2003'ten beri gözetim altında tutulduğu hastanede öldü. Bkz., **Special Court for Sierra Leone Press and Public Affairs Office**, 30.07.2003 http://www.rscsl.org/Documents/Press/2003/pressrelease-073003.pdf

[168] **Prosecutor v. Sam Bockarie**, SCSL-2003-04-PT; **The Prosecutor v. Foday Saybana Sankoh,** SCSL-2003-02-PT, "Withdrawal of indictment", 08.12. 2003 http://www.scsldocs.org/documents, [05.09.2015]

[169] Bkz. http://www.rscsl.org/Other-Cases.html [05.09.2015]

Yargılama Dairesi, 27 Ocak 2004'te, Charles Taylor dışındaki dokuz tutuklunun davalarının, üç dava halinde toplanmasını emretti.[170] Diğer bir deyişle, her silahlı grubun üyelerine ilişkin suçlamalar aynı davada birleştirildi.

AFRC Davası II. Yargılama Dairesi'nde görüldü. Davanın sanıkları Alex Tamba Brima, Brima Bazzy Kamara ve Santigie Borbor Kanu 25 Mayıs 1997'deki darbede Koroma'nın yanında bulunmuş, askeri cunta rejimi sırasında en yüksek makamlarda görev yapmış ve 1999'daki Freetown saldırısında bizzat yer almıştı. Brima, Kamara ve Kanu sırasıyla 10 Mart, 29 Mayıs ve 16 Eylül 2003'te tutuklandılar. Dava, 20 Mart 2005'te başladı ve 20 Haziran 2007'de sonuçlandı. Sanıklar insanlığa karşı suçlar, Cenevre Sözleşmelerinin ortak 3. Maddelerinin ihlalleri ve uluslararası insani hukukun diğer ağır ihlallerinden suçlandılar, iddianamedeki farklı suçlamalardan ve farklı sorumluluklar temelinde suçlu bulundular; Brima ve Kanu 50'şer, Kamara ise 45 yıl hapisle cezalandırıldı. Temyiz Dairesi de 22 Şubat 2008'de kararı onadı.[171]

Foday Sankoh ve Sam Bockarie'nin ölümü nedeniyle başlıca sorumlularının yargılanamadığı RUF Davası I. Yargılama Dairesi'nde 5 Temmuz 2004'te başladı. Her üçü de Statü'nün 2, 3 ve 4. Maddelerindeki suçlarla itham edilen Issa Hassan Sesay, Morris Kallon ve Auguistine Gbao, 25 Şubat 2008'de, terör eylemleri, kolektif cezalandırmalar, toplu öldürmeler, tecavüz, cinsel istismar, sakatlamalar, fiziksel şiddet eylemleri, yağma ve çocuk askerlerin kullanılmasından suçlu bulundular. Sanıkların her suç için ayrı ayrı ceza aldığı davada Sesay toplam 52, Kallon 40, Gbao

[170] **Special Court for Sierra Leone Press and Public Affairs Office,** 27.01.2004, http://www.rscsl.org/Documents/Press/2004/pressrelease-012704.pdf

[171] **Prosecutor vs. Alex Tamba Brima, Ibrahim Bazzy Kamara and Santigie Borbor Kanu,** "The AFRC Trial Judgement", 20.06.2007, http://www.rscsl.org/AFRC.html [05.09.2015]

ise 25 yıl hapse mahkum edildi. Temyiz Dairesi de kararda küçük bir değişikliğe rağmen cezaları onadı.[172]

Toplu davalar arasında en tartışmalısı olan[173] CDF Davası 3 Haziran 2004'te I. Yargılama Dairesi'nde başladı. Sam Hinga Norman, Allieu Kondewa ve Moinina Fofana'nın yargılandığı dava sırasında Sam Hinga Norman 2 Ağustos 2007'de ölünce hakkındaki dava düştü; Statü'nün 2, 3 ve 4. maddelerindeki suçları işlemekle itham edilen Fofana 6, Kondewa ise 8 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Ancak, Savcı'nın başvurduğu Temyiz Dairesi 28 Mayıs 2008'de gerek mahkumiyet kararında, gerekse "hükümet tarafında savaşmanın cezada indirim nedeni olamayacağı" gerekçesiyle cezada değişikliğe giderek, Fofana'yı 15 ve Kondewa'yı 20 yıl hapse mahkum etti.[174]

Özel Mahkeme'nin yukarıda kısaca özetlenen davalarda özellikle çocuk askerlere[175] ve zorla evliliklere[176] ilişkin geliştirdiği içtihat, uluslararası ceza hukukuna önemli bir katkı oluşturmuştur.

---

[172] **Prosecutor vs. Issa Hassan, Moris Kallon and Augustine Gbao**, "The RUF Trial Judgment", 25.02.2008, http://www.rscsl.org/RUF.html [05.09.2015]

[173] Bu dava CDF'yi sivilleri korumak ve 1997'de devrilen Ahmed Tejan Kabbah rejimini geri getirmek için mücadele etmiş adeta destansı bir sivil direniş hareketi olarak gören pek çok Sierra Leoneliyi şaşırtmıştı, bkz. L. Gberie, "Fin de parcours pour le Tribunal Spécial pour la Sierra Leone'' **Afrique Renouveau**, April 2014, s.6, http://www.un.org/africarenewal/fr/magazine/avril-2014/fin-de-parcours-pour-le-tribunal-sp%C3%A9cial-pour-la-sierra-l%C3%A9one [05.09.2015]

[174] **The CDF Trial**, http://www.rscsl.org/CDF.html [05.09.2015]

[175] Özel Mahkeme 15 yaşından büyük çocukları yargılama yetkisiyle donatıldığı halde Savcı Crane hiçbir küçüğün kovuşturma konusu olmayacağını açıklamıştı. Dolayısıyla, Özel Mahkeme içtihadı, çocuk askerlerin ceza sorumluluğu konusunda değil, tam tersine Statü mad. 4.c'de, savaş suçları arasında sayılan çocukları asker olarak kullanma suçu konusunda gelişti. Samuel Hinga Norman davasında, savunma, Statü mad. 4.c'nin kanunsuz suç ve ceza olmaz (*nullum crimen sine lege*) ilkesine aykırı olduğunu iddia etti. Savunmaya göre, uluslararası ceza mahkemeleri, statülerinde ne yazarsa yazsın, hiç kimseyi uluslararası yapılageliş hukukunda suç sayılmayan bir eylemden dolayı yargılayamazdı. Savunma, Cenevre Sözleşmelerinin 1977 tarihli II. Ek Protokolünü, Çocuk Hakları Sözleşmesini, Çocuk Hakları Sözleşmesinin Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılması Hakkındaki

II. TAYLOR'UN YAKALANMASI VE YARGI SÜRECİ

Taylor henüz Liberya Devlet Başkanı iken Yargıç J.J. Bankole Thomson tarafından 7 Mart 2003'te imzalanan tutuklama kararında, Sierra Leone iç savaşı sırasında isyancı gruplara desteği dolayısıyla kendisini savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve uluslararası insani hukukun diğer ağır ihlalleri ile suçlayan Özel Mahkeme önünde

---

Seçimlik Protokolü ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsünü değerlendirerek, bunların Mahkemeye bu suçu yargılama yetkisi veren bir yapılageliş kuralını (hiç değilse iddianamedeki suçlamaların başlatıldığı 1996 yılı bakımından) yansıtmadığını ileri sürdü, bkz. **Prosecutor v. Sam Hinga Norman**, SCSL-2003-08-PT, "Preliminary Motion Based On Lack of Jurisdiction: Child Recruitement", 26.06.2003, http://www.scsldocs.org/documents/view/281-2168 [12.05.2016] Temyiz Dairesi bu itirazı 31 Mayıs 2004'te verdiği kararla reddetti. Daire, hem uluslararası sözleşmeleri, hem de uluslararası yapılageliş hukukunu titizlikle inceleyip, çocuk askerlerin kullanılmasının 1980'lerin ortasından başlayarak bir sorun olarak görüldüğünü, bunu yasaklayan normun 1990-1994 arasında başlıca uluslararası belgelerde yer aldığını ve nihayet 1994-1996 arasında da ulusal hukukların çocuk askerlerin kullanılmasını bir suç olarak ceza yasalarına yansıttıklarını, dolayısıyla çocuk asker kullanılmasının uluslararası yapılageliş hukukunda yasaklandığını, böylece bu yasağı çiğneyenlerin ceza sorumluluğu bulunduğu sonucuna vardı. Sierra Leone'nin de bu yasağı tanıdığını saptayan Daire, 1996'da çocukları askerleştiren bir kimsenin iyi niyetle davrandığının ileri sürülemeyeceği gerekçesiyle itirazı reddetti, bkz. **Prosecutor v. Sam Hinga Norman**, SCSL-2004-14-AR72(E), "Decision on Preliminary Motion Based on Lack of Jurisdiction (Child Recruitrnent), 31.05.2004, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/CDF/Appeal/131/SCSL-04-14-AR72(E)-131.pdf [12.05.2016]

[176] Kadınlar da Sierra Leone iç savaşından en çok etkilenen kesimlerin başındaydı. İç savaş boyunca isyancı güçler sivil halkı sindirmek, aşağılamak ve cezalandırmak için cinsel şiddet eylemlerine başvurdular: İsyancıların kaçırdığı ve kendileriyle birlikte hareket etmeye zorladığı binlerce kadın ve genç kız ev işlerinde zorla çalıştırılmalarının yanı sıra tecavüz, fahişelik, cinsel organların kesilmesi, cinsel kölelik gibi suçların mağduru oldu.; "Bush wives" olarak anılan bu mağdurların durumu için bkz. Chris Coulter, **op.cit.**. Yukarıda belirtildiği gibi, "zorla evlilik" olarak adlandırılan bu pratik, Sierra Leone iç savaşının en önemli karakteristiklerinden biriydi. Özel Mahkeme, AFRC Davasında, daha önceki uluslararası ceza yargılamalarında cinsel şiddet veya cinsel kölelik çerçevesinde ele alınan zorla evlilikler konusundaki tartışmaya son verdi. Savcı'nın, zorla evliliklerin cinsel şiddet eylemleri içinde değil de "diğer insanlıkdışı eylemler" içinde yargılanması talebi, RUF Davasına bakan I. Yargılama Dairesi'nce kabul edilmesine karşın, AFRC Davasına bakan II. Yargılama Dairesi tarafından kabul edilmemişti. Daire'nin çoğunluğuna göre, zorla evliliklerin bütün cinsel suçları düzenleyen mad. 2.g yerine diğer insanlıkdışı eylemleri düzenleyen mad.2.i kapsamına girmesi için cinsel bir boyutunun bulunmaması gerekiyordu; bkz. **Prosecutor v. Alex Tamba Brima, Brima Bazzy Kamara, Santigie Borbor Kanu**, SCSL-04-16-T, "Judgment", 20.06.2007, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/AFRC/613/SCSL-04-16-T-613.pdf [12.05.2016] Temyiz Dairesi ise 22 Şubat 2008 tarihli kararında bu görüşü reddetti: Daireye göre, cinsel kölelik ile zorla evlilik suçunun unsurları farklıydı ve zorla evlilik, cinsel bir boyutu bulunmakla birlikte, bundan ibaret değildi. Daire, zorla evliliği "Failin, sözleri veya tutumuyla, bir kimseyi kuvvet kullanarak, kuvvet kullanmakla tehdit ederek veya baskı altına alarak, böylece ağır bir acı veya fiziksel, zihinsel veya psikolojik sağlığına ciddi bir zarar vererek, eşi olmaya zorladığı bir durum" olarak tanımlayarak bunu otonom bir suç olarak kabul etmiş oldu; bkz. "Judgment", 22.02.2008, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/AFRC/Appeal/675/SCSL-04-16-A-675.pdf [12.05.2016]

yargılanabilmesi için, yakalanır yakalanmaz Özel Mahkeme'ye nakledilmesi emrediliyordu.[177] Tutuklama kararına Özel Mahkeme savcısı David Crane tarafından hazırlanan iddianame ekliydi.

Taylor'a karşı bu ilk iddianame Crane tarafından 4 Haziran 2003'te açıklandı. Bu tarih, Taylor'un kendi ülkesi Liberya'da devam etmekte olan çatışmaya bir çözüm bulmak üzere bir araya gelen barış görüşmecilerine katılmak üzere Gana'ya geldiği tarihti. [178] İddianame bütün hükümetlere iletilmiş olmakla birlikte Accra'da bulunan Gana Dışişleri Bakanına doğrudan doğruya iletilmesi ve böylece Gana yetkililerinin Taylor'u kısa sürede tutuklayıp ÖM'ye transfer etmeleri için özel bir düzenlemeyle Savcı Crane tarafından Freetown'daki Gana büyükelçisine bizzat teslim edilmişti.[179] Yine de Taylor Gana Devlet Başkanı Kufuor'un yardımıyla ülkesine döndü.[180] Ancak iddianamenin açıklanmış olmasının yarattığı baskıların yoğunlaşmasına isyancıların başkent Monrovia'yı ele geçirmesi de eklenince, 11 Ağustos 2003'te istifa etmek ve Nijerya'ya sığınmak zorunda kaldı.[181]

---

[177] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-2003-01-I, "Warrant of arrest and for transfer and detention", 07.03.2007, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/006/SCSL-03-01-I-004.pdf [02.11.2015]

[178] "Le procureur contre Charles Ghankay Taylor – Chronologie de l'affaire au Tribunal Spécial pour la Sierra Leone" **Human Rights Wacth,** 16.04.2012, https://www.hrw.org/fr/news/2012/04/16/le-procureur-contre-charles-ghankay-taylor-chronologie-de-laffaire-au-tribunal [02.09.2015]

[179] Charles C. Jalloh, **op. cit.** s. 250.

[180] Gana Devlet Başkanı John Kufuor, bölgedeki çoğu Devlet Başkanı gibi, Accra Barış Zirvesi'nin, diğer bölge ülkelerini de etkilemeye başlayan Liberya iç savaşını sona erdirmek için uygun bir fırsat oluşturduğu kanısındaydı. Bu nedenle tutuklama kararını uygulamaya koymayıp barış görüşmelerini sürdürmeye karar verdi. Görüşmeler sonunda 17 Haziran 2003'te, Liberya hükümeti ile LURD ve MODEL arasında bir ateşkes anlaşması imzalandı. 18 Ağustos 2003'te de isyancı fraksiyonlarla Liberya siyasi partileri arasında ülkedeki barışı nihai olarak tesis etmeye yönelik kapsamlı bir anlaşma yapıldı, bkz. Charles C. Jalloh, **op. cit**, s. 251. Anlaşma için bkz. Abraham Kebede, "Rapport du président interimaire sur le processus de paix", African Union, 94th Ordinaire Session, **Central Organ/MEC/AMB/3.(XCIV)**, Addis Abeba, 29.08.2003 http://www.peaceau.org/en/article/94th-ordinary-session http://www.peaceau.org/uploads/report-290803libfr.pdf [05.09.2015]

[181] "Ce qu'il faut savoir sur les procès de Charles Taylor", **L'express,** 26.04.2012, http://www.lexpress.fr/actualite/monde/afrique/ce-qu-il-faut-savoir-sur-le-proces-de-charles-taylor_1108227.html [03.11.2015]

Yine de bu sığınak Taylor için yeterince güvenli olmadı. ABD Taylor'un yakalanması için 2 milyon dolar ödül koydu,[182] Güvenlik Konseyi de UNMIL'in yetkisini, Liberya'ya dönmesi halinde Taylor'u tutuklayıp Özel Mahkeme'ye teslim edecek şekilde genişletti.[183] 23 Kasım 2005 seçimlerinde Sierra Leone Devlet Başkanı seçilen Ellen Johnson-Sirleaf, 17 Mart 2006'da Nijerya'dan Taylor'un iadesini resmen talep etti.[184] Bunun üzerine Taylor 29 Mart 2006'da, Nijerya-Kamerun sınırında yakalanarak Liberya'ya gönderildi, burada UNMIL tarafından tutuklandı ve aynı gün Freetown'a nakledildi. 31 Mart 2006'da, Taylor davası, II. Yargılama Dairesi'ne verildi.[185] Taylor, 3 Nisan 2006'da Freetown'da mahkeme önüne çıkarıldı ve "suçsuz" olduğunu beyan etti.[186]

Taylor'un yakalandığı gün, Mahkeme Başkanı, Hollanda hükümetine başvurarak Taylor davasının Lahey'de görülmesini istemişti. Hollanda hükümetinin olumlu

[182] "In $87.5 Billion Bill, $2 Million Bounty For Exiled Liberian", **The New York Times**, 10.11.2003, http://www.nytimes.com/2003/11/10/world/in-87.5-billion-bill-2-million-bounty-for-exiled-liberian.html [03.11.2015]
[183] Kofi Annan "soulagé par l'arrestation de Charles Taylor", **Centre d'actualité de l'ONU**, 29.03.2006, http://www.un.org/apps/newsFr/storyF.asp?NewsID=12106&Cr=liberia&Cr1=annan#.V7iJR1uLT4b [03.02.2015]
[184] Nijerya Devlet Başkanı Obasanjo Taylor'un, "sadece demokratik olarak seçilmiş bir hükümete ve bu hükümetin iade talebinde bulunması halinde geri verilebileceği"ni açıklamıştı, bkz. Kenneth Roth, "Introduction", **Human Rigths Watch,** https://www.hrw.org/legacy/wr2k6/introduction/introduction_fr.pdf [03.11.2015]
[185] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-I, "Order assigning a case trial chamber", 31.03.2006, http://www.scsldocs.org/documents/view/3743-9695 [01.11.2015]
[186] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Transcripts", 03.04.2006, http://www.rscsl.org/Documents/Transcripts/Taylor/3April2006.pdf [03.11.2015]

yanıtı[187] ve BM Güvenlik Konseyi'nin kararı[188] üzerine Charles Taylor 30 Haziran 2006'da Lahey'e nakledildi.[189]

Taylor davası 4 Haziran 2007'de Lahey'de, UCM'nin salonlarından birinde başladı. II. Yargılama Dairesi'nin olağan yargıçları Julia Sebutinde, Anne Doherty ve Richard Brunt Lussick'in yanı sıra, 18 Mayıs 2007'de Taylor davası için yedek yargıç olarak atanan[190] El Hadji Malick Sow da heyette yer aldı.

Charles Taylor açılış oturumuna katılmadı ve gerekçelerini avukatı Karim Khan tarafından mahkemede okunan mektubunda açıkladı.[191] Taylor, iddia ile savunma arasında "silahların eşitsizliği"nden yakınıyordu: "Beni temsil edecek tek avukata karşılık, savcılığın dokuz avukatı var" diyen[192] Taylor, eşitsizliğin bundan ibaret olmadığını, savunmaya tanınan süre ve imkanların da kendisi için büyük bir handikap oluşturduğunu belirtti[193] "Özel Mahkeme önünde adil bir yargılamadan yararlanamayacağım sonucuna vardığım için bu aşamada duruşmalara katılmayı reddetmek zorundayım" diyordu[194]. Ona göre dava bir "gösteri"den ibaretti. Taylor, bu adaletsizliği protesto etmek için, hem oturumlara katılmamaya[195] hem de

[187] S/2006/207, 03.04.2006.
[188] S/RES/1688 (2006), 16.06.2006.
[189] "Even a 'Big Man' Must Face Justice", Lesson from the Trial of Charles Taylor, **Human Rigths Watch,** Temmus 2012, https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/sierraLeone0712ForUpload.pdf [01.11.2015]
[190] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-03-1-PT, "Order Designating Alternate Judge"**,** 18.05.2007, http://www.scsldocs.org/documents/view/4768-12453 [03.11.2015]
[191] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-2003-01-T , "Transcripts", 04.06.2007, s. 242-339, http://www.rscsl.org/Documents/Transcripts/Taylor/4June2007.pdf [05.11.2015]
[192] **Ibid.,** s. 249.
[193] "Charles Taylor refuse de comparaître à son propre procès", **Le Figaro.fr**, 14.10.2007, http://www.lefigaro.fr/international/2007/06/04/01003-20070604ARTWWW90444-charles_taylor_refuse_de_comparaitre_a_son_proces.php [11.11.2015]
[194]**Prosecutor v. Charles Taylor**, "Transcripts", 04.06.2007, s. 250
[195] "Taylor boycotts trial" **The Hague Justice Portal,** 04.06.2007, http://www.haguejusticeportal.net/index.php?id=7748 [02.11.2015]

avukatının işine son vererek kendi savunmasını kendisi üstlenmeye karar verdiğini bildiriyordu.[196]

Savunma, Taylor'un açılış oturumuna katılmayı reddetmesi nedeniyle, oturumun ertelenmesi talebinde bulundu ancak Yargılama Dairesi Başkanı Julia Sebutine, Taylor katılmasa da davanın görülmesini emretti:[197] "Taylor duruşmalara katılmayı isteme veya istememe hakkına sahiptir, ancak onun katılmaması, hiçbir koşulda Mahkemenin açılış oturumunu yapmasına engel oluşturmaz." [198] Dolayısıyla Savcı, iddianamesini, Taylor'un yokluğunda sundu. [199]

Ancak Mahkeme duruşmaların ertelenmesi talebine olumlu yanıt vererek duruşmayı 27 Haziran 2007'ye erteledi.[200] Taylor'un avukatını azletmesine karşılık olarak da yargıçlar Charles Jalloh adlı savunma üyesini Taylor'a yardım etmekle görevlendirdi.[201] Taylor ise Mahkeme önünde kendi başına savunma yapmaktan vazgeçip bir avukat tarafından savunulmayı kabul etmekle birlikte dosyasının büyüklüğü ve karmaşıklığı nedeniyle, bunu üstlenebilecek avukatların ücretini ödeyebilecek durumda olmadığını ileri sürdü. Ancak "Miloseviç'inkiyle

---

[196] "Première comparution de Charles Taylor devant le Tribunal", **Le Monde**, 03.07.2007, http://tempsreel.nouvelobs.com/monde/20070703.OBS4799/premiere-comparution-de-charles-taylor-devant-le-tribunal.html [09.11.2015]

[197] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-2003-01-T, "Transcripts", 04.06.2007, s. 58. Ayrıca bkz. "Tribunal Spécial pour la Sierra Leone – Charles Taylor boycotte le début de son procès à la Haye", **Le devoir,** 05.06.2007, http://www.ledevoir.com/international/actualites-internationales/146178/tribunal-special-pour-la-sierra-leone-charles-taylor-boycotte-le-debut-de-son-proces-a-la-haye [02.06.2015]

[198] **Prosecutor v. Charles Taylor,** "Transcripts", 04.06.2007, s. 258-9

[199] David Pallister and Chris McGrea, "Taylor boycotts war crimes trial", **The Guardian,** 4.06.2007, http://www.theguardian.com/world/2007/jun/04/westafrica.libya [06.08.2015]

[200] "Charles Taylor a refusé de comparaître", **RTL**, 04.06.2007, http://www.rtl.fr/actu/charles-taylor-a-refuse-de-comparaitre-377 [09.06.2015]

[201] Wilson, Richard J., "Emaciated' Defense or a Trend to Independence and Equality of Arms in Internationalized Criminal Tribunals?", **American University Human Rights Brief**, 2008, s. 6-9, http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=fac_works_pubs, [11.11.2015]

karşılaştırılabilir"[202] bir dava dosyası için, daha iyi savunma yapacak yeni ve iyi ekip oluşturmak için mahkemenin kendisine gerekli kaynakları sağlamasını talep etti.[203] Bunun üzerine Mahkeme, Yazman'ı, Taylor'un malvarlığını araştırarak, gerçekten de savunmasını destekleyecek kaynaklardan yoksun olup olmadığını belirlemekle görevlendirdi. Taylor ve yakınlarının birkaç milyar doları bulan malvarlığının[204] Güvenlik Konseyi'nin kararı[205] uyarınca dondurulduğu saptanınca, savunmasının finansmanını Özel Mahkeme'nin üstlenmesi kararlaştırıldı. Taylor'un, başında Courtenay Griffiths'in bulunduğu ve iki danışman ile bir araştırmacıdan oluşan yeni savunma ekibinin aylık ücreti 100.000 dolar idi. [206] Kanıt ve tanıkların bulunup hazırlanması için Monrovia, Freetown ve Lahey'de birer büronun tahsis edildiği savunma ekibine, dosyanın incelenmesi için de süre tanınması amacıyla, dava 7 Ocak 2008'e ertelendi.[207]

Bu tarihte başlayan davanın 27 Şubat 2009'a kadar devam eden ilk aşaması, iddia makamının kanıt ve tanıklarını sunmasından oluştu. Taylor ile ona yüklenen suçlar

---

[202] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-2003-01-T, "Transcripts", 25.06.2007, s.355-6, http://www.rscsl.org/Documents/Transcripts/Taylor/25June2007.pdf [09.06.2015] Ayrıca bkz., "Le procès de Charles Taylor suspendu jusqu'au 3 juillet", **Le Monde.fr,** 25.06.2006, http://www.lemonde.fr/international/article/2007/06/25/le-proces-de-charles-taylor-suspendu-jusqu-au-3-juillet_927556_3210.html [09.11.2015]

[203] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-2003-01-T, "Transcripts", 25.06.2007, s.358

[204] Antoine Dulin ve Jean Merckaert, "Biens mal acquis à qui profite le crime ?", **CCFD-Terre Solidaire**, juin 2009, s. 42, http://ccfd-terresolidaire.org/IMG/pdf/BMA_totalBD.pdf, [09.11.2015]

[205] S/RES/1532 (2004), 12.03.2004, http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1532%20%282004%29 [09.08.2015]

[206] Eric Witte "Dr. Ellis Describes the History of Conflict and Political Uprising in Liberia; Father Chema Details his Work with Child Soldiers", **International Justice Monitor,** 18.01.2008 http://www.ijmonitor.org/2008/01/dr-ellis-describes-the-history-of-conflict-and-political-uprising-in-liberia-father-chema-details-his-work-with-child-soldiers/ [09.11.2015]

[207] Yargılama süresince Taylor bazen de tutukluluk koşullarını protesto amacıyla duruşmalara katılmadı, bkz. "Charles Taylor se plaint de ses conditions de détentions à La Haye", **Grioo**, 26.07.2006, http://www.grioo.com/info7408.html [06.06.2015] Ayrıca bkz., Alpha Sesay, "Charles Taylor Refuses To Go To Court In Protest Against Treatment By Dutch Security Personnel", **International Justice Monitor**, 28.04.2010, http://www.ijmonitor.org/2010/04/charles-taylor-refuses-to-go-to-court-in-protest-against-treatment-by-dutch-security-personnel/ [10.11.2015]

arasındaki bağlantıyı ortaya koymak amacıyla Savcılık mahkeme önüne 94 tanık çağırdı. Bunlardan 58'i işlenen suçlara, 29'u Taylor ile bu suçlar arasındaki bağlantıya tanıklık etti, 4 te uzman tanık dinlendi.[208] Savunmaya gelince, 13 Temmuz-12 Kasım 2010 arasında, Taylor'un kendisi de dahil 21 tanığı mahkeme önüne çıkardı.[209] Tanıklıkların tamamlanmasının[210] ardından Savcı 8-9 Şubat 2011'de, Savunma da 9-11 Mart 2011'de kapanış konuşmalarını yaptı.[211]

II. Yargılama Dairesi gerekçeli kararını yaklaşık bir yıl sonra, 26 Nisan 2012'de verdi, 30 Mayıs 2012'de de cezayı açıkladı.

Karara karşı hem Taylor'un, hem de Savcı'nın 19 Temmuz 2012'de başvurduğu Temyiz Dairesi 26 Eylül 2013'te kararı onadı.[212] Nihayet, Mahkeme Başkanı, 4 Ekim 2913 tarihli emriyle Charles Taylor'un cezasını Birleşik Krallık'ta çekmesine karar

---

[208] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-03-1-T, "Judgement summary", 26.04.2011, s. 3-4, http://www.refworld.org/pdfid/4f9a4c762.pdf [11.11.2015]

[209]"Charles Taylor: procédure légale", **Trial,** http://www.trial-ch.org/fr/ressources/trial-watch/trial-watch/profils/profile/98/action/show/controller/Profile.html , [11.11.2015]

[210] Bu noktada ister ulusal, ister uluslararası olsun, ceza yargılamalarının çoğunda ortaya çıkan (Bkz. "Rapport de synthèse sur le séminaire au thème de la protection des victimes et des témoins comparaissant devant la Cour Pénale Internationale", https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/5D25B051-DA14-43CD-991A-11C99A52472A/0/SummaryReportFra.pdf [19.11.2015]) tanıkların korunması sorunundan söz etmek gerekmektedir. Savcılık, bazıları ölümle tehdit edilen bu tanıkların korunması amacıyla, Daire'den, bazı tanıkların gizli oturumda dinlenmesi talebinde bulundu. Savunma ise, sanığın kamuya açık ve adil yargılanma hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle bu talebe karşı çıktı. Daire, Savcının talebini olumlu karşılayarak, sadece bazı tanıklar bakımından olsa da, gizli oturum yapılmasını kabul etti. Mahkeme'ye göre, kamuya açık oturum, bazı tanıkların özel hayatlarının korunması gerekliliğine ters düşüyordu. Böylece, dava boyunca, Mahkeme'nin korunmasız olduğuna hükmettiği tanıklar için gizli oturum izni verildi. Gizli oturumda dinlenmesine gerek görülmeyen ancak yine de korunmaya ihtiyacı olan tanıklar için ise Savcılık daha az kısıtlayıcı ama korunmaları için zorunlu önlemler uygulanmasını talep etti. Mahkeme de, Kural 75'e dayanarak, bu tanıkların bir perdenin arkasından dinlenmesi, seslerinin değişikliğe uğratılması, takma ad kullanılması gibi önlemler uygulanmasına izin verdi. Böylece, Özel Mahkeme'nin korumaya aldığı tanıklar tüm tanıkların yaklaşık yüzde doksanını oluşturdu, bkz. "La protection des témoins au Tribunal Spécial pour la Sierra Leone : entretien avec Saleem Vahidy, chef de la section des témoins et des victimes'', **Recours, Bulletin du Groupe de Travail pour les Droits des Victimes GTDV**, No. 13, Hiver 2008, s. 6, http://www.vrwg.org/bulletins-fr/anciennes-editions [19.11.2015]

[211]**Prosecutor v. Charles Taylor,** "Transcripts", 8-9 Şubat 2011 ve 9-11 Mart 2011, http://www.rscsl.org/Taylor_Transcripts.html [05.09.2015] Ayrıca bkz. "Judgment", 26.09.2013, §. 598

[212] **Ibid.** §. 708.

verdi ve Taylor 15 Ekim 2013'te cezasının geri kalanını çekeceği Birleşik Krallık'taki Frankland hapishanesine nakledildi. [213]

Charles Taylor mahkum olduğunda 65 yaşındaydı. 29 Mart 2006'da yakalanışından itibaren geçen süre düşüldüğünde, 43 yılını hapiste geçirmesi öngörülmüştü. 30 Ocak 2015'te, cezasının geri kalanını Ruanda'da geçirme talebi reddedildi.[214]

III. İDDİA, SAVUNMA VE KARAR

Taylor davası iddianamenin açıklanmasından kararın onanmasına kadar yaklaşık on yıl sürdü. Dava boyunca yargılama usulünün gerektirdiği çok sayıda başvuru ve ara kararın yanı sıra binlerce sayfalık tutanak tutuldu. Burada, çalışmanın amacıyla sınırlı olarak, iddia ve savunmanın başlıca tezleri ile II. Yargılama Dairesi'nin kararı ana hatlarıyla ele alınacaktır.

A. İDDİA

7 Mart 2003 tarihli tutuklama kararının ekinde, Özel Mahkeme'nin Yargılama Dairesi tarafından mühürlenmiş olan bir iddianame bulunuyordu. Bu iddianamede Charles Taylor aşağıdaki başlıklar altında toplanmış 17 suç ile itham ediliyordu:[215]

---

[213] Osei Boateng, "Are Charles Taylor's rigths now being abused? (Part 1)", **NewAfrican,** 16.04.2014, http://newafricanmagazine.com/are-charles-taylor-s-rights-now-being-abused-2/ [05.11.2015]

[214] **Residual Special Court for Sierra Leone Public Information, Freetown,** 21.05.2015, http://www.rscsl.org/Documents/Press/2015/pressrelease-052115.pdf [11.12-.2015.]

[215] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-2003-01-I, "Indictment", 07.03.2003, s. 7-15, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/003/SCSC-03-01-I-001.pdf [03.11.2015]

1. Sivil halkı terörize etmek ve toplu cezalandırmalar;
2. Yasadışı öldürmeler;
3. Cinsel şiddet;
4. Fiziksel şiddet;
5. Çocuk asker kullanma;
6. Kaçırma ve zorla çalıştırma;
7. Yağma ve kundakçılık;
8. UNAMSIL personeline saldırı.

İddianameye göre, Charles Taylor'un, Cenevre sözleşmelerinin ortak 3. maddesinin ve 1977 tarihli II. Protokol'ün ağır ihlalleri, insanlığa karşı suçlar ve uluslararası insani hukukun diğer ağır ihlalleri kapsamına giren bu eylemlerden sorumluluğu şu şekildeydi:

1. Taylor, Statü mad. 6.1 uyarınca, eylemleri veya ihmalleriyle, bu suçları planlamış, kışkırtmış, emretmiş, bizzat işlemiş veya planlanmasına, hazırlanmasına veya uygulanmasına yardım ve yataklık etmiş veya bu suçlar sanığın katıldığı ortak suç girişimi (*joint criminal enterprise*) çerçevesinde işlenmiş veya sanığın katıldığı ortak suç girişiminin öngörülebilir sonuçları olarak ortaya çıkmış olduğundan, bireysel cezai sorumludur;

2. Buna ek veya alternatif olarak, Taylor, Statü mad. 6.3 uyarınca, amir sorumluluğu pozisyonlarında bulunduğu ve astları üzerinde komuta ve kontrol uyguladığı için bireysel cezai sorumludur; astlarının işlediğini bildiği ya da bilebilecek durumda olduğu suçların sorumluluğu ona aittir.

7 Mart 2003 tarihli iddianamede değişiklik yapan nihai iddianame 16 Mart 2006'da onaylandı.[216] Bu yeni iddianame Taylor'u şu eylemlerden sorumlu tutuyordu:

1. Sivil halkı terörize etmek;
2. Yasadışı öldürmeler;
3. Cinsel şiddet;
4. Fiziksel şiddet;
5. Çocuk asker kullanma;
6. Kaçırma ve zorla çalıştırma;
7. Yağma.

Görüldüğü gibi, yeni iddianamede UNAMSIL personeline saldırı suçlaması geri çekilmişti. Önemli bir başka değişiklik ise, "amir sorumluluğu" kapsamında, RUF, AFRC, RUF/AFRC ittifakı üyelerinin ve Liberyalı milislerin eylemlerinden sorumlu tutulduğunun açıkça belirtilmesiydi.

B. SAVUNMA

Taylor, daha önce belirtildiği gibi Mahkeme önündeki ilk ifadesinde, iddianamedeki ithamlar karşısında "suçsuz" olduğunu bildirdi [217] ve yargılama süreci boyunca da savunmasını bunun üzerine kurdu.

Savunma, Sierra Leone'deki silahlı çatışma sırasında insanlığa karşı suçların ve savaş suçlarının işlendiğini kabul etmekle birlikte, Taylor'un bunlardan sorumlu olmadığını ileri sürüyordu. İddialarını kanıtlama yükümlülüğünün Savcı'ya ait olduğunu, dolayısıyla Savcı'nın, iddianamede belirtilen suçların gerçekten işlenmiş olduğunu, bu suçların Statü'deki bütün unsurları karşıladığını ve nihayet iddia edilen suçlarla Taylor arasında bir bağ olduğunu hiçbir makul kuşkuya yer bırakmayacak

[216] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL- 2003- 01- I, "Amended Indictment", 16.03.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/074/SCSL-03-01-I-75.pdf [05.11.2015]
[217] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-2003-01-PT, "Transcripts", 03.04.2006, s. 14-5.

şekilde kanıtlaması gerektiğini hatırlatıyordu. Savunma, yargılama boyunca, işlenen suçlar bakımından sorumluluğu reddetmesinin yanı sıra, şunları da ileri sürdü:[218]

1. *Taylor, Sierra Leone'deki savaşa destek olacak imkana sahip değildi çünkü Liberya'nın mali durumu çöküş halindeydi ve silah ambargosu altında bulunuyordu;*
2. *Taylor'un Sierra Leone'yi doğal kaynakları için istemesi söz konusu değildi, Liberya çok geniş doğal kaynaklara sahipti;*
3. *Taylor iç savaşı desteklememişti çünkü bunun bölgesel istikrarsızlığa yol açacağını biliyordu;*
4. *Taylor, diplomatik çabalarla Sierra Leone'de barış ve güvenliğin sağlanmasında önemli rol oynamıştı;*[219]
5. *Savcı'nın mahkemenin zaman ve yer bakımından yetkisini aşan kanıtlar sunması Taylor'un adil yargılanma hakkını çiğnemişti;*
6. *Tanıkları koruma önlemlerinin de gösterdiği gibi Savcı'nın davası büyük ölçüde "sır perdesi ile örtülü" idi;*
7. *Savcı potansiyel tanık ve kaynaklara işbirliği ve tanıklık için mali teşvik sağlamıştı;*
8. *Savcı'nın tanıklarından bazıları güvenilmezdi;*
9. *Savcı kilit önemdeki tanıklara başvuramamış, bu nedenle davasını başkasından duyulanları aktarmaya dayalı tanıklıklara (hearsay, oui-dire), koşullara ilişkin kanıtlara ve ölçüsüz çıkarımlara dayandırmıştı;* [220]
10. *Savcı'nın sunduğu kanıtların pek çoğu belirsiz, çelişkili ve güvenilmezdi;*

---

[218] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-03-01-I, "Judgement", 18.05.2012, s. 7-10.

[219] Savunma, bu tezi desteklemek için, Taylor'un, ECOWAS yöneticileri tarafından, Sierra Leone'de barışçı bir çözüm bulunması için arabulucu olarak atanmış olmasını gösteriyordu, "Transcripts", 09.03.2011, s. 49464-6 http://www.scsldocs.org/transcripts/Charles_Taylor/2011-03-09 [12.11.2015]

[220] Savcılığın tanıkları arasında suçların işlendiği sırada Sierra Leone'de bulunmayanlar dahi vardı, bkz. Y. Vias Gvirsman, "Second Thoughts on the SCSL Charles Taylor Appeal Judgement: On Assessing Evidence: Hearsay, Corroboration and the ECtHR Al Khawaja and Tahery v. UK case", **Internationnal Criminal Law**, 8.10.2013, http://ilg2.org/2013/10/08/second-thoughts-on-the-scsl-charles-taylor-appeal-judgement-on-assessing-evidence-hearsay-corroboration-and-the-ecthr-al-khawaja-and-tahery-v-uk-case/ [12-12-2015]

11. *Savcı'nın Taylor'u çapraz sorgusu dağınık, ilintisiz ve Taylor'un ifadesini çürütmekte etkisizdi;*
12. *Ortak suç girişimine ilişkin usul sakatlıkları Taylor'un adil yargılanma hakkını çiğnemişti;*
13. *Uluslararası ceza hukuku uyarınca bir sanık başlıca amacı spesifik bir kasıt fiilini işlemek olan ortak suç girişiminden bireysel cezai sorumlu tutulamazdı ve üstelik Savcı ortak suç girişiminin bir sorumluluk türü olduğunu kanıtlayamamıştı.*

Son olarak da, Taylor'un yargılanması "seçici" ve "öç alıcı" idi ve ABD'nin siyasi güdü ve çıkarlarına dayanıyordu. Savunmaya göre Taylor Batılı güçler tarafından "günah keçisi" olarak seçilmişti.[221] Savunma bu tezini desteklemek üzere, ABD büyükelçisinin merkeze gönderdiği ve Wikileaks tarafından açıklanan diplomatik telgrafı sunmuştu. Bu belgede, ABD'li diplomat "Taylor Lahey'de beraat ederse, Liberya'yı yeniden istikrarsızlığa sürüklemesine engel olunmalı, gerekirse ABD'de kovuşturulması düşünülmeli" diyordu.[222]

C. KARAR VE HÜKÜM

II. Yargılama Dairesi, Taylor'un başkanlık görevinden önce olduğu gibi başkanlığı sırasında da, önemli bir silah-elmas alışverişi sayesinde, RUF'u finansal olarak desteklediğini ve RUF-AFRC ittifakına da destek olduğunu kabul etti.[223] Her iki

[221] "Fin du procès de Charles Taylor à La Haye, le verdict attendu dans 4 à 6 mois", 11.03.2011, **France 24**, http://www.france24.com/fr/20110311-liberia-fin-proces-charles-taylor-trois-ans-tribunal-sierra-leone-crimes-guerre [11.11.2015]
[222] SarahTisseyre, "Procès Charles Taylor: la dernière ligne droite", **RFI** Afrique, 09.03.2011, http://www.rfi.fr/afrique/20110309-proces-charles-taylor-derniere-ligne-droite ,[10.09.2015]
[223] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-2003-01-T, "Transcripts", 26.04.2012. Ayrıca bkz., "Charles Taylor", **Amnesty International**, Eylül 2013, https://www.amnesty.ch/fr/themes/autres/justice-internationale/docs/2012/affaires-en-cours/charles-taylor [19.11.2015]

grup, savaş sırasında, hem ayrı ayrı, hem de beraberce, pek çok vahşet eylemi ve Sierra Leone halkına karşı terör eylemleri gerçekleştirmişti.[224] Mahkemeye göre Taylor'un sadece maddi olmayan, aynı zamanda moral de olan desteği, bu grupların bu suçları işleyebilmesini sağlamıştı.[225] Dolayısıyla Savcı'nın, "Taylor'un desteği olmasaydı bu suçlar işlenemezdi" iddiasına Mahkeme de katıldı.[226]

Buna karşılık, dava sırasında Savcı, Taylor'un işlenen suçların doğrudan sorumlusu olan bu grupların liderleriyle, yani RUF'un lideri Foday Sankoh, Sam Bockarie ve AFRC lideri Johnny Paul Koroma ile hiyerarşik bir ilişki içinde amir konumunda bulunduğunu kanıtlayamadı.[227] Mahkeme, Taylor'un yönlendirme, tavsiye ve moral destek vermiş olmakla birlikte RUF yöneticileri üzerinde etkili bir kontrolü olduğu ya da bunların Taylor'un astları olduğunun hiçbir şekilde kanıtlanamadığı sonucuna vardı.[228]

Mahkeme, ortak suç girişimi konusunda da Savcı'nın iddialarını kabul etmedi. Taylor'un görevi boyunca RUF için önemli bir operasyonel ve askeri destek sağlamış olmasına rağmen, bu desteğin, birlikte planlanmış ortak bir hedefe yönelik olduğunun kanıtlanamadığı kanısına vardı.[229]

---

[224] **Ibid.**
[225] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-03-01-T, "Judgement Summary", 26.04.2012, s. 14-25, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/1283/Charles%20Taylor%20Summary%20Judgement.pdf [19.11.2015]
[226] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-03-01-T, "Transcripts", s.49636. Ayrıca bkz., A.Sesay, "Appeals Chamber Concludes Oral Hearings in Charles Taylor's Appeal", **International Justice Monitor**, 29.01.2013, http://www.ijmonitor.org/2013/01/appeals-chamber-concludes-oral-hearings-in-charles-taylors-appeal/ [10.11.2015]
[227] **Prosecutor v. Charles Taylor, SCSL-03-01-T**, "Judgement Summary", 26.04.2012, s. 13, §. 63, s. 29-31, §. 121-5.
[228] **Ibid.** §.137-9, 141.
[229] **Ibid.** §. 142-4.

Mahkeme, amir sorumluluğu ve ortak suç girişimi nedeniyle sorumluluk iddialarını kabul etmemekle birlikte, Statü madde 6.1 uyarınca Taylor'u iddianamedeki bazı suçların işlenmesine yardım ve yataklık etmenin yanı sıra, bazı suçların da planlanmasından sorumlu buldu.[230]

Mahkemeye göre, Taylor, Liberya Devlet Başkanı olduğu süre boyunca, Sierra Leone'deki isyancıların operasyonel stratejilerinden ve suç işleme kastına sahip olduklarından haberdardı.[231] Savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar da dahil olmak üzere vahşet eylemleri gerçekleştirdiklerini biliyordu.[232] Dolayısıyla, onlara askeri stratejileri konusunda tavsiye vermesi,[233] silah ve cephane, askeri personel ve lojistik destek sağlaması[234] yardım ve yataklık kapsamına giriyordu. Öte yandan, Sam Bockarie'ye danışman olarak oynadığı rol, iddianamede yer alan ve 1998-1999 arasında işlenen bazı suçlar bakımından, bu suçların planlayıcısı olarak sorumlu bulunmasına neden oldu.

Yukarıda belirtildiği gibi, II. Yargılama Dairesi, 30 Mayıs 2012'de, sanığın kişisel durumunu, hafifletici ve ağırlaştırıcı nedenleri de dikkate aldığı gerekçeli kararında, Taylor'u her suçtan ayrı ayrı cezalara çarptırmak yerine, tek bir ceza ile 50 yıl hapse mahkum etti.[235]

---

[230] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T, "Judgement Summary", 26.04.2012, s. 40-3
[231] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-03-01-T, "Transcripts", s. 49672.
[232] **Ibid,.** s. 49662-3.
[233] **Ibid,.** s. 49671
[234] **Ibid.,** s. 49667.
[235] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-03-01-T, "Sentencing Judgement", 30.05.2012, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/1285/SCSL-03-01-T-1285.pdf [01.11.2015]

IV. TEMYİZ

II. Yargılama Dairesi'nin mahkumiyet ve ceza kararı, savunma tarafından 45, iddia makamı tarafından da 4 itiraz gerekçesiyle Temyiz Dairesi'ne götürüldü.

Temyiz Dairesi bu itiraz gerekçelerini sekiz başlık altında toplayarak inceledi.[236] Bu noktada, çalışmanın amaçlarıyla ilgili olduğu ölçüde bu itirazlara ve Temyiz Dairesi'nin kararlarına kısaca değinmekte fayda vardır.

A. İDDİANAME

Savcı'nın dört itiraz gerekçesinden biri, Yargılama Dairesi'nin, iddianamede suçların işlendiği yerlerle ilgili belirsiz ve genel ifadelerin kusurlu olduğu sonucuna varmakta hatalı olduğu idi. Temyiz Dairesi, diğerlerinin yanı sıra, sanığın kendisine yönelik suçlamaların doğası ve nedeni hakkında bilgilendirilme ve savunmasını hazırlamak için gereken zaman ve imkanlara sahip olma hakkını da dikkate alarak bu itirazı bütünüyle reddetti.[237]

B. KANITLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Savunmanın bu başlık altında toplanan itirazları, kanıt ve tanık ifadelerinin,[238] özellikle de başkasından duyulanları aktarmaya dayalı tanıklıkların birbirleriyle uyumsuzluğu gibi hukuksal yanlışların yapıldığı; işbirlikçi ya da çıkar karşılığı

[236] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-03-01-A, "Judgement", 26.09.2013, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/1389/SCSL-03-01-A-1389.pdf [01.11.2015]
[237] **Ibid.,** §. 32-45.
[238] **Ibid.,** §. 16-20.

tanıklıkların güvenilir olmadığı; güvenilirlik değerlendirmesinde yanlışlar yapıldığı; kanıtların değerlendirilmesine ve ispat yüküne dair yanlışlar yapıldığı gibi iddialara dayanıyordu ve Temyiz Dairesi tarafından bütünüyle reddedildi.[239]

C. RUF/AFRC'NİN OPERASYONEL STRATEJİSİ

Savunmanın itirazlarından bir diğeri, RUF/AFRC ittifakının operasyonel stratejisinin Sierra Leone halkına yönelik bir suç kampanyasıyla karakterize olduğu sonucuna varan Yargılama Dairesi'nin bu sonuçta yanıldığı idi. Temyiz Dairesi ise, Yargılama Dairesi'nin incelenen dönemde sivillere karşı istikrarlı bir suç örüntüsünün varlığına; bunun RUF/AFRC liderliği tarafından organize edildiği, emredildiği, yönetildiği ve gerçekleştirildiğine; sivillere karşı bu suçların RUF/AFRC'nin siyasi ve askeri amaçlarını gerçekleştirmek üzere işlendiğine ve nihayet, başlıca amacın her türlü direnişi kırmak üzere Sierra Leone'ye korku salmak olduğuna ilişkin saptamalarını doğrulayarak itirazı reddetti.[240]

D. TAYLOR'UN EYLEMLERİ, TUTUMU VE ZİHİNSEL DURUMU

Temyiz Dairesi, iddianamenin kapsadığı 30 Kasım 1996- 18 Ocak 2002 arasındaki dönemde Taylor'un eylemleri, tutumu ve zihinsel durumu konusunda Yargılama Dairesi'nin bulgu ve değerlendirmelerine tümüyle katıldı.[241]

[239] **Ibid.,** §. 147-176.
[240] **Ibid.,** §. 18 ve 255.
[241] **Ibid.,** §. 305-343.

E. BİREYSEL CEZAİ SORUMLULUK HUKUKU

Temyiz Dairesi'nin bireysel cezai sorumluluk hukukunu kapsamlı bir biçimde değerlendirmesine neden olan itirazlar hem savunma hem de iddia makamı tarafından ileri sürülmüştü.

Temyiz Dairesi, yardım ve yataklık suçu bakımından yapılageliş hukukunu ve Statü'yü inceleyerek şu sonuca vardı: Yardım ve yataklık suçunda sorumluluğun saptanması için yardımın suç üzerinde önemli bir etkisinin bulunması yeterli olup yardımın hangi şekilde gerçekleştirildiğinin bir önemi yoktur. Bu nedenle, sanığın her bir suçun gerçek failine ne şekilde yardım ettiğinin ayrı ayrı saptanması gerekmez. Sanığın suça yardım eden eylemleri ve tutumu, cesaretlendirmesi ve/veya moral destek vermesi suçun işlenmesi üzerinde önemli etkide bulunduğunu ortaya koymaktadır, dolayısıyla yardım ve yataklık suçunun maddi unsuru (*actus reus*) gerçekleşmiştir. Suçun manevi unsuruna (*mens rea*) gelince, sanığın eylemlerinin ve tutumunun sonuçlarını biliyor olması, yardım ve yataklık suçundan bireysel cezai sorumlu tutulmak için yeterlidir.

Temyiz Dairesi, ICTY Temyiz Dairesi'nin 28 Şubat 2013 tarihli *Perišić* kararını[242] da dikkate almakla birlikte, bu karara katılmadığını açıkça belirtmiştir. *Perišić* kararında, ICTY Temyiz Dairesi, yardım ve yataklık suçunda sorumluluk oluşabilmesi için yeni bir unsur olarak "spesifik yönelti" (*specific direction*) kavramına başvurmuş ve sanığın yardımının asli faillerin eylemlerinden uzak olduğu

[242] **Prosecutor v. Momčilo Perišić,** IT-04-81-A, "Judgement", 28.02.2013, http://www.icty.org/x/cases/perisic/acjug/en/130228_judgement.pdf [01.10.2015]

durumlarda, bu yardımın spesifik olarak o suçların işlenmesine yönelmiş olması gerektiği sonucuna varmıştı.[243] Özel Mahkeme Temyiz Dairesi ise, yapılagelişin zaman içinde değişebileceğini belirtmekle birlikte mevcut yapılageliş hukuku ve Statü çerçevesinde "spesifik yönelti"nin yardım ve yataklık suçunun bir unsuru olmadığı kararına varmıştır.[244]

Planlama suçu bakımından da II. Yargılama Dairesi'nin kararını onayan Temyiz Dairesi, bu suçtan sorumlu tutulabilmek için, sanığın bir eylemi gerçekleştirme veya onu gerçekleştirmeme planına katılmasını böylece suçun işlenmesinde önemli bir etkide bulunmasını yeterli bulmuş, ilk veya tek planlayıcı olma şartı aramamıştır. Bu suçun manevi unsuru da, sanığın, planın uygulanmasıyla bir suçun işlenmesi kastını taşıması veya bir suçun işleneceğini bilmesi veya bunun farkında olmasıdır.[245]

F. TAYLOR'UN CEZA SORUMLULUĞU

Her iki tarafın da itirazda bulunduğu bu konuda Temyiz Dairesi,[246] bireysel cezai sorumluluk hukukuna ilişkin bulguları ışığında II. Yargılama Dairesi'nin kararını onadı.[247]

[243] **Ibid.,** § 73.
[244] **Ibid.,** § 486.
[245] **Ibid.,** § 494.
[246] **Ibid.,** § 499
[247] **Ibid.,** § 498, 507-595

G. ADİL YARGILANMA HAKLARI VE YARGILAMA USULÜ

Savunma, bu konu altında toplanan itirazlarında, II. Yargılama Dairesi'nin usule uygun olarak oluşturulmadığı ve bağımsız olmadığı; görüşme yapmadan Taylor'un suçluluğuna hükmettiği; "yedek yargıç" konusunda usulsüzlükler bulunduğu ve nihayet kamuya açık yargılama yapılmadığı için Taylor'un adil yargılanma hakkının çiğnendiğini ileri sürmüştü. Temyiz Dairesi bu itirazları ayrı ayrı ele alarak reddetti.[248]

H. CEZA

Savunma, Taylor'a verilen 50 yıl hapis cezasına, II. Yargılama Dairesi'nin davanın koşullarını, ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenleri doğru değerlendirmediğine ilişkin bir dizi argümanla karşı çıktı.[249] Savcı ise, Taylor'un "cinai tutum ve bütünsel suçluluk"unun dikkate alınmadığı itirazında bulundu.[250] Temyiz Dairesi, bu itirazların kapsamlı bir tartışmasını yaparak, II. Yargılama Dairesi'nin cezaya ilişkin kararını da onadı.[251]

[248] **Ibid.,** § 602-645
[249] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-01-T, "Sentincing Judgement", 30.05.2012, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/1285/SCSL-03-01-T-1285.pdf [01.10.2015]
[250] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-03-01-A, "Judgement", 26.09.2013, §. 648
[251] **Ibid.,** § 650-708.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:
ULUSLARARASI HUKUKTA DEVLET BAŞKANLARININ YARGI BAĞIŞIKLIĞI VE CEZA SORUMLULUĞU

Charles Taylor Davası gerek Devlet Başkanlarının yargı bağışıklığı, gerekse de bireysel ceza sorumluluğu konusunda tarihsel bir dönemeç oluşturmuştur. Bu dönemecin önemini ortaya koyabilmek için bu bölümde uluslararası hukukun bu iki konudaki yerleşik ilkelerinin ve bunlara ilişkin gelişmelerin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

I. DEVLET BAŞKANLARININ YARGI BAĞIŞIKLIĞI

Uluslararası hukuk, Devlet Başkanı kavramını tanımlamadığı gibi devlet başkanlarının yetki ve görevleri konusunda da kısıtlayıcı ilkeler getirmez, bunu ulusal hukuklara bırakmıştır: "Uluslararası yapılageliş hukukunun her egemen devletin iç örgütlenmesini koruduğu bilinmektedir: Kendi iç yapısını ve özellikle de devlet temsilcisi ya da organı olarak hareket edecek kişileri belirlemeyi her egemen devletin kendisine bırakır."[252]

Bu nedenle, uluslararası hukukta, devlet başkanının, kendi ülkesinin siyasal sisteminde gerçek bir güce sahip olması veya sadece sembolik bir görev üstlenmesi ya da anayasal bir monark veya bir cumhuriyetin başı olması gibi farklılıklarla ilgilenilmeden, devlet başkanının devletin temsilcisi olduğu kabul edilir. Dolayısıyla,

[252] **Prosecutor v. Blaškić**, IT-95-14, "Judgement on the Request of the Republic of Croatia for Rewiev of the Decision of Trial Chamber II of 18 July 1997", 29.10.1997, § 41, http://www.icty.org/x/cases/blaskic/acdec/en/71029JT3.html [19.08.2016]

devlet başkanı, devletin meşruiyetini ve devamlılığını sembolik olarak temsil eden kişidir.[253]

Uluslararası düzlemdeki bu temsil rolü nedeniyle, devlet başkanlarına görevlerini yerine getirebilmeleri için ayrıcalıkların yanı sıra bağışıklıklar da tanınmıştır.[254] Bunların amacı sadece devlet başkanını kişi olarak korumak değil, ama temsilcisi olduğu devletin egemenliğini de diğer devletlere karşı korumaktır.[255] Devletlerin eşit egemenliği ilkesi böylece devlet başkanlarının eşitliği ilkesine ve oradan da devlet başkanlarının bağışıklıklarına götürmüştür.[256]

Latince *immunitas* sözcüğünden gelen ve Türkçeye bağışıklık olarak çevrilen *immunité* (*immunity*) kavramı her türlü suçlamadan uzak olmayı anlatır.[257] Bu çalışmanın konusu bağlamında ise herhangi bir yargı organının önünde suçlanamamayı, dolayısıyla "yargı bağışıklığı"nı ifade etmektedir. Bu, "bir devletin, yargı yetkisini bir başka devlet veya onun temsilcisi üzerinde kullanmama ödevi" demektir.[258] Dolayısıyla, devlet başkanlarının yargı bağışıklığının temelinde, devletlerin yargı bağışıklığı yatmaktadır.[259]

---

[253] François Frison-Roche, « La présidence de la République en Finlande et la nature du régime », **Mélanges offerts à Maurice Duverger, Droit, institutions et systèmes politiques**, Paris, PUF, 1987, s. 102.

[254] Guy Carcassonne, "Le statut pénal du Chef de l'État: Le point de vue du constitutionnaliste", **Revue pénitentiare et de droit pénal**, no.1, Mart 2004, s. 139-145.

[255] Isabelle Pingel- Lenuzza: "la protection du Chef d'État étranger", **Le chef de l'Etat et le droit International**, Société Française pour le Droit International, Colloque de Clermont-Ferrand, Paris Editions, A. pedone, 2001, s. 269-270.

[256] Pancracio, Jean Paul,"Rapport introductif: l'évolution historique du statut du Chef de l'Etat", **Le Chef de l' État et le droit international**, Société Française pour le Droit international**,** Colloque de Clermont-Ferrand, Paris, Editions A. Pedone, 2002, s. 12.

[257] Alain. Rey (der.), **Dictionnaire historique de la langue française,** Le Robert, 1992.

[258] La lettre de la Fédération Internationale de Droits de l'homme (FIDH), no. 32, 14.02. 2000.

[259] William Bourdon, "Vers la fin de l'immunité pour les chefs d'Etat en exercice", **Livre noir: Terrorisme et responsabilité pénale internationale**, Paris, S.O.S. Attentats, 2002, s. 351.

Aslında, tarihsel olarak, tam tersi gerçekleşmiş, 14. Louis'nin "Devlet benim" sözünde ifadesini bulan teorik ve pratik gerçeklik, devlet ile monarkın özdeşliğine dönüşmüştür.[260] Modern devletlerin oluşum sürecinde, "egemen"in yani monarkın devleti cisimleştirdiği, kişileştirdiği, dolayısıyla kendi mahkemeleri önünde yargılanamayacağı kabul ediliyordu.[261] "Kutsal" kabul edilen monarklar, mutlak bir yargı bağışıklığına sahiptiler çünkü onların tasarrufları, devletin tasarrufu sayılıyordu.[262] Bu bağışıklık, aynı zamanda "sorumsuzluk" anlamına geliyordu ve ifadesini "kişisel dokunulmazlık" olarak bulmuştu.[263]

Devletler arasındaki ilişkilerin gelişmesi, monarkın sadece kendi mahkemelerinde değil, diğer devletlerin mahkemeleri önünde de "sorumsuz" kılınmasına yol açtı.[264] Diğer bir deyişle, bir monarkın ya da "egemen"in, bir başka devletin ulusal mahkemeleri önünde yargılanamayacağı ilkesi yerleşti.[265] Aksi bir uygulama, "*in parem non habet imperium*" ilkesine aykırı olurdu.[266] Öte yandan, bu ilkenin

---

[260] Gérard Chianéa, "Droit divin et droit de l'homme: deux fondements différents pour une même legitimation de l'Etat", **Revue Juridique Polynésienne**, 1999, s. 11, http://www.victoria.ac.nz/law/research/publications/about-nzacl/publications/cljpjdcp-journals/volume-5,-1999/Chianea.pdf [09.12.2015]

[261] Alberto, Costi, "L'immunité de Juridiction de l'Etat en Matière de Procédure Civile: Position de la Cour Internationale de Justice", **20 NZACL Yearbook**, 2014, s. 245-275, http://ssrn.com/abstract=2738215 [03.12.2015]

[262] Francis, Delpérée, "La responsabilité du chef de l'Etat: Brèves observation comparatives"**, Revue Française de droit constitutionnel**, no. 49, 2002/1, s. 31-41, https://www.cairn.info/revue-francaise-de-droit-constitutionnel-2002-1-page-31.htm , [02.01.2015]

[263] Pierre Avril, "Rapport de la Commission de réflexion sur le statut pénal du Président de la République", **La documentation Française**, Aralık 2002, s. 25, http://www.ladocumentationfrancaise.fr/rapports-publics/024000635-rapport-de-la-commission-de-reflexion-sur-le-statut-penal-du-president-de-la [09.12.2015]

[264] Alberto Costi, **ibid.,** s. 248.

[265] Emmanuel Decaux, "Le statut du Chef d'État déchu", **Annuaire français de droit international**, Cilt 26, 1980, s. 101-139, http://www.persee.fr/docAsPDF/afdi_0066-3085_1980_num_26_1_2383.pdf [02.12.2015] Ayrıca bkz. Patrick Daillier ve Alain Pellet, **Droit international public**, Paris, LGDJ, 2002, s. 446

[266] Noémie Coutrot-Cieslinski, "La relation conflictuelle entre immunité et impunité, Commentaire de l'article du Pr. Dr. Paech, "Staatenimmunität und Kriegsverbrechen" in Archiv des Völkerrechts", **MBDE/Coopération judiciaire internationale et européenne**, 16.07.2010, http://blogs.u-

yerleşmesinde, tarihsel bir olgu olarak egemenler arası "nezaket" kurallarını da göz ardı etmemek gerekmektedir. [267]

Bu tarihsel gelişim, devlet başkanlarının bağışıklığı konusunda farklı teorik yaklaşımlara yol açmıştır. Yukarıda değinilen *in parem non habet imperium* ilkesine[268] ve devletin egemenliğini temsil eden Devlet Başkanının onuruna saygıya[269] dayalı geleneksel yaklaşımların yanı sıra, "temsil" ve "görevsel gereklilik" yaklaşımları çalışmamız açısından önem taşımaktadır.

"Temsil" yaklaşımı, egemenin ya da Devlet Başkanının devleti dış ilişkilerinde temsil eden en üst organ olması[270] nedeniyle, *jus repraesentationis omnimodae* yetkilerini kullanarak gerçekleştirdiği işlem ve eylemlerin devlet işlem ve eylemleri sayılması gerektiğini[271], bu nedenle onlara tanınan ayrıcalık ve bağışıklıkların, kendi devletleriyle diğer devletler arasında oynadıkları rolün temsili karakterinden kaynaklandığını[272] savunmaktadır.

---

paris10.fr/content/la-relation-conflictuelle-entre-immunit%C3%A9-et-impunit%C3%A9-commentaire-de-larticle-du-pr-dr-paech- [04.12.2015]

[267] İleride incelenecek olan *Tutuklama Kararı Davası*'nda *ad hoc* yargıç olarak görev yapan Van Den Wyngaert, karşı görüşünde, dışişleri bakanlarının (dolayısıyla Devlet Başkanlarının) bağışıklığının uluslararası yapılageliş hukukunun değil, uluslararası nezaket kurallarının gereği olabileceğini söylemektedir, § 10, http://www.icj-cij.org/docket/files/121/8144.pdf [04.12.2015]

[268] Phillipe Guez, **op. cit.**

[269] M. Gionata P. Buzzuni, **L'immunité de juridiction pénales étrangères des organes de l'Etat**, Cours Régional de Droit international, Addis Abeba, 24.02.2012, s. 72, § 102, http://legal.un.org/avl/studymaterials/rcil-africa/2012/Book8.pdf [04.09.2015]

[270] Hans Kelsen, "Collective and Individual Responsibility in International Law with Particular Regard to Punishment of War Criminals", **California Law Review,** 1943 s. 530, http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/calr31&id=1&size=2&collection=journals&index=journals/calr [06.05.2015]

[271] L. Oppenheim, **International Law**, **Peace**, Cilt. 1, Londres, Longmans, Green & Co., 1905 s. 341-345.

[272] **Ibid.,** s. 414-5.

"Görevsel gereklilik" yaklaşımı ise, devletler arasında diyalog ve işbirliğinin gereklerinin, bunu yürüten devlet başkanlarına görevlerini yerine getirebilmeleri için hukuksal bir koruma sağlanmasını zorunlu kıldığı görüşüne dayanır.[273] Dolayısıyla, devlet başkanlarına tanınan ayrıcalık ve bağışıklıklar, onların gerçek kişi olarak varlıklarına değil, o kişilerin yerine getirdikleri göreve bağlıdır. [274]

Ancak, teorik açıklaması ne olursa olsun, devlet başkanlarının yargı bağışıklığı, diplomasi temsilcilerinin yargı bağışıklığının aksine, kodifiye edilmiş bir uluslararası hukuk kuralına dönüşmemiştir.

Özel Misyonlara İlişkin 1969 tarihli New York Sözleşmesi[275] gönderen devletin devlet başkanının da özel misyonun başında yer alıyorsa, uluslararası hukukun resmi ziyarette bulunan devlet başkanlarına tanıdığı kolaylık, ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanacağını belirtmekte (madde 21 §. 1), ancak bunları tanımlamadığı ve içeriğini belirlemediği için yapılageliş hukukuna göndermede bulunmaktan öteye gitmemektedir. [276] Aynısı, Devletlerin Evrensel Nitelikteki Uluslararası Örgütlerle İlişkilerinde Temsil Edilmesine İlişkin 14 Mart 1975 tarihli Viyana Sözleşmesi [277] için de geçerlidir.

---

[273] Mohammed Ayat, "Immunité des chefs d'Etat en exercice et justice pénale internationale", **Livre noir: Terrorisme et responsabilité pénale internationale**, s. 224.

[274] Anne Muxart, "Immunité de l'ex-Chef de l'Etat et compétence univrselle: quelles observations à propros de l'affaire Pinochet", **Actualité et Droit International**, 15.12.1998, http://www.ridi.org/adi/199812a4.html [04.03.2015] Ayrıca bkz. Jean Combacau ve Serge Sur, **Droit International Public**, Paris Mont –chrestien, 1999, s.237.

[275] 8 Aralık 1969'da BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen sözleşme 21.06.1985'te yürürlüğe girmiştir,. bkz., A/RES/2530 (XXIV**), Convention sur les missions spéciales 08.12.1969,** http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=A/RES/2530%20(XXIV) [06.02.2015]

[276] Jean-Pierre Quéneudec, "Un arrêt de Principe: l'arrêt de la C.I.J. du 14 février 2002", **Actualité et droit international**, s. 2 http://www.ridi.org/adi/articles/2002/200205que.htm [02.02.2015]

[277] Bu sözleşme yürürlüğe girmemiştir. Bkz., **Vienna Convention on the Representation of States in Their Relations with International Organizations of a Universal Character,** 14.03.1975,

Diplomasi İlişkilerine İlişkin 1961 tarihli Viyana Sözleşmesi[278] ise diplomatlara ve diplomatik personele ilişkin olup devlet başkanlarına dair hiçbir hüküm içermemektedir.

Diplomasi Temsilcileri de Dahil Uluslararası Korumadan Yararlanan Kişilere Karşı Suçların Önlenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin 1973 tarihli Sözleşme,[279] devlet başkanlarını uluslararası korumadan yararlanan kişiler arasında saymaktadır.

Nihayet, Devletlerin ve Mallarının Yargı Bağışıklığına İlişkin 2004 tarihli Sözleşme[280] kendi hükümlerinin, uluslararası hukukun devlet başkanlarına kişisel olarak tanıdığı ayrıcalık ve bağışıklıkları etkilemeyeceğini belirten bir hüküm içermektedir (mad. 3 § 2).

Dolayısıyla, devlet başkanlarının yargı bağışıklığını düzenleyen bir sözleşme veya hüküm bulunmamakla birlikte, yukarıdaki sözleşme hükümlerinin de tanıklık ettiği gibi, uluslararası yapılageliş hukuku devlet başkanlarının yargı bağışıklığını kabul etmektedir. Bu bağlamda devlet başkanlarına tanınan yargı bağışıklığının iki boyutu vardır: *Ratione materiae* (görevsel) ve *ratione personae* (kişisel) bağışıklık.

---

http://legal.un.org/diplomaticconferences/repofstates_intlorgs-1975/docs/english/vol2/a_conf_67_16.pdf [02.02.2015]

[278] 18 Nisan 1961'de Viyana'da kabul edilen sözleşme, 24 Nisan 1964'te yürürlüğe girmiştir, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=III-3&chapter=3&clang=_en

[279] 14 Aralık 1973'te kabul edilen sözleşme 20 Şubat 1977'de yürürlüğe girmiştir, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-7&chapter=18&clang=_en

[280] 2 Aralık 2004'te kabul edilen bu sözleşme henüz yürürlüğe girmemiştir. Bkz., **United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property**, 02.12.2004, http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/4_1_2004.pdf [02.02.2015]

Ratione materiae bağışıklık, göreve bağlı olup, resmi görevlerin yerine getirilmesi sırasında gerçekleştirilen eylem ve işlemleri kapsar ve ancak görevin sona ermesinden sonra etki doğurur. Diğer bir deyişle, bir devlet başkanı, görevi sırasındaki eylem ve işlemlerinden dolayı, görevi bıraktıktan sonra bile yargılanamaz.[281] Yargı bağışıklığının bu boyutu, bağışıklığın devlete bağlı olduğunu göstermekle kalmayıp, eylemlerin "egemen" veya resmi niteliğini de dışavurur.[282]

Ratione personae bağışıklık ise mutlak bir bağışıklık olmakla birlikte devlet başkanı statüsünün kaybedilmesiyle sona erer. Dolayısıyla, bu bağışıklık, kişiye özgü olup devlet başkanlığından önceki eylem ve işlemleri de kapsayabilir, ancak Devlet Başkanı statüsünün kaybedilmesiyle birlikte sona erer.[283]

Görüldüğü gibi her iki bağışıklık türü de devlet başkanlarının görevinden kaynaklanmaktadır.[284] Bunlar gerek medeni hukuk, gerekse ceza hukuku

---

[281] "Amnistie et immunité" , **Trial,** http://www.trial-ch.org/fr/ressources/droit-international/amnistie-et-immunite.html [05.05.2015]

[282] "Rapport de la Commission du droit international sur les travaux de sa quarante-troisième session", **Annuaire de la Commission du droit international 1991**, Cilt. II, s. 18, §. 18, New York ve Genève, Nations Unies, 1994, http://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/french/ilc_1991_v2_p2.pdf [05.06.2015]

[283] Bu bağışıklık türü Mısır'ın eski kralı Faruk'un ödenmemiş borçları nedeniyle Fransa'nın açtığı dava ile örneklenebilir: Bu davada Paris mahkemesi, eski kralın immunite personae iddiasını, devlet başkanlığı görevinin sona ermiş olduğu gerekçesiyle reddetmiştir, bkz., Cour d'appel de Paris, Ex-Roi d'Égypte Farouk c. Christian Dior, 11.04.1957, **Journal du droit international** (1957), s. 716-8. Ayrıca bkz. Antonio Cassese, "Peut-on poursuivre des hauts dirigeants des États pour des crimes internationaux? À propos de l'affaire Congo c. Belgique (CIJ)", **Revue de science criminelle et de droit pénal comparé**, Cilt. 3, 2002.

[284] Arthur Watts, "The legal position in international law of heads of states, heads of governments and foreign ministers (Volume 247)", **Collected Courses of the Hague Academy of International Law**, The Hague Academy of International Law, http://referenceworks.brillonline.com/entries/the-hague-academy-collected-courses/the-legal-position-in-international-law-of-heads-of-states-heads-of-governments-and-foreign-ministers-volume-247-ej.9789041100795.010_130 [05.06.2015]

çerçevesinde yargı bağışıklığı sağladıkları gibi, bunun uzantısı olarak yakalanma, tutuklanma, aranma ve müsadere gibi zorlayıcı önlemlere karşı da koruma sağlar.

Yukarıda belirtildiği gibi, devlet başkanlarının yargı bağışıklığı, ilgili uluslararası sözleşmelerin tanıdığı, ancak kapsamı ve sınırları konusunda herhangi bir düzenleme getirmediği bir yapılageliş kuralıdır. Tarihsel süreç içinde bu kural hükümet başkanlarını ve dışişleri bakanlarını da içerecek şekilde genişlemiştir. Nitekim, Uluslararası Adalet Divanı, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin Belçika'ya karşı açtığı *11 Nisan 2000 Tarihli Tutuklama Kararına İlişkin Dava*'da verdiği kararda[285] diplomasi ve konsolosluk temsilcilerinin yanı sıra, bir devlette yüksek mevkilerde bulunan Devlet Başkanı, hükümet başkanı, dışişleri bakanı gibi kişilerin, başka devletlerde medeni ve cezai yargılamadan bağışık olduklarını belirtmektedir.[286] Dolayısıyla, UAD'nin *Yerodia Kararı* olarak da anılan bu kararı, asıl olarak dışişleri bakanlarının yargı bağışıklığına ilişkin olmakla birlikte, devlet başkanlarının yargı bağışıklığı konusunda da bugüne kadarki en yetkili kaynağı oluşturmaktadır.

Tutuklama Kararı Davası bir Belçika ulusal mahkemesinin, görevdeki Kongo Dışişleri Bakanı Abdulaye Yerodia Ndombasi hakkında 11 Nisan 2000'de verdiği uluslararası tutuklama kararına ilişkindir. Uluslararası hukukta "evrensel yargı yetki"sine, ulusal hukukta da 16 Haziran 1993 tarihli bir Belçika yasasına

[285] *Mandat d'arrêt du 11 avril 2000* (République démocratique du Congo c. Belgique), arrêt, s. 3, 14.02.2002, http://www.icj-cij.org/docket/files/121/8125.pdf [05.02.2015] Bu karara ilişkin Türkçe bir inceleme için bkz. Uğur Bayıllıoğlu, "Uluslararası Adalet Divanı'nın Tutuklama Müzekkeresi Davası Hakkındaki Kararına İlişkin Bir Değerlendirme", **AÜHFD,** Cilt 55, 2006, s. 27-64, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/269/2418.pdf [27.08.2015]
[286] *Mandat d'arrêt du 11 avril 2000*, **op. cit.,** §. 51.

dayandırılan tutuklama kararı, Kongo Dışişleri Bakanını 1949 Cenevre Sözleşmeleri ve ek protokollerinin ihlallerinin yanı sıra insanlığa karşı suçlarla da itham ediyordu.

Uluslararası Adalet Divanı'nın Kongo'yu haklı bularak Belçika'nın uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerini çiğnediğine ve tutuklama kararını geri çekmesi gerektiğine hükmettiği[287] bu davada, Divan'ın kararı, bu çalışma bakımından büyük önem taşıyan değerlendirmeler içermektedir.

Tarafların kanıt olarak sunduğu sözleşmelerde, dışişleri bakanlarının yararlandığı bağışıklıkların kapsamını açık bir şekilde düzenleyen hiçbir hüküm bulunmadığını saptayan Divan, konunun uluslararası yapılageliş hukuku çerçevesinde çözülmesi gerektiği sonucuna varmıştır.[288] Bu amaçla ulusal mahkemelerin bu konudaki içtihadını inceledikten sonra, dışişleri bakanlarına, onlara kişisel bir avantaj sunmak için değil, temsil ettikleri devlet adına yürüttükleri görevleri serbestçe yerine getirebilmeleri için bağışıklık tanındığını ortaya koymuştur.[289] Böylece, dışişleri bakanlarının görevleri boyunca yararlandığı dokunulmazlık ve bağışıklıklar, onları görevlerini yerine getirmekten alıkoyabilecek diğer devletlerin eylem ve işlemlerine karşı korumaktadır.[290] Böylece, bir dışişleri bakanının, ister "resmi" ister "özel" ve ister görevden önceki, ister görev sırasındaki eylem veya işlemlerinden dolayı, dahası ister "resmi" ister "özel bir ziyaret sırasında bir başka devlet ülkesinde

[287] **Ibid,** §. 70-1 ve 75
[288] **Ibid,** §. 52.
[289] **Ibid,** §. 53.
[290] **Ibid,** §. 54. Divan bu içtihadını 4 Haziran 2008 tarihli *Ceza Konularında Karşılıklı Yardıma İlişkin Bazı Sorunlar Davası*'nda alıntılayarak tekrarlamıştır, bkz. *Certaines questions concernant l'entraide judiciaire en matière pénale* (Djibouti c. France), arrêt, 04.08.2008, s.177, §.171, http://www.icj-cij.org/docket/files/136/14550.pdf [05.08.2016]

tutuklanması, söz konusu kişinin görevini yerine getirmesi önünde engel oluşturmaktadır.[291]

Uluslararası Adalet Divanı, bu saptamalardan sonra, dışişleri bakanlarının savaş suçları veya insanlığa karşı suçlardan şüpheli oldukları durumlara ilişkin uluslararası uygulamayı incelemiş ve bu konuda daha önce saptadığı uluslararası yapılagelişi değiştiren herhangi bir uygulama olmadığı sonucuna varmıştır.[292]

Buna karşılık, Divan, yargı bağışıklığına ilişkin bu saptamalarının cezasızlık (*impunity*) anlamına gelmediğini de ayrıca vurgulamıştır. Divan'a göre, dışişleri bakanlarının ceza yargılamasından bağışık olmaları, işlemiş olabilecekleri suçlar bakımından cezasızlıktan yararlanacakları anlamına gelmemektedir çünkü yargı bağışıklığı ile bireysel cezai sorumluluk farklı kavramlardır: Yargı bağışıklığı yargısal usule ilişkin olup, belirli bir süre boyunca ilgili kişinin yargılanmasını engeller, buna karşılık ilgili kişiyi ceza sorumluluğundan kurtarmaz.[293]

Divan bu farklılığı şöyle somutlaştırmıştır:

1. Uluslararası hukuk, bu kimselerin kendi ülkelerinde, kendi iç hukuklarına göre yargılanmalarını engellemez;

[291] *Mandat d'arrêt du 11 avril 2000*, **op. cit.**, § 55.
[292] **Ibid.**, § 58
[293] **Ibid.**, § 60.

2. Temsil ettikleri devlet bu bağışıklığı sona erdirmeye karar verirse artık ondan yararlanamazlar;[294]
3. Bir kimse dışişleri bakanlığından ayrıldıktan sonra, gerek görev öncesi ve sonrasındaki eylemleri, gerekse görev sırasında özel sıfatla gerçekleştirdikleri eylemleri (*acts committed… in a private capacity)* nedeniyle, uluslararası hukukun yetkili kıldığı yabancı bir mahkeme tarafından yargılanabilir;
4. Görevdeki veya eski bir dışişleri bakanı, yetkili bir uluslararası ceza mahkemesi tarafından yargılanabilir.[295]

Divan'ın bu kararından yaklaşık beş yıl sonra, Uluslararası Hukuk Komisyonu *Devlet Görevlilerinin Yabancı Ceza Yargılamalarından Bağışıklığı* konusunu çalışma programına almış ve BM Genel Sekreteri'nden konuyla ilgili bir hazırlık çalışması yapmasını istemiştir.[296]

Gerek Sekretarya'nın hazırladığı Memorandum,[297] gerekse Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun o zamandan beri devam eden ve taslak maddelerin görüşülmesi

---

[294] Bu durum, UAD önündeki 20 Temmuz 2012 tarihli *Kovuşturma ya da İade Etme Yükümlülüğüne İlişkin Bazı Sorunlar Davası*'nda örneklenmiştir: Davacı Belçika, davalı Senegal'e sığınmış olan eski Çad Devlet Başkanı Hissène Habré'yi uluslarası insani hukuk kurallarının ihlali, insanlığa karşı suçlar ve soykırım suçundan yargılamak istemiş ve Çad'a başvurarak Habré'nin "eski Devlet Başkanı" olarak yargı bağışıklığına sahip olup olmadığını sormuş, Çad ise Habré'nin yargı bağışıklığının resmen kaldırıldığını bildirmiştir, § 20. Buna karşılık Senegal, Belçika'nın iade talebini, bir Devlet Başkanının görevi sırasında işlediği iddia edilen suçlarla bağlantılı olarak karar vermeye yetkili olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir, § 22. Dava, farklı hukuksal argümanlar üzerinden seyredip sonuçlanmış olmakla birlikte, karar Senegal'in Habré'yi yargılama veya iade etme yükümlülüğünün saptanmasıyla sonuçlanmıştır, bkz. *Questions concernant l'obligation de poursuivre ou d'extrader* (Belgique c. Sénégal), arrêt, 04.08.2008, s. 422, http://www.icj-cij.org/docket/files/144/17065.pdf [05.08.2016]

[295] *Mandat d'arrêt du 11 avril 2000*, **op. cit.**, § 61.

[296] Roman A. Kolodkin, "Immunity of state officials from foreign criminal juridiction", **International Law Commission**, Preliminary report on immunity of State officials from foreign criminal jurisdiction, 29.05.2008, http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_601.pdf&lang=ESX

[297] A/CN.4/596, 31.03.2008, http://legal.un.org/docs/?symbol=A/CN.4/596 [15.08.2016]

aşamasında olan çalışması, Devlet Başkanlarının yargı bağışıklığına ilişkin ilke ve bunlara bağlı sorunların kapsamlı bir dökümünü oluşturmaktadır.[298]

Tıpkı Uluslararası Adalet Divanı'nın kararında olduğu gibi, Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun çalışmalarında da, Devlet Başkanlarının *ratione personae* yargı bağışıklığının bir yapılageliş kuralı olduğu konusunda herhangi bir tereddüt görülmemekte, şu ana kadar geçici olarak kabul edilen taslak maddeler de bunu yansıtmaktadır.

Ratione personae bağışıklıktan yararlanacak kişilere ilişkin taslak madde 3'e göre: "Devlet Başkanları, Hükümet Başkanları ve Dışişleri Bakanları yabancı ceza yargılamasında *ratione personae* bağışıklıktan yararlanırlar." Bu bağışıklığın kapsamına ilişkin taslak madde 4 ise şöyledir:

> "1. Devlet Başkanları, Hükümet Başkanları ve Dışişleri Bakanları *ratione personae* bağışıklıktan sadece görevleri süresince yararlanırlar.
>
> 2. Bu *ratione personae* bağışıklık, Devlet başkanları, Hükümet Başkanları ve Dışişleri Bakanlarının görevden önce ve görev sırasında ister özel ister resmi sıfatla gerçekleştirdikleri bütün eylemleri kapsar.
>
> 3. *Ratione personae* bağışıklığın sona ermesi, *ratione materiae* bağışıklığa ilişkin uluslararası hukuk kurallarının uygulanmasına halel getirmez."[299]

[298] Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun çalışmaları ve kabul edilen bütün metinler için bkz. "Immunity of State officials from foreing criminal jurisdiction", **Analytical Guide to work the International Law Commission**, http://legal.un.org/ilc/guide/4_2.shtml [19.08.2016]

Ancak, gerek Divan'ın *Tutuklama Kararına İlişkin Dava*'da verdiği karar, gerekse de Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun çalışmaları, genel olarak *troika*'nın[300] ve üst düzey devlet görevlilerinin yabancı ceza yargılamasından bağışıklığı sorununu çözemediği gibi,[301] devlet başkanlarının yargı bağışıklığı ile devlet başkanlarının uluslararası suçlar nedeniyle bireysel cezai sorumluluğu arasındaki hukuksal gerilimi ortadan kaldırmaya yeterli değildir.

Örneğin, Divan'ın, bir kimsenin dışişleri bakanlığından ayrıldıktan sonra, "görev sırasında özel sıfatla gerçekleştirdikleri eylemleri" nedeniyle, uluslararası hukukun yetkili kıldığı yabancı bir mahkeme tarafından yargılanabileceğine dair hükmü, resmi sıfatla işlenen uluslararası suçları dışarıda bıraktığı biçiminde yorumlanabileceği, bununsa bu suçları işleyen kişilerin cezasız kalmalarına yol açacağı gerekçesiyle eleştirilmiştir.[302] Uluslararası Hukuk Komisyonu içinde de yargı bağışıklığı ile bireysel cezai sorumluluğun nasıl bağdaştırılacağına dair bir görüş birliği sağlanabilmiş değildir. Bu konudaki ilk özel raportörün yaklaşımı, Uluslararası Adalet Divanı kararı doğrultusunda, bugünkü uluslararası hukuku yansıtan kanıtlar çerçevesinde çalışmak iken[303] komisyon üyeleri arasında bu yaklaşımın uluslararası

---

[299] Komisyon'un 2013'te kabul ettiği bu maddeler için bkz. A/CN.4L814, 04.06.2013, http://legal.un.org/docs/?symbol=A/CN.4/L.814 [19.08.2016]
[300] Devlet Başkanı, Hükümet Başkanı ve Dışişleri Bakanı.
[301] Nitekim daha 13 Haziran 2016'da, Ekvator Ginesi, görevdeki devlet başkan yardımcısı hakkındaki ceza kovuşturması nedeniyle Fransa'ya karşı Uluslararası Adalet Divanı'na başvurmuştur, bkz. *Immunités et procédures pénales* (Guinée Equatoriale c. France), requête, 13.06.2016, http://www.icj-cij.org/docket/files/163/19037.pdf [19.08.2016]
[302] A/CN.4/596, 31.03.2008, §. 182.
[303] Kolodkin, **op. cit**. §. 311.

hukukun uluslararası suçlar bakımından cezasızlık konusundaki yeni gelişmelerini yeterince yansıtmadığını savunanlar vardır.[304]

Ancak, bu kapsamlı tartışmalar, Charles Taylor davası bakımından belirleyici bir önem taşımamaktadır, çünkü Uluslararası Adalet Divanı'nın da belirttiği gibi, görevdeki bir devlet başkanının yetkili bir uluslararası ceza mahkemesi önünde uluslararası suçlar nedeniyle ceza sorumluluğuna sahip olması yerleşik bir uluslararası hukuk kuralı haline gelmiştir. Dolayısıyla, bu noktada, bu kuralı incelemeye geçebiliriz.

II. DEVLET BAŞKANLARININ ULUSLARARASI YARGI ÖNÜNDE BİREYSEL CEZAİ SORUMLULUĞU

Devlet başkanlarının yargı bağışıklığı uluslararası hukukun yüzlerce yıllık tarihinde yerleşen bir yapılageliş kuralı iken, devlet başkanlarının uluslararası bir ceza mahkemesi önünde uluslararası suçlar nedeniyle bireysel cezai sorumluluğunun söz konusu olması topu topu yüz yıllık bir gelişmenin sonucudur.

Bir devlet başkanının ceza sorumluluğunu konu eden ilk uluslararası antlaşma, 28 Haziran 1919 tarihli Versailles Barış Antlaşması'dır.[305] Antlaşmanın 227. maddesi, Müttefik ve İlişkili Güçler'in eski Alman İmparatoru II. Wilhelm'i, uluslararası ahlaka ve antlaşmaların kutsallığına karşı üst derecede bir suç işlemekten dolayı kamuya açık şekilde itham ettiklerini bildiriyor, sanığı yargılamak üzere bir

[304] Concepción Escobar Hernández, (Spécial Rapporteur), "Preliminary report on the immunity of State officials from foreign criminal juridiction", **A/CN.4/654**, 31.05.2012, § 29 http://legal.un.org/docs/?symbol=A/CN.4/654 [19.08.2016]

[305] **The Treaty of Versailles**, http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/versailles_menu.asp [19.08.2016]

mahkeme kurulmasını öngörüyor, adil yargılanma hakkı için güvencelere sahip olacak sanığın ABD, Büyük Britanya, Fransa, İtalya ve Japonya'nın birer yargıcından oluşacak bir özel mahkeme kurulması ve II. Wilhelm'in iadesi için Hollanda'ya başvurulması hükme bağlanıyordu.[306] Ancak, Hollanda'nın kanunsuz suç olmaz (*nullum crimen sine lege*) ilkesine dayanarak eski imparatoru iade etmeyi reddetmesi nedeniyle bu yargılama yapılamamıştır.[307]

Sonraki adım, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, "uluslararası haydut" olarak nitelenen[308] ve yargı bağışıklığı sayesinde dokunulmaz olan[309] "büyük savaş suçluları"nı yargılamak üzere Nürnberg ve Tokyo askeri mahkemelerinin kurulması olmuştur.

8 Ağustos 1945 tarihli Londra Anlaşması ile, Mihver devletlerinin ister bireysel, ister bir örgüt ya da grubun üyesi olarak ve isterse her iki sıfatla birden suç işleyen büyük savaş suçlularını yargılamak üzere bir uluslararası askeri mahkeme kurulması öngörülmüş,[310] Nürnberg Mahkemesi olarak anılan Uluslararası Askeri Mahkeme Şartı'nın 7. maddesinde de ister devlet başkanı, ister hükümet organlarında sorumlu görevliler olsun, sanıkların resmi pozisyonlarının onları sorumluluktan kurtarmayacağı veya cezayı hafifletmeyeceği açıkça belirtilmiştir.[311]

---

[306] **Ibid.** mad. 227.
[307] Emmanuel Decaux, "Les gouvernants", **Droit international pénal**, (der. Hervé Ascensio, Emmanuel Decaux ve Alain Pellet), s. 183-7.
[308] Henri Donnedieu de Vabres, **Les principes modernes du droit pénal international**, Paris, éd. Panthéon-Assas, 2004, s. 1.
[309] Prouvèze, Rémy, "Les chefs d'Etat sont-ils intouchables?" , **Cahier d'excellence Gestion du conflit et de l'après-conflit**, Université de Limoges, 22.01.2015 http://fondation.unilim.fr/chaire-gcac/2015/01/22/conference-chefs-etat/ [04.12.2015]
[310] London Agreement of August 8th 1945, mad. 1, http://avalon.law.yale.edu/imt/imtchart.asp [19.08.2016]
[311] **Charter of the International Military Tribunal**, http://avalon.law.yale.edu/imt/imtconst.asp [15.08.015]

Japon savaş suçlularını yargılamak için ABD'li komutan MacArthur'un 19 Ocak 1946 tarihli bir kararıyla[312] kurulan Uzakdoğu için Uluslararası Askeri Mahkeme Statüsü'nde ise, sadece sanıkların resmi pozisyonlarının onları sorumluluktan kurtaramayacağı belirtilmekte, ancak bunun, eğer Mahkeme adaletin bunu gerektirdiği kanısına varırsa, hafifletici neden olarak değerlendirilebileceği bildirilmektedir.[313]

Benito Mussolini ve Adolf Hitler'in daha savaş bitmeden ölmesi, Japon imparatoru Hirohito'nun yargılanmasının ise bizzat MacArthur tarafından engellenmesi nedeniyle, bu mahkemelerde Devlet Başkanı sıfatıyla yargılanan olmamıştır.[314]

Uluslararası Hukuk Komisyonu, 1950'de kabul ettiği *Nürnberg Mahkemesi Şartı'nda ve Mahkemenin İçtihadında Tanınan Uluslararası Hukuk İlkeleri'*nde, Nürnberg Şartı'ndaki ifadeyi kısmen değiştirerek, "Bir kimsenin, uluslararası hukukta suç oluşturan bir eylemi Devlet Başkanı veya sorumlu bir hükümet görevlisi olarak işlemesinin onu uluslararası hukuk altında sorumluluktan kurtarmadığı" ilkesini kabul etmiştir.[315]

Yine Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun 1954'te kabul ettiği Barışa ve İnsanlığın Güvenliğine Karşı Suçlar Kodu Taslağı'nda, "Bir kimsenin devlet başkanı veya

---

[312] Douglas MacArthur, "Special Proclamation", **Establishment of the International Tribunal Military for the Far East**, 19.01.1946, http://www.ibiblio.org/hyperwar/PTO/IMTFE/IMTFE-A4.html [19.08.2016]

[313] **Charter of International Military Tribunal for the Far East**, mad. 6, http://www.ibiblio.org/hyperwar/PTO/IMTFE/IMTFE-A5.html [19.08.2016]

[314] E. Decaux, **op. cit.**, s. 189-190.

[315] İlke III, bkz. **Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal 1950,** http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_1_1950.pdf&lang=EF [19.08.2016]

sorumlu bir hükümet görevlisi olarak hareket etmesi, onu bu KOD'da tanımlanan suçlardan herhangi birini işlemiş olmanın sorumluluğundan kurtarmaz" denmektedir.[316]

BM döneminde kabul edilip yürürlüğe giren sözleşmelerden bazıları, devlet başkanlarının bireysel cezai sorumluluğunu açıkça dile getirmemekle birlikte, faillerin resmi pozisyonuna bakılmaksızın ceza sorumluluğu bulunduğunu belirttiklerinden, devlet başkanlarının bireysel cezai sorumluluğuna ilişkin ilkenin yerleşmesine katkıda bulunmuşlardır: 1948 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme,[317] 1949 Cenevre Sözleşmeleri[318], 1973 tarihli Apartheid Suçunun Önlenmesine İlişkin Sözleşme,[319] 1984 tarihli İşkenceye ve Diğer Zalimce, İnsanlıkdışı ve Aşağılayıcı Muamele veya Cezalara Karşı Sözleşme[320] bunlar arasındadır. Ancak bunlardan sadece 1948 Sözleşmesinin uluslararası bir ceza mahkemesi önünde sorumluluğu öngördüğü belirtilmelidir (mad. 6).

Devlet başkanlarının bireysel cezai sorumluluğu ilkesinin normatif olarak geliştiği, buna karşılık uygulamaya geçirilemediği yetmiş beş yılın ardından, bu ilke, artan bir

[316] **Projet de code de crimes contre la paix et la sécurité 1996**, Nations Unies, 2005, s. 271, http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/french/draft_articles/7_4_1996.pdf [02.09.2015]

[317] 12 Ocak1951'de yürürlüğe girmiştir, bkz., **La Convention pour la prévention et la répréssion du crime de génocide**, 09.12.1948, http://www.ohchr.org/FR/ProfessionalInterest/Pages/CrimeOfGenocide.aspx ,[05.05.2015]

[318] **Les Conventions de Genève du 12 août 1949**, https://www.icrc.org/fre/assets/files/other/icrc_001_0173.pdf [04.04.2015]

[319] "Convention internationale sur l'élimination et la répression du crime d'apartheid. Adoptée par l'Assemblée générale des Nations Unies le 30 novembre 1973", **Receuil des Traités**, Cilt 1015, no. 14861, Nations Unies, 18.07.1976, https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201015/volume-1015-I-14861-French.pdf [02.02.2015]

[320] **Convention contre les crimes de la torture autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants**, 10.12.1984, http://www.ohchr.org/FR/ProfessionalInterest/Pages/CAT.aspx [02.02.2015]

ivmeyle kurulan uluslararası ceza mahkemeleri sayesinde uygulanabilir hale gelmiştir.

Bunun ilk adımı, Güvenlik Konseyi kararlarıyla kurulan *ad hoc* ceza mahkemeleri olmuştur. 1993'te kurulan ICTY[321] ve 1994'te kurulan ICTR[322] statülerinde, bireysel ceza sorumluluğu şöyle düzenlenmiştir:

> *"1. Bu Statünün 2 ila 4. maddelerindeki bir suçu planlayan, kışkırtan, emreden, işleyen veya planlanmasına, hazırlanmasına ya da gerçekleştirilmesine herhangi bir şekilde yardım ve yataklık eden herhangi bir kimse bu suçtan bireysel olarak sorumludur.*
>
> *2. Bir sanığın resmi sıfatı, ister devlet veya hükümet başkanı, ister üst düzey görevli olsun, onu ceza sorumluluğundan kurtarmaz ve ceza indirimi gerekçesi olmaz."*[323]

Nitekim, ICTY Temyiz Dairesi, daha 1997'de, Blaskic davasının bu konu bakımından sık zikredilen bir pasajında, her egemen devletin gerek ulusal gerekse uluslararası düzlemde hareket eden organlarına talimat verme ve bu talimatlara uyulmaması durumunda yaptırım uygulama hakkı bulunduğunu, bu münhasır yetkinin diğer boyutunu da, bu organların eylem ve işlemlerinin devlete atfedilmesi ve bireysel organların bu eylem ve işlemlerden sorumlu tutulmaması olduğunu söyledikten sonra, UAD içtihadını da aşacak şekilde şöyle devam etmektedir:[324]

---

[321] **Updated Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia**, Eylül 2009, http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf [19.08.2016]

[322] **Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR),** 30.01.2010, http://unictr.unmict.org/sites/unictr.org/files/legal-library/100131_Statute_en_fr_0.pdf [19.08.2016]

[323] ICTY Statüsü mad. 7, ICTR Statüsü mad. 6

[324] **Prosecutor v. Blaškić**, IT-95-14, "Judgement on the Request of the Republic of Croatia for Rewiev of the Decision of Trial Chamber II of 18 July 1997", 29.10.1997, § 41, http://www.icty.org/x/cases/blaskic/acdec/en/71029JT3.html [19.08.2016]

> "Tartışılan kural uluslararası hukukta yerleşik bir kuraldır ve devletlerin egemen eşitliğine (*par in parem non habet imperium*) dayanır. Az sayıdaki istisna, bu kuralın belirli bir sonucuna ilişkindir. Bu istisnalar, uluslararası ceza hukukunun savaş suçlarını, insanlığa karşı suçları ve soykırımı yasaklayan normlarından kaynaklanır. Bu normlar altında, bu tür suçların sorumluları, bu suçları resmi sıfata sahipken işlemiş olsalar bile, ulusal ya da uluslararası yargıdan bağışıklık ileri süremezler."

ICTY, bu kararın üzerinden iki yıl geçmeden, 1989-1997 arasında Sırbistan'ın ve 1997-2000 arasında Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin Devlet Başkanı olan Slobodan Milosevic hakkında Kosova'daki insanlığa karşı suçlar ile savaş yasa veya geleneklerinin ihlali[325] nedeniyle bir iddianame kabul etti, daha sonra bunu Hırvatistan[326] ve önceki suçlamalara soykırım suçlamasının da eklendiği Bosna-Hersek[327] iddianameleri izledi. Ancak, Milosevic'in yargılama sürecinde ölmesi nedeniyle dava düştü.[328] ICTY'nin kovuşturduğu bir diğer Devlet Başkanı, 1997-2002 arasında Sırbistan Devlet Başkanı olan Milan Milutinovic idi, ancak Milutinovic beraat etti.[329]

[325] **Prosecutor v. Milosevic et al**., IT-99-37, "Indictment", 22.05.1999, http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/ind/en/mil-ii990524e.htm
[326] **Prosecutor v. Milosevic**, IT-01-50-1, "Indictment", 27.09.2001, http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/ind/en/ind_cro010927.pdf
[327] **Prosecutor v. Milosevic**, **IT-01-51-I,** "Indictment", 22.11.2001, http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/ind/en/mil-ii011122e.htm
[328] **Prosecutor v. Milosevic**, IT-02-54-T, "Order Terminating the Proceedings", 14.03.2006, http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/tord/en/060314.htm
[329] http://www.icty.org/x/cases/milutinovic/cis/en/cis_sainovic_al_en.pdf

Ad hoc mahkemelerden sonra kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü ise, devlet başkanlarının ceza sorumluluğuna ilişkin olarak "Resmi Sıfatın İlişkisizliği" başlıklı 27. maddesinde şu hükmü içermektedir:[330]

1. *Bu Statü, resmi sıfat temelinde hiçbir ayrım yapılmadan bütün kişilere eşit şekilde uygulanır. Özellikle Devlet veya Hükümet Başkanı, Hükümet veya parlamento üyesi, seçilmiş bir temsilci ya da hükümet memuru sıfatı, bir kimseyi hiçbir koşulda bu Statü altında ceza sorumluluğundan kurtarmaz, bunun gibi, bu sıfat cezanın indirilmesi için gerekçe oluşturmaz.*
2. *Ulusal veya uluslararası hukuk altında bir kimsenin resmi sıfatına bağlı olabilecek bağışıklıklar ya da özel usul kuralları Mahkeme'yi böyle bir kimse üzerinde yargı yetkisini kullanmaktan alıkoymaz."*

ICC, 2011'de Fildişi Sahili'nin görevdeki Devlet Başkanı Laurent Gbagbo hakkında bir iddianameyi kabul etmiş olup, Gbagbo'nun yargılanması devam etmektedir.[331]

Sonuç olarak, 20. yüzyılın başından başlayarak, uluslararası hukukun suç saydığı fiilleri işlemekle suçlanan devlet başkanlarının, bu suçları yargılamakla yetkili uluslararası mahkemeler karşısında yargı bağışıklığına sahip olmadıkları ilkesinin geliştiği ve özellikle 1990'larda kurulan ceza mahkemelerinin statüleri ve içtihatları sayesinde yerleşiklik kazandığı söylenebilir.[332]

---

[330] 17 Temmuz1998'de kabul edilen Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü 1 Temmuz 2002'de yürürlüğe girmiştir, bkz. **Rome Statute of the International Criminal Court**, https://www.icc-cpi.int/resource-library/Documents/RS-Eng.pdf [19.08.2016]

[331] Bkz. https://www.icc-cpi.int/cdi/gbagbo-goude

[332] Ancak, Lübnan için Özel Mahkeme bkz. S/RES/1757 (2000), 30.05.2007, http://www.stl-tsl.org/en/documents/un-documents/un-security-council-resolutions/225-security-council-resolution-1757 19.08.2016) ile Kamboçya için Özel Mahkeme (bkz. A/RES/57/228 B, 22.03.2003, https://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/legal-documents/Agreement_between_UN_and_RGC.pdf 19.08.2016) statülerinde devlet başkanlarına ilişkin özel bir hüküm bulunmadığı da belirtilmelidir.

Dolayısıyla artık sorun, devlet başkanlarının uluslararası suçlar nedeniyle yargı bağışıklığına sahip olup olmadıkları değil, onları yargılayacak mahkemenin "yetkili" olup olmadığına indirgenmiş durumdadır. Nitekim, Charles Taylor davasında Sierra Leone İçin Özel Mahkeme açısından sorun oluşturan başlıca itiraz da bu olmuştur.

Bunun nedeninin, bu özel mahkemelerin son derece spesifik vakalar için kurulmuş olması olduğu söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM:
CHARLES TAYLOR'UN YARGI BAĞIŞIKLIĞI VE ÖZEL MAHKEME ÖNÜNDE BİREYSEL CEZA SORUMLULUĞU

Dördüncü bölümde genel olarak devlet başkanlarının yargı bağışıklığına ve bireysel ceza sorumluluğuna ilişkin ilkeler ve son gelişmeler gözden geçirilmişti. Bu bölümde ise, tarihte ilk kez görevdeki bir Devlet Başkanı iken kovuşturma konusu olan[333] Charles Taylor'un yargılanma sürecinde bu ilkelerin nasıl uygulandığı analiz edilecektir.[334] Bu amaçla, önce Charles Taylor'un yargı bağışıklığına, daha sonra da bununla bağlantılı olarak Özel Mahkeme'nin Charles Taylor'u yargılama yetkisine ilişkin iddialar ve karar incelenecektir.

I. CHARLES TAYLOR'UN YARGI BAĞIŞIKLIĞI

Taylor'un yargı bağışıklığı ilk kez, iddianamenin açıklanmasından sonra, 23 Temmuz 2003'te, Charles Taylor ve Liberya Hükümeti adına, Terence Michael Terry tarafından yapılan bildirimde[335] ileri sürüldü.

---

[333] 1945'ten 2002'ye kadar, 300'den fazla kişi uluslararası mahkemelerde yargılanıp mahkum edilmiş olduğu halde, bunlardan hiçbiri Devlet Başkanı sıfatını taşımıyordu, bkz. "Retour sur la condamnation de Charles Taylor en 2012: une première historique pour un chef de l'Etat", **Jol Press, justice internationale,** http://www.jolpress.com/blog/ghislain-poissonnier-charles-taylor-liberai-sierra-leone-tssl-820860.html [01.11.2015]

[334] Davanın bu boyutu kapsamında da çok sayıda belge ve argüman üretilmiş, ancak çalışma konusuyla ilgili olmayanlar değerlendirmeye alınmamıştır; örneğin Savunma'nın başvurusunun 12 punto ve tek aralıkla yazılmamış olduğu için reddedilmesi gerektiği iddiası için, bkz. **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Prosecution Response To Defence Motion to Quash the Indictment against Charles Ghankay Taylor", 28.07.2003, s.10, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/024/SCSC-03-01-I-016.pdf [25.06.2016]

[335] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Notice", 23.07.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/024/SCSL-03-01-I-014.pdf [25.06.2016]

Terry'nin Charles Taylor ve Liberya Hükümeti'nin avukatı olduğunu duyurduğu bildirimde, "Taylor'un uluslararası yapılageliş hukuku uyarınca hem ceza hem de hukuk yargılamasından mutlak bağışıklığa sahip olduğu" şerhi düşülmüştü.

Avukatın aynı gün Charles Taylor ve Liberya Hükümeti adına "ihtirazi kayıt altında ve Devlet Başkanı Taylor'a tanınan yargı bağışıklığından feragat edilmeksizin" yaptığı başvuruda, Taylor hakkındaki 7 Mart 2003 tarihli iddianamenin iptal edilmesi ve buna bağlı bütün hukuksal sonuçların geçersiz ilan edilmesi talep ediliyordu. [336]

Bu talep iki argümana dayandırılmıştı[337]:

1. Egemen Liberya Cumhuriyeti Devletinin Başkanı Charles Gankay Taylor'un ceza bağışıklığının, Uluslararası Adalet Divanı içtihadı tarafından da tanınan uluslararası yapılageliş hukukuna aykırı şekilde ihlal edilmesi.
2. Bir devletin yetkisini bir başka devletin ülkesinde kullanamaması ilkesinin ve BM üyeleri arasında egemen eşitlik ilkesinin ihlali.

İkinci argüman Özel Mahkeme'nin yetkisiyle bağlantılı olduğundan bunu incelemeyi ileriye bırakarak, Taylor'un yargı bağışıklığının nasıl temellendirildiğine bakalım.

Başvuruda, devlet başkanlarının yargı bağışıklığının devletlerin yargı bağışıklığı ilkesinden türediği, bu bağışıklığın gerekçelerinin Uluslararası Adalet Divanı

[336] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Applicants Motion Made Under Protest and Without Waiving of Immunity Accorded to a Head of State Charles Ghankay Taylor (…)", 23.07.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/024/SCSL-03-01-I-015.pdf [25.06.2016]
[337] **Ibid**, s. 3.

tarafından *Tutuklama Kararı Davası*'nda temellendirildiği ve diğer mahkeme kararlarında da doğrulandığı belirtilerek, iddianamenin ve tutuklama kararının, Taylor'un mutlak ceza bağışıklığını ihlal ettiği belirtiliyordu. Başvuruda ayrıca, Özel Mahkeme'yi kuran Anlaşma'nın 2002 tarihli Onay Kanunu'nda yer alan "*herhangi bir kimsenin resmi sıfatına bağlı bir bağışıklık veya özel usul kuralının varlığı, bu kimsenin tutuklanmasına ve Özel Mahkeme nezaretine konmasına engel olmaz*" hükmünün de uluslararası içtihada, uluslararası yapılageliş hukukuna ve uluslararası nezaket kurallarına aykırı olduğu belirtilmişti.[338] Başvuruya bu bağlamda kanıt olarak Charles Taylor'un Devlet Başkanı olarak 2 Ağustos 1997'de ettiği yemin metni eklenmişti.

Savcı buna 28 Temmuz 2003'te cevap verdi.[339] Cevapta ilk olarak, Liberya devletinin ya da hükümetinin bu davada taraf olmadığı, taraf olmayanların itiraz hakkı bulunmadığı, taraf olmayan bir devlet ya da hükümetin ancak kendisine yönelik bir bildirim veya emir hakkında görüş bildirebileceği ancak Mahkeme'nin bu davada Liberya'ya herhangi bir emir vermediği, dolayısıyla itirazın bu bölümlerinin çıkarılması gerektiğini savundu.[340]

Taylor adına yapılan itiraz konusundaki cevaplarının başında, başvurunun, yargılama yetkisine ilişkin bir "ön-itiraz" olarak kabul edilemeyeceği, çünkü Savunma'nın, Mahkeme'nin yetkisizliğini ileri sürmeyip, Taylor'ın yargı bağışıklığını ileri sürdüğü, bunun ileri sürülebilmesi için ise mantık gereği bir mahkemenin yetkili

[338] **Ibid**, s. 3-4.
[339] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Prosecution Response To Defence Motion to Quash the Indictment against Charles Ghankay Taylor", 28.07.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/024/SCSC-03-01-I-016.pdf [25.06.2016]
[340] **Ibid**, s. 2.

bulunması fakat yargı bağışıklığı nedeniyle bu yetkiyi kullanmaktan engellenmesi gerektiği, dolayısıyla Mahkeme'nin yetkisine yönelik itirazları düzenleyen Kurallar mad. 72 kapsamında olmadığı gelmektedir. Ayrıca, bu başvuru Kural 73 kapsamında da değildir çünkü bu kapsama girebilmesi için sanığın mahkeme önünde ilk ifadesini vermiş olması gerekir.[341]

Ancak, Savcı'ya göre, bu itiraz bir ön-itiraz olarak kabul edilse bile, bir sanık uluslararası bir mahkeme önünde devlet başkanlarının yargı bağışıklığını ileri süremezdi. Savunma, yargı bağışıklığı iddiasını *Yerodia Kararı*'na dayandırmıştı, ancak bu davada söz konusu olan, bir başka devletin ceza yargılamasından bağışıklık idi, yoksa Uluslararası Adalet Divanı, ICTY, ICTR ve ICC örneklerini de zikrederek, görevde bile olsalar, dışişleri bakanlarının, uluslararası yargı önünde yargılanabileceğini bildirmişti. Savcı, bu kararın ve ilgili mahkeme statülerinin yanı sıra uygulamanın da bunu doğruladığını Jean Kambanda, Miloseviç, Milutinoviç ve Doenitz davalarıyla örnekledi.[342]

Dolayısıyla, Savcı'ya göre, Savunma'nın bu argümanı, Özel Mahkeme'nin uluslararası bir mahkeme olmadığı, ulusal bir yargı organı olduğu yönündeki yanlış bir önkabule dayanıyordu.[343]

Savunma da bu cevaba 30 Temmuz 2003'te cevap verdi:[344] Uluslararası hukukta yargı bağışıklığının iki kategorisi bulunduğu hatırlatılan cevapta, *ratione materiae*

[341] **Ibid**, s. 3.
[342] **Ibid**, s. 5-7.
[343] Savcı'nın bu iddiası, Özel Mahkeme'nin yetkisine ilişkin olduğundan, ilgili bölümde değerlendirilecektir.

bağışıklığın hukukun esasıyla ilgili olduğu; devletin hukuki veya fiili temsilcilerinin resmi eylemleri bakımından uygulandığı; görevin sona ermesinden sonra da devam ettiği ve nihayet herkese karşı ileri sürülebilir (*erga omnes*) olduğu, buna karşılık *ratione personae* bağışıklığın hukukun usulüyle ilgili olduğu, temsilcinin görevden önceki özel eylemleriyle görev sırasındaki özel ve resmi eylemleri bakımından uygulandığı, sadece bazı devlet görevlilerini korumayı amaçladığı, görevle birlikte sona erdiği ve *erga omnes* nitelikte olmadığı vurgulandı.[345] Savunma, buradan yola çıkarak, görevdeki bir devlet başkanının dokunulmaz olduğunu ve Charles Taylor hakkındaki iddianamenin ve tutuklama kararının başından itibaren geçersiz sayılması gerektiğini ileri sürdü.

Bu cevapta önem taşıyan bir başka argüman ise, uluslararası ceza yargılamalarına ilişkin kuralların, Nürnberg'den bu yana onları uygulayan mahkemelerin sınırlı sayıda olması ve daha önemlisi bu spesifik mahkemelere mahsus olması nedeniyle, genel bir uygulama alanının bulunmadığı, genel olarak uygulanabilir uluslararası usul kurallarının henüz gelişme aşamasında olduğu idi.[346]

I. Yargılama Dairesi, 19 Eylül 2003'te, Liberya hükümetinin davada taraf olamayacağına dair Savcılık itirazını kabul etmekle birlikte, Savunma'nın başvurusunda belirtilenlerin, Özel Mahkeme'nin sanığı yargılama yetkisine dair ciddi bir husus oluşturduğu gerekçesiyle konuyu Temyiz Dairesi'ne götürme kararı aldı.[347]

---

[344] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Applicants Reply to Prosecution Response", 30.07.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/024/SCSL-03-01-I-017.pdf [25.06.2016]
[345] **Ibid**, s. 2-4.
[346] **Ibid**, s. 7.
[347] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Order pursuant to Rule 72(E): Defence motion to quash the indictment and to declare the warrant of arrest and all other consequential orders null and void",

Bu karar üzerine gerek Savunma, gerekse de Savcılık, önceki görüşlerine ek görüşler sundu.

Savunma, Temyiz Dairesi önündeki 1 Ekim 2003 tarihli ek görüşlerinde, yargı bağışıklığı konusunda yine *Tutuklama Kararı Davası*'nı referans aldı. Savunmaya göre, Uluslararası Adalet Divanı, bu zor hukuksal soruna ışık tutmak için altın bir fırsat yakalamış ama bu fırsatı elinden kaçırmıştı. Belli başlı uluslararası hukukçuların ve özellikle Divan yargıçlarının ayrı ve karşı görüşleri bunu ortaya koymaktaydı. Şimdi, Özel Mahkeme Temyiz Dairesi bu fırsata sahipti. [348]

Savcı'nın buna ilişkin görüşleri ise şöyleydi: [349] İddianamenin onaylandığı sırada sanığın Liberya Devlet Başkanı olduğu doğrudur. Bunun gibi, Savunma'nın itirazının, Savcı'nın cevabının ve Savunma'nın cevaba cevabının verildiği sırada da Liberya Devlet Başkanıdır. Sanık devlet başkanı olmaktan 11 Ağustos 2003'te çıkmıştır, o tarihten itibaren Liberya'da veya bir başka devlette herhangi bir resmi makamda bulunmamaktadır. Savcılığın bildiği ve inandığı kadarıyla Nijerya'da yaşamaktadır. Savunma'nın pek de açık olmayan argümanlarına göre, iddianame sanık henüz devlet başkanı iken hazırlandığına göre, *ratione personae* bağışıklık nedeniyle başından itibaren geçersizdir. Ancak eğer bu doğruysa, Taylor yeni bir iddianame hazırlanması suretiyle kovuşturulabilir ve yargılanabilir. Fakat bu

---

19.09.2003, s. 4-7, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/024/SCSL-03-01-I-024.pdf [25.06.2016]

[348] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Additional Submissions for and on behalf of Charles Ghankay Taylor (…)", 01.10.2003, s. 8, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/059/SCSL-03-01-I-029.pdf [25.06.2016]

[349] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Prosecution Rule 72 (G) (ii) Response Relating to the Defence Motion to Quash the Indictment", 14.10.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/059/SCSL-03-01-I-036.pdf [25.06.2016]

argüman doğru değildir çünkü sanık, iddianamenin onaylandığı sırada veya ondan sonraki herhangi bir zamanda Özel Mahkeme önünde yargı bağışıklığına zaten sahip bulunmamaktadır. Dolayısıyla, iddianame ve onu izleyen bütün işlemler hukuka uygun ve geçerlidir. Hem Savunma'nın hem de Savcılık'ın dayandığı *Yerodia Kararı*, Özel Mahkeme bakımından bağlayıcı olmasa da, Savunma'nın iddiasının aksine, Savcılık'ın görüşünü doğrulamaktadır. Çünkü Uluslararası Adalet Divanı, bir dışişleri bakanının, yurtdışında bulunduğunda, savaş suçları veya insanlığa karşı suçlar söz konusu olduğunda bile ceza yargılamasından tamamen bağışık olduğunu söylemiş, fakat bununla yetinmeyerek, hangi durumlarda uluslararası suçlardan yargılanabileceğini de bildirmiştir. Böylece, görevdeki bir dışişleri bakanının, yetkili bir uluslararası mahkeme önünde yargılanabileceğini açıkça dile getirmiştir.

Savunmanın bu cevaba karşı cevabı eski argümanları tekrarlamaktan ibaret kaldı. [350]

Yargılamanın bu aşamasında, Savunma ve Savcılık'ın görüşlerinin yanı sıra, devlet başkanlarının bağışıklığına ilişkin iki de *amicus curiae*[351] görüşü sunuldu.[352]

Bunlardan biri Washington College of Law'da uluslararası hukuk profesörü olan ve Mahkeme tarafından görevlendirilen Diane F. Orentlicher'a aitti. Orentlicher, 26

[350] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Applicant's Reply to Prosecution Rule 72 (G) (ii) Response to Applicant's Motion Made Under Protest and Without Waiving of Immunity Accorded to a Head of State Charles Ghankay Taylor (…)", 11.11.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/059/SCSL-03-01-I-043.pdf [25.06.2016]

[351] *Amicus curiae*, bir mahkeme önündeki bir davaya taraf olmadığı halde dava konusunda mahkemeye bilgi ve görüş sunan kişidir,

[352] Afrika Barolar Birliği (*African Bar Association*) *amicus curiae* olarak görüş sunmak üzere Mahkeme'ye başvurmuş ve bu talep Mahkeme tarafından kabul edilmişti, bkz. **Prosecutor v. Taylor**, SCSL-03-01-I ,"Decision on Application by African Bar Association for Leave to File Amicus Curiae Brief", 20.11.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/059/SCSL-03-01-I-049.pdf [25.06.2016]

sayfalık görüşünde, "Özel Mahkeme'nin, iddianame zamanında Liberya Devlet Başkanı olan Charles Taylor üzerinde yargı yetkisini kullanmaktan, uluslararası hukuk uyarınca engellenip engellenmediği" sorusunu, "usuli bağışıklık" ve "esasa ilişkin bağışıklık" açılarından inceleyerek, olumlu sonuca vardı. [353]

Yine Mahkeme tarafından atanan diğer *amicus curiae* de uluslararası hukuk profesörü ve Londra- Cenevre merkezli Matrix Chambers hukuk bürosuna mensup Philippe Sands idi. Sands'in aynı bürodan bir hukukçuyla birlikte hazırladığı 49 sayfalık metinde, 13 maddede toplanan sonuçlardan Devlet Başkanlarının yargı bağışıklığına ilişkin olanlar şunlardı:

> "(…) 3.Uluslararası uygulama ve akademik yorumların çoğunluğu, uluslararası bir mahkemenin, görevdeki bir Devlet Başkanını yargılayabileceği ve böyle kimsenin, uluslararası suçlar bakımından, uluslararası yapılageliş hukuku altında yargı bağışıklığını ileri süremeyeceği görüşünü desteklemektedir; (…)
>
> 12. Bir iddianamenin (veya tutuklama kararının) kabul edildiği sırada kovuşturma önündeki tamamen usuli bir engelin, bu iddianameyi (veya tutuklama kararını) bu engel kalktıktan veya kaldırıldıktan sonraki bütün zamanlar bakımından da geçersiz kılmasını gerektiren hukuksal veya siyasal gerekçeler açık değildir;

[353] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Submission of the Amicus Curiae on Head of State Immunity", 23.10.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/059/SCSL-03-01-I-038.pdf [25.06.2016]

13. Eski bir Devlet Başkanı, bir uluslararası suçla ilintili bir itham karşısında uluslararası bir ceza mahkemesi önünde *ratione materiae* bağışıklığını ileri süremez."[354]

Son olarak, Savunma, Savcı'ya ve *amicus curiae* sunumlara cevap olarak ek sunumlarda bulundu.[355]

Temyiz Dairesi, Kural 77/ K uyarınca üç yargıç olarak toplanarak, 31 Ekim-1 Kasım 2003'te sözlü sunumları da dinledikten sonra, başvuruya ilişkin kararını 31 Mayıs 2004'te verdi.[356]

Kararı, yukarıdaki sistematiğe bağlı kalarak analiz edersek, Devlet Başkanlarının yargı bağışıklığının bu davadaki tezahürüne ilişkin değerlendirmeleri şöyle özetlenebilir:

1. Savcı'nın iddialarını dayandırdığı Kural 72 ve 73, ICTR'nin Usul Kuralları'ndan alınmış olup, sıradan bir sanık bakımından herhangi bir kuşku ya da sorun yaratmamaktadır. Bu davada ise sanık tutuklama kararı alındığında Devlet Başkanı olduğundan, bu kurallara sıkı sıkıya bağlı kalıp,

[354] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Submissions of the Amicus Curiae on Head of State Immunity", 23.10.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/059/SCSL-03-01-I-039.pdf [25.06.2016]
[355] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Additional Submissions for and on behalf of Applicant herein Charles Ghankay Taylor (…)", s. 6- 12.11.2003, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/059/SCSL-03-01-I-044.pdf [25.06.2016] ve http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/059/SCSL-03-01-I-045.pdf [25.06.2016]
[356] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Decision on Immunity from Jurisdiction", 31.05.2004, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/Appeal/059/SCSL-03-01-I-059.pdf [25.06.2016]

yargı bağışıklığını ileri sürebilmek için Mahkeme huzuruna gelmesi uygunsuz olur;[357]

2. Özel Mahkeme Statüsü'nün 1. ve 6. maddeleri birlikte okunduğunda, Mahkeme'nin uluslararası insani hukukun ağır ihlallerinin ve Sierra Leone hukukunun ihlallerinin en ağır sorumluluğunu taşıyan kişileri yargılamaya yetkili olduğu (mad. 1) ve bu kimselerin resmi sıfatının, isterse Devlet Başkanı olsun, onları ceza sorumluluğundan kurtarmayacağı ve ceza indirimi gerekçesi olmayacağı (mad. 6) açıktır. Yerodia Davası'nda da ICC ve ICTY statülerinin hükümleri, devlet başkanları da dahil olmak üzere yüksek mevkideki kimseleri "belli bazı ceza mahkemeleri" önünde yargılama konusu yaptığı şeklinde yorumlanmıştır. Fakat bu durumda, Yerodia Davası'ndaki yorumu uygulayarak başlamak, önce başvurunun esası hakkında karar vermeden, zaten itiraz edilmekte olan bir yorumu uygulamak demektir;[358]

3. Teknik olarak, Mahkeme önüne henüz çıkmamış olan bir sanık, ne Kural 72 çerçevesinde ön-itirazda, ne de Kural 73 çerçevesinde itirazda bulunabilir, sıradan bir davada bu tür bir başvuru zamansız kabul edilip yok sayılabilir. Ancak bu davanın seyri sıradan değildir. Görevdeki bir Devlet Başkanının yargı bağışıklığını ileri sürmek için nezarethaneye girmeyi kabul etmesinde ısrar etmek, sadece egemenlerin bağışıklığı (*sovereign immunity*) kavramının bütün amacına aykırı düşmekle kalmaz, bağışıklık iddiasının esasına girerek belirlenmesi gereken istisnai durumları da göz ardı eder. Her ne kadar

[357] **Ibid**, § 26.
[358] **Ibid**, § 28.

Başvuran artık Devlet Başkanı değilse de, başvuru sırasında Devlet Başkanı olduğundan, bu konudaki genel değerlendirmelerin bu durumu da kapsayacak şekilde yapılması gerekir. Dolayısıyla, Temyiz Dairesi, takdir hakkını kullanarak, henüz Mahkeme önüne çıkmamış olmasını dikkate almadan, Başvuran'a bu başvuruda bulunma hakkını tanımaktadır;[359]

4. Savcılık, yargı bağışıklığının ileri sürülebilmesi için, ilgili mahkemenin yargı yetkisinin tanınmış olması gerektiği, bu durumda da Özel Mahkeme'nin yargı yetkisine ilişkin bir itirazın söz konusu olmadığı gerekçesiyle başvurunun reddedilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu, Başvuran'ın ileri sürdüğü yargı bağışıklığına ilişkin dar bir görüştür, bağışıklık sorununun yargı yetkisine dair ciddi bir sorun oluşturmadığı söylenemez: Mahkemenin belirli bir durumda yargı yetkisini kullanmasının önünde bir engel bulunduğu gerekçesiyle yapılan bir itiraz, yargı yetkisine ilişkin bir konuyu ortaya koymaktadır, dolayısıyla yargı bağışıklığı ve yargı yetkisi birbiriyle yakından ilişkilidir.[360]

Böylece, Temyiz Dairesi, Taylor'un yargı bağışıklığı iddiasını, Savcı'nın teknik itirazlarını bertaraf ederek, Sierra Leone için Özel Mahkeme'nin Taylor'u yargılama yetkisine sahip olup olmadığı sorusuna bağlamış oldu.

Bu noktada, tarafların bu konudaki argümanlarına ve Temyiz Dairesi'nin kararına daha yakından bakabiliriz.

---

[359] **Ibid**, § 30.
[360] **Ibid**, § 31-33.

II. ÖZEL MAHKEMENİN YETKİSİ VE TAYLOR'UN CEZA SORUMLULUĞU

Savunma'nın 23 Temmuz 2003 tarihli başvurusunda, bu konudaki temel argüman, Sierra Leone için Özel Mahkeme'nin, uluslararası bir ceza mahkemesi olmadığı idi. Özel Mahkeme'nin Sierra Leone hukukuna tabi olduğunu ileri süren Savunma'ya göre, Özel Mahkeme'yi kuran Anlaşma'nın 2002 tarihli Onay Kanunu'nda yer alan "herhangi bir kimsenin resmi sıfatına bağlı bir bağışıklık veya özel usul kuralının varlığı, bu kimsenin tutuklanmasına ve Özel Mahkeme nezaretine konmasına engel olmaz" hükmü uluslararası yapılageliş gibi uluslararası nezaket kurallarına da aykırıydı. [361] ICTY ve ICTR'nin aksine, Özel Mahkeme, Güvenlik Konseyi kararı ile kurulmamış, BM Antlaşması'nın VII. Bölümü altında temellendirilmemiş, Sierra Leone'nin iç yargısal usullerine "teknik ve diğer yardım" sağlamak üzere ikili bir anlaşmayla oluşturulmuş olduğu için, "uluslararası mahkeme" niteliğinde değildi. Anlaşma gereği Sierra Leone mahkemeleri üzerinde önceliği olmakla birlikte, üçüncü devletlerin yargılamaları karşısında bir üstünlüğe sahip değildi, bu nedenle üçüncü devletlere herhangi bir sanığın kendisine teslim edilmesini buyuramazdı. Dolayısıyla iddianame ve tutuklama kararı uluslararası yapılageliş hukukunun ve Devlet Başkanlarının sahip olduğu yargı bağışıklığının ihlali olduğu gibi, iddianamenin Taylor'ın Gana'daki barış görüşmelerinde bulunduğu sırada açıklanmış olması da, bir devletin diğer bir devlet ülkesinde yargı yetkisini kullanmaması ilkesinin ihlaliydi. [362]

[361] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Applicants Motion Made Under Protest and Without Waiving of Immunity Accorded to a Head of State Charles Ghankay Taylor (…)", s. 4.
[362] **Ibid**, s.5-9.

Sondan başlarsak, Savcı'nın Gana'nın egemenlik haklarının ihlal edildiği iddiasına cevabı, Taylor'ın, Sierra Leone topraklarında işlenen suçlarla itham edildiği, bunun Gana'nın egemenliğiyle ne ilgisinin bulunduğunun anlaşılamadığından ibaret oldu.[363] Daha sonra Savunma tarafından da pek fazla desteklenmeyen bu argüman, Temyiz Dairesi tarafından da fazla ciddiye alınmayacaktı: Temyiz Dairesi, bu iddianın ancak Gana devleti tarafından ve ancak başka platformlarda ileri sürülebileceğini, ayrıca bir devlet tarafından bir başka devlete iletilen bir tutuklama kararının BM Antlaşması'nın VII. Bölümünden veya bir özel antlaşmadan kaynaklanan bir yükümlülük bulunmadıkça doğrudan uygulanabilir olmadığını, dolayısıyla Gana'nın bunu reddetme hakkı bulunduğunu, bir devletin egemenlik haklarının çiğnendiği iddiasının olsa olsa Liberya tarafından öne sürülebileceğini, buna karşılık Liberya'nın da Özel Mahkeme önünde taraf olmadığını ve zaten Özel Mahkemenin de bir başka egemen devletin yargı organı olmayıp uluslararası bir mahkeme olduğunu bildirmiştir.[364]

Davanın seyrini belirleyen ise, Sierra Leone için Özel Mahkeme'nin, yetkili bir uluslararası ceza mahkemesi olup olmadığı sorusu olmuştur.

Savcılık, Savunma'nın yukarıda özetlenen itirazlarına, Özel Mahkeme'nin BM ile Sierra Leone hükümeti arasında yapılan ve Sierra Leone hukukuna değil, uluslararası hukuka tabi olan bir antlaşmayla kurulduğu ve çalıştığı, Sierra Leone hukukunu değil, uluslararası hukuku uyguladığı, yargıçlarının çoğunu BM Genel Sekreteri'nin atadığı, Usul ve Kanıt Kurallarının ICTR Statüsü'nden alındığı gerekçeleriyle karşı

[363] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Prosecution Response To Defence Motion to Quash the Indictment against Charles Ghankay Taylor", s. 9.
[364] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Decision on Immunity from Jurisdiction", § 57.

çıktı.[365] Savunma'nın iddiasının aksine, bir uluslararası ceza mahkemesinin yetkili olabilmesi için BM Antlaşması'nın VII. Bölümü altında kurulması şart değildi, nitekim ICC de bu bölüm altında kurulmamıştı.[366] Ancak, bir mahkemenin uluslararası bir mahkeme olmasını belirleyen şey, devletler karşısında zorlayıcı bir güce sahip olup olmaması değil, sahip olduğu yetkiyi kullanmaktan engellenip engellenmemesi idi: Savcılık'a göre, uluslararası bir mahkeme, uluslararası topluluğun yargı gücünü kullanırken, sanık Devlet Başkanı olsa bile, yargılama yetkisini kullanmaktan alıkonmayan bir mahkeme idi ve tıpkı ICC gibi Özel Mahkeme de bu ölçütü karşılamaktaydı.[367]

Savunma'nın buna cevabı, Özel Mahkeme'nin uluslararası topluluğun yargı gücünü kullandığı iddiasının herhangi bir hukuksal temelden yoksun olduğundan ibaretti.[368]

Buna karşılık, her iki *amicus curiae* görüşü de, Sierra Leone için Özel Mahkeme'nin, ulusal değil, uluslararası bir ceza mahkemesi olduğunda birleşti. Ancak gerek Orentlicher'in,[369] gereks Sands'in[370] görüşlerinin, Savunma'nın bu konudaki argümanlarına cevap vermekten kaçındığı ve Anlaşma ile Statü'nün zaten açık olan hükümlerini yeniden vurgulayarak bu sonuca vardığı belirtilmelidir.

---

[365] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Prosecution Response To Defence Motion to Quash the Indictment against Charles Ghankay Taylor", § 15-16.
[366] **Ibid**, § 17.
[367] **Ibid**, § 18.
[368] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Applicants Reply to Prosecution Response", s.
[369] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Submission of the Amicus Curiae on Head of State Immunity", s. 15-22.
[370] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Submissions of the Amicus Curiae on Head of State Immunity",

Temyiz Dairesi de, Taylor'ın yargı bağışıklığına sahip olup olmadığına karar verebilmek için zorunlu saydığı "Özel Mahkeme Uluslararası Bir Mahkeme midir?" sorusunu sorarak[371] buna olumlu yanıt verdi.

Temyiz Dairesi'ne göre, Özel Mahkeme, Güvenlik Konseyi'nin BM Antlaşması'nın VII. Bölümü altında kurduğu ICTY ve ICTR gibi değil, Güvenlik Konseyi ile Sierra Leone arasında yapılan bir uluslararası antlaşma ile kurulmuş olmakla birlikte, Güvenlik Konseyi'nin böyle bir antlaşma yapma yetkisinin kaynağı, BM Antlaşması'nın 1. maddesinde belirtilen genel amaçlar ile kendisine 39 ila 41. maddede verilmiş olan spesifik yetkiler idi.[372] Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği koruma sorumluluğu altında görevlerini yerine getirirken, BM üyeleri adına hareket etmekteydi. Böylece, BM ile Sierra Leone arasında yapılan anlaşma da, BM'nin *bütün üyeleri* ile Sierra Leone arasında yapılmış bir anlaşma niteliğindeydi ve bu durum da anlaşmayı uluslararası topluluğun iradesinin ifadesi haline getiriyordu. Bu koşullarda kurulan Özel Mahkeme de gerçek anlamıyla bir uluslararası mahkeme idi.[373]

Temyiz Dairesi, bunlardan yola çıkarak, "Profesör Sands'in vardığı sonuçları kabul etmek ve minnetle benimsemek güç değildir" diyerek bu sonuçları alıntılıyordu:[374]

> "a) Özel Mahkeme Sierra Leone yargısının bir parçası değildir ve bir ulusal mahkeme değildir.

[371] **Prosecutor v. Charles Taylor**, "Decision on Immunity from Jurisdiction", s. 18.
[372] **Ibid**, § 37.
[373] **Ibid**, § 38.
[374] **Ibid**, § 41.

b) Özel Mahkeme bir antlaşmayla kurulmuştur ve (hukuksal kişilik, diğer uluslararası kişilerle uluslararası hukuka tabi anlaşmalar yapma, ayrıcalık ve bağışıklıklar, üyelerininkinden farklı özerk bir irade dahil) klasik uluslararası örgütlere özgü karakteristiklere sahiptir.

c) [Özel Mahkeme'nin] *ratione materiae* ve *ratione personae* yetkisi, (hiç kimsenin yargı bağışıklığını ileri sürememesini düzenleyen hükümler dahil) ICTY, ICTR ve ICC ile geniş ölçüde benzerdir.

d) Özel Mahkeme'ye, görevdeki bir devlet başkanının bağışıklığı sorununun ima ettiği şekilde uluslararası bir mahkemeden farklı davranılması gerektiği sonucuna varmak için hiçbir neden bulunmamaktadır."

Temyiz Dairesi, böylece Özel Mahkeme'nin bir uluslararası mahkeme olduğu sonucuna vardığını; mahkemenin kurucu belgelerinin bunu doğrulayan çok sayıda gösterge içerdiğini; bunları saymanın bu hükümlerin neredeyse tamamını alıntılamayı gerektirdiğini; bu hükümlere atıf yaparak mahkemenin uluslararası bir mahkeme olduğu sonucuna varmanın kaçınılmaz olduğunu söylemenin yeterli olduğunu bildirdi.[375]

Daire, bu saptamadan sonra, devlet başkanlarının yargı bağışıklığı sorununun esasına gelerek, Özel Mahkeme Statüsü'nün hükümlerinin, ancak uluslararası hukukun

[375] **Ibid**, § 42.

emredici bir kuralına aykırı olmamak koşuluyla geçerli olacağını hatırlatıp, devlet başkanlarının uluslararası bir mahkeme önünde yargılanmasını yasaklayan emredici bir kural bulunup bulunmadığını araştırmaya geçti.[376] Çalışmanın önceki bölümünde incelenen uluslararası belgeleri gözden geçirdikten[377] sonra, devletlerin egemen eşitliğinin, devlet başkanlarının uluslararası bir ceza mahkemesinde yargılanmasını engellemediği ilkesinin yerleşiklik kazandığı, dolayısıyla "*Bir sanığın resmi sıfatı, ister devlet veya hükümet başkanı, ister üst düzey görevli olsun, onu ceza sorumluluğundan kurtarmaz ve ceza indirimi gerekçesi olmaz.*" diyen Statü mad. 6§2'nin, uluslararası hukukun emredici bir kuralına aykırı olmadığı ve Mahkeme'nin bu hükmü uygulaması gerektiği sonucuna vardı. Dolayısıyla, Başvuran'ın, kendisine yönelik ceza kovuşturmasının başladığı sırada devlet başkanı olması, Özel Mahkeme'nin Başvuran'ı kovuşturmasına engel teşkil etmemekteydi: Başvuran o zaman da, şimdi de Sierra Leone için Özel Mahkeme'de kovuşturma konusu olabilirdi.[378]

Temyiz Dairesi son olarak, bu ön-itirazın yapılmasından sonra Başvuran'ın devlet başkanı sıfatıyla birlikte, ileri sürdüğü *ratione personae* bağışıklığın da sona erdiğini, dolayısıyla bu ön-itiraz başarılı olmuş olsaydı bile, bunun Savcı'yı yeni bir iddianame hazırlamaya zorlamaktan başka bir sonucu olmayacağını belirtmeyi uygun buldu.[379]

[376] **Ibid**, § 43.
[377] **Ibid**, § 44-51.
[378] **Ibid**, §52-53.
[379] **Ibid**, §59.

III. DEĞERLENDİRME

Yukarıdaki analizin gösterdiği gibi, Charles Taylor Davası, uluslararası ceza hukukunda kritik bir eşik oluşturmaktadır. Uluslararası Adalet Divanı'nın *Tutuklama Kararı Davası*'nda verdiği kararın mantıksal ve hukuksal uzantısını oluşturan bu davada, devlet başkanlarının "uluslararası suçlar" bakımından ceza yargılamasından bağışıklığı sorunu çözülmüş gibi görünmektedir: Bu davadan sonra, uluslararası suç oluşturan herhangi bir fiil nedeniyle sorumluluğu ileri sürülen herhangi bir devlet başkanı, hükümet başkanı ya da dışişleri bakanının, uluslararası yapılageliş hukukundan kaynaklanan yargı bağışıklığını ileri sürmesi neredeyse imkansız hale gelmiştir.

Bunu sağlayan, öncelikle, Uluslararası Adalet Divanı'nın üst düzey devlet temsilcilerinin yargı bağışıklığı konusunu kısmen açıklığa kavuşturan *Yerodia Kararı* olmuştur. Uluslararası Adalet Divanı'nın yüzlerce yıllık yargı bağışıklığı kuralı ile topu topu yüz yıllık olmakla birlikte güçlü bir destek bulan uluslararası suçlarda cezasızlığın önlenmesi kaygısı arasında mevcut uluslararası hukuka dayalı bir çözüm bulma zorunluluğu, Divan'ı "evrensel yargı yetkisi" iddiası karşısında deyim yerindeyse "muhafazakar" bir ara çözüme itmiş, fakat bu ara çözüm, uluslararası ceza mahkemelerinin bu yöndeki içtihadının da baskısıyla, birkaç yıl içinde, devlet başkanlarının yargı bağışıklığı ilkesini aşındırma pahasına, cezasızlığın önlenmesi ilkesi lehine dönmüştür.

Ancak, erken ve ayrıksı birer örnek olan Nürnberg ve Tokyo mahkemeleri bir yana bırakılırsa, uluslararası ceza yargısının, sadece ICTY'nin kurulduğu 1993'ten bu

yana, topu topu 23 yıllık bir geçmişe sahip olduğu da unutulmamalıdır: Bu kısa sürede cezasızlıkla mücadele uğruna katedilen bu büyük mesafenin, uluslararası suçları önlemeye yetip yetmeyeceği belirsiz olduğu gibi, uluslararası hukuk üzerinde nasıl bir etki yaratacağı da henüz belli değildir.

SONUÇ

Sierra Leone iç savaşı, çok sayıda nedenden kaynaklanan son derece kompleks bir olgu idi. Yine de, çalışmanın amaçları bakımından, iki temel nedenden söz edilebilir : İlki, elbette, Foday Sankoh'un liderliğindeki RUF'un, başkan Momoh'a direnişidir. İkinci önemli nedenin ise, Charles Taylor'un, Liberya iç savaşını, kendisine karşı ECOMOG'u destekleyen Momoh'u iktidardan düşürmek üzere Sierra Leone'ye yaymak istemesi olduğu söylenebilir.

Bu çalışma sırasında ulaşabildiğimiz kaynaklara dayanarak, Charles Taylor'un, Özel Mahkeme'nin saptamış olduğu gibi, Sierra Leone iç savaşında başta RUF'a ve RUF-AFRC ittifakına moral, maddi ve askeri destek sağladığını söyleyebiliriz.

Ancak iç savaşın karmaşıklığını ve süresini göz önüne aldığımızda, burada işlenen suçlardan sadece Charles Taylor'un sorumlu tutulmasının doğru olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Taylor'u Liberya iç savaşında desteklemiş olan Burkina Faso Devlet Başkanı Blaise Compaoré ile Libya Devlet Başkanı Muammer Kaddafi'nin, Sierra Leone iç savaşında tıpkı Charles Taylor gibi bir rol oynamış olmaları bir yana, iç savaş sırasında RUF ve RUF-AFRC ittifak üyelerinin işlediği suçlarla benzer suçlar işlemiş olan CDF'nin lideri olan Ahmad Tejan Kabbah'ın sorumluluğu da Charles Taylor'unkinden daha az olmamalıdır.

Bu nedenle, "en ağır sorumlular"ı yargılamakla görevlendirilmiş olan Özel Mahkeme'nin, sadece Charles Taylor'u kovuşturmuş ve yargılamış olması, tarafsız bir mahkeme olarak davranmamış olduğu kanısına varmamıza yol açmaktadır.

İlgili bölümlerde göstermiş olduğumuz gibi, Özel Mahkeme'nin kurulması sürecinde, statüyü hazırlayanlar, Mahkeme'ye, o sıradaki resmi görevi ne olursa olsun, Sierra Leone'de işlenmiş olan suçlardan sorumlu her gerçek kişiyi yargılama yetkisi vermeyi amaçlamıştı. Böylece, Charles Taylor, Statü madde 1 ve 6 uyarınca yargılandı. Ancak, gerek bu maddelere, gerekse Mahkeme'nin muhakemesine dayanarak, B. Compaoré, Kaddafi ve A.T. Kabbah'ın da, Taylor'un mahkumiyetine yol açan suçlardan aynı ölçüde sorumlu oldukları için, Özel Mahkeme tarafından yargılanmış olmaları gerektiği söylenmelidir.

Bu kişilerin Sierra Leone iç savaşındaki rollerine ilişkin resmi belgeler mevcuttur ve hatta bunlar Özel Mahkeme savcısı tarafından mahkemeye sunulan belgeler arasındadır.[380] Bu kişiler de, tıpkı Taylor gibi, Sierra Leone'deki asilere mali ve askeri destek sağlamışlar, üstelik bunu Özel Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi dahiline giren dönemde de sürdürmüşlerdir.[381]

---

[380] **Witness to Truth: Report of the Sierra Leone**, Cilt 3B, Bölüm II, Truth & Reconciliation Commission**,** Accra, GPL Press, 2004, s. 58-62, http://www.sierraleonetrc.org/index.php/view-the-final-report/download-table-of-contents/volume-three-b/item/witness-to-the-truth-volume-three-b-chapter-2?category_id=14 [05.09.2015] Ayırcaa bkz., "Transcript", 09.03.2011, s. 49367, s. 49705, http://www.rscsl.org/Taylor_Transcripts.html [05.09.2015]

[381] **Witness to Truth: Report of the Sierra Leone**, Cilt 2, Bölüm II, Truth & Reconciliation Commission**,** Accra, GPL Press, 2004, s. 84-5, http://www.sierraleonetrc.org/index.php/view-the-final-report/download-table-of-contents/volume-two/item/witness-to-the-truth-volume-two-chapter-2?category_id=12 [05.09.2015]

Özel Mahkeme'nin bu üç kişiye ilişkin kovuşturma yapmayıp, sadece Charles Taylor'u yargılamış olması, Mahkeme'nin "en ağır sorumluları yargılama" ödevini yerine getirmediğini göstermektedir.

Bu nedenle şu soruyu sormak meşrudur : Özel Mahkeme'nin kuruluş ve yargılama kriterlerine uydukları halde niçin bu üç kişi yargılanmazken Taylor yargılanmıştır?

Bu sorunun tek cevabı, "siyasi nedenler" olsa gerektir. Özel Mahkeme bütçesinin devletlerin gönüllü katkılarından oluştuğu ve asıl katkıyı da ABD ve Birleşik Krallık'ın yaptığı dikkate alındığında, bu iki devletin Özel Mahkeme üzerinde yönlendirici bir etkide bulunduğunu söylemek mümkün ve meşru hale gelmektedir.

Örneğin, aralarında kendi uyruklarının da bulunduğu 500 Mavi Kasklının kaçırılmasının sorumlularını yargılayacak bir mahkemenin kurulmasını başından beri destekleyen Birleşik Krallık'ın, mali destek vermeyi, Kaddafi'nin bu mahkemede yargılanmaması koşuluna bağladığı ileri sürülmüştür.[382] O dönemde Libya'nın Avrupa ülkeleriyle ilişkilerindeki iyileşme hatırlandığında, bu iddianın temelsiz olmadığı ortaya çıkmaktadır.[383]

Burkina Faso Devlet Başkanı B. Compaoré ülkesi El-Kaide ile mücadelede stratejik bir konumda bulunduğu için ABD tarafından destekleniyordu. ABD, bütün Batı

[382] **Prosecutor v. Charles Taylor,** SCSL-2003-01, "Transcripts", 09.03.2011, s. 49390.
[383] Bu dönemde, hatta kesin bir tarih vermek gerekirse Temmuz 2007'de, Libya'nın Bulgar hemşireler davasındaki tutumu başta Fransa olmak üzere pek çok devletin Libya'yla yakınlaşmasına ve çok sayıda sözleşme yapılmasına neden olmuştu, bkz. Jean Guisnel, "Libye échange infirmières contre misilses", **OWNI,** 10.02.2011, http://owni.fr/2011/02/10/libye-echange-infirmieres-contre-missiles/ [01.07.2016]

Afrika'yı gizli bir şekilde gözetim ve denetim altına almak için 2007'de başkent Ouagadougou'da bir askeri üs kurmuştu.[384] Compaoré ayrıca kendisini kıtanın sosyo-politik krizlerine barışçı çözüm bulan bir arabulucu olarak gören Fransa hükümetinin de desteğine sahipti. Bu iki ülkenin desteği, Compaoré'nin mahkeme önüne çıkarılmasını imkansız kılıyordu.[385]

A. T. Kabbah'a gelince, Taylor'u yargılayacak mahkemenin kurulmasına önayak olduğu için, CDF'nin eylemlerinin sorumluluğunun Kabbah'a değil yardımcısı Sam Hinga Norman'ın üzerine yıkıldığı ortadadır.

Buna karşılık, Taylor'un elmas karşılığında silah alışverişinde El-Kaide ile ilişkisi olduğundan ve bu elmasların 11 Eylül saldırısının finansmanını sağladığından şüphelenen ABD, bunu Taylor'a ödetmek istiyordu.[386] Bunu, Nijerya Devlet Başkanı Obasanjo'ya Taylor'u iade etmesi için yaptığı baskıdan, hükümetin Taylor'un yakalanması için 2 milyon dolar ayırmasından ve nihayet ABD Liberya büyükelçisinin Wikileaks'teki mesajından çıkarmak mümkündür.

Kısacası, Özel Mahkeme uluslararası ilişkiler açısından seçici bir yargılama aygıtı olmuştur: Sierra Leone iç savaşında işlenen suçların "en ağır sorumluları"nı

---

[384] Craig Whitlock, "U.S. expands secret intelligence operations in Africa" **The Washington Post,** 13.06.2012, https://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-expands-secret-intelligence-operations-in-africa/2012/06/13/gJQAHyvAbV_story.html [01.07.2016]

[385] "Condamnation de Charles Taylor par le tribunal spécial de la Sierra Leone", **Africa Press,** 7.09.2013 http://www.africapresse.com/condamnation-de-charles-taylor-par-le-tribunal-special-pour-la-sierra-leone/ [01.07.2016]

[386] Douglas Farah, "Al-Qaeda Cash Tied to Diamond Trade", **The Washington Post**, 2.11.2001, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2001/11/02/al-qaeda-cash-tied-to-diamond-trade/93abd66a-5048-469a-9a87-5d2efb565a62/ [01.07.2016] Ayrıca bkz, Amelia Hill, "Bin Laden's $20m African 'blood diamond' deals", **The guardian**, 20.10.2002, https://www.theguardian.com/world/2002/oct/20/alqaida.terrorism [01.07.2016]

yargılamak üzere kurulan bir mahkemede, sadece Sierra Leone'li olmayan ve suçların işlendiği sırada Sierra Leone'de bulunmayan bir devlet başkanının yargılanması, aslında konunun uluslararası siyasi çıkarlarla yakından bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Taylor Davasına uluslararası ceza hukuku açısından bakıldığında, başarılı olduğu sonucuna varılabilir. İlk iddianamenin kabulünden nihai kararın açıklanmasına kadar pek çok sorun ortaya çıkmasına rağmen bunlar Özel Mahkeme'nin iyi örgütlenmiş yapısı sayesinde çözülmüştür. Diğer bir deyişle, kuruluşundan başlayarak başlıca amacı Taylor'u yargılamak olan mahkeme, bunu engelleyecek her türlü hukuksal ve maddi sorunu bertaraf etmek üzere yapılandırılmıştır. Örneğin, mali kaynaklarının yetersizliğine[387] rağmen, "adil yargılama" ilkesinin uygulanabilmesi adına Taylor'un savunma masraflarını üstlenmiştir. Aynı şekilde, davanın Lahey'de görülmesi ek masraflara yol açtığı halde bundan kaçınılmamıştır. Bunların asıl amacının Taylor'u yargılamak olduğu görülmektedir.

Buna karşılık, yargılama sürecindeki bazı hukuksal tercihler, amacın sadece yargılama değil, mahkûm etme olduğunu düşündürmektedir. Mahkemenin zaman bakımından yetkisine girmeyen kanıtların kabul edilmesi, başkasından duyulanları aktarmanın kanıt sayılması, Naomi Campbell'in tanıklığında olduğu gibi pek çok muğlak ifadenin[388] Taylor'un sorumluluğunu her türlü makul şüphenin ötesinde kanıtlıyormuş gibi sunulması mahkûmiyetin önceden kararlaştırıldığı kuşkusu

[387] Williamson, op.cit., s.13. Ayrıca bkz. A/59/816_ S/2005/350, 27.05.2005, s. 17-19, http://www.un.org/fr/documents/index.html [01.07.2016]

[388] **Prosecutor v. Charles Taylor**, SCSL-03-1-T, "Decision on the Prosecution Motion for the Issuance of a Subpoeano to Naomi Campbell", 30.06.2010, http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/Taylor/996/SCSL-03-01-T-996.PDF [15.11.2012]

doğurmaktadır. Nihayet, Taylor'un 50 yıllık cezasının Temyiz Dairesi tarafından oybirliğiyle onandıktan sonra Özel Mahkeme'nin kapatılması da mahkemenin kuruluş ve çalışma amacının Taylor davası olduğu kanısını güçlendirmektedir.

Taylor davası uluslararası ceza adaleti bakımından da önemli bir adım oluşturmuştur. Nürnberg yargılamalarından beri, toplumsal ya da siyasal konumu veya resmi görevi ne olursa olsun hiç kimsenin belirli suçlar bakımından yargı bağışıklığından yararlanamayacağı ilkesi yerleşmişti. Taylor davası bu bakımdan, uluslararası topluluğun, "tercihli" bağışıklığa son vererek, devlet başkanları da dahil uluslararası suçlardan sorumlu herkesin yargılanıp cezalandırılması hedefine ulaştığını göstermektedir: Charles Taylor uluslararası bir yargı organı tarafından kovuşturmaya konu olan ilk devlet başkanı olmamakla birlikte, görevi sırasında kovuşturulmaya başlanmış ilk devlet başkanı olarak tarihe geçmiştir. Bu bakımdan, Taylor davasındaki içtihadın, örneğin şu sırada UCM önünde bulunan eski Fildişi Sahili Devlet Başkanı Laurent Gbagbo'nun davası gibi davalar için örnek teşkil edeceği açıktır.[389] Taylor davası sayesinde uluslararası hukukta devlet başkanlarına tanınan yargı bağışıklığının kapsamının daraldığı, uluslararası hukukun cezasızlığı mahkûm etmek ve yeni suçların işlenmesini engellemek amacıyla bu kadim ilkeye eskisi gibi itibar etmediği ortaya çıkmıştır.

Taylor davası, Sierra Leone halkı bakımından da olumlu bir etki doğurmuştur. On yıllık iç savaşın mağdurları, adaletin sonunda yerini bulduğunu görebilmişlerdir.

---

[389] Stéphanie Maupas, "Laurent Gbagbo, un procès crucial pour la Cour pénale internationale", **Le Monde.fr. Afrique**, 27-01-2016, http://www.lemonde.fr/afrique/article/2016/01/27/laurent-gbagbo-un-proces-crucial-pour-la-cpi_4854464_3212.html [02.02.2016] Ayrıca bkz. CPİ: Le Procureur c. Laurent Gbagbo, affaire ICC-02/11-01/11, "mandat d'arrêt", 30.11.2011, https://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/LaurentGbagboFra.pdf [02.02.2016]

Bu aynı zamanda hem Afrika hem de dünya halkları için bir umut ışığı demektir.

Sonuç olarak, Taylor'un yargılanıp mahkûm edilmesi, Afrika'yı ve Afrika halklarını parçalayan çatışmaların en temel nedenlerinden biri olan cezasızlıkla mücadelede önemli bir aşama oluşturmuştur. Ancak, Taylor davasında rol oynayan çeşitli siyasi etkenler, uluslararası ceza yargılamasının bu mücadelede yolun henüz başında olduğunu göstermektedir.

"Adalet herkese aynı şekilde uygulanmalıdır ve ister prenses olun, ister fahişe, yasa sizin üzerinizdedir." [390]

Courtenay Griffiths.

[390] Ramata Soré, "CPI, Charles Taylor en attente du verdict, le Burkina Faso mis en index ", **Blaise Compaoré 2015,** 02.04.2001, http://blaisecompaore2015.info/CPI-Charles-Taylor-en-attente-du [05.06.2016]

KAYNAKÇA

Makale ve Kitaplar

Alima, Jos-Blaise, "Libéria: la révolte des indigènes", **Jeune Afrique**, no. 1007, 23.04.1980, http://www.jeuneafrique.com/176388/politique/liberia-la-r-volte-des-indig-nes-1/

Avril, Pierre, "Rapport de la Commission de réflexion sur le statut du chef pénal du chef de l'Etat de la République", **La documentation Française**, Aralık 2002, s. 5-81, http://www.ladocumentationfrancaise.fr/rapports-publics/024000635-rapport-de-la-commission-de-reflexion-sur-le-statut-penal-du-president-de-la

Ayat, Mohammed, "Immunité des chefs d'Etat en exercice et justice pénale internationale", **Livre noir, Terrorisme et responsabilité pénale internationale**, Paris, S.O.S Attentats, 2002 s. 215-238.

Bain, Olivier, "A Quand la paix?", **Afrique, histoire, économie, politique,** http://afriquepluriel.ruwenzori.net/sierra-leone-f.htm

Bayıllıoğlu, Uğur, "Uluslararası Adalet Divanı'nın Tutuklama Müzekkeresi Davası Hakkındaki Kararına İlişkin Bir Değerlendirme", **AÜHFD,** Cilt 55, 2006, s. 27-64, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/269/2418.pdf

Bayle, Reine - Marguerite, **Les petits soldats: Quand les enfants reviennent de guerre**, Paris, Syros jeunesse, 2003.

Bøås, Morten, "Funérailles pour un ami: des luttes de citoyenneté", **Politique Africaine,** 2008-4, no. 112, s. 36-51, http://www.cairn.info/revue-politique-africaine-2008-4-page-36.htm

Boateng, Osei, "Are Charles Taylor's rigths now being abused? (Part 1)", **NewAfrican,** 16.04.2014, http://newafricanmagazine.com/are-charles-taylor-s-rights-now-being-abused-2/

Bourdon, William, "Vers la fin de l'immunité pour les chefs d'Etat en exercice", **Livre noir, Terrorisme et responsabilité pénale internationale**, Paris, S.O.S. Attentats, 2002, s. 347-355.

Bradley, Sean; Maughan, Philippe ve Fusato, Massimo, "Sierra Leone: Désarmement, Démobilisation et Réintégration (DDR)", **Findings,** Région Afrique, no. 81, Ekim 2002, s. 1-3, http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2004/09/14/000090341_20040914103529/Rendered/PDF/298850FRENCH0infobf81.pdf

Buzzuni, M. Gionata P. **L'immunité de juridiction pénales étrangères des organes de l'Etat**, Cours Régional de Droit international, Addis Abeba, 24.02.2012.

Cassese, Antonio, "Peut-on poursuivre des hauts dirigeants des États pour des crimes internationaux ? À propos de l'affaire Congo c. Belgique (CIJ)'', **Revue de science criminelle et de droit pénal compar**é, Cilt. 3, 2002, s. 479-499.

Carcassonne, G. "Le statut pénal du Chef de l'État: le point de vue de constitutionnaliste", **Revue pénitentiare et de droit pénal**, no.1, Mart 2004, s. 139-145.

Châtaigne, Jean-Marc, **L'ONU dans la crise en Sierra Leone: les méandres d'une négociation**, KARTHALA, Paris, 2005.

Chianéa, Gérard, "Droit divin et droit de l'homme: deux fondements différents pour une même legitimation de l'Etat", **RJP**, 1999, s. 11-22, http://www.victoria.ac.nz/law/research/publications/about-nzacl/publications/cljpjdcp-journals/ volume-5,-1999/Chianea.pdf

Combacau, Jean ve Sur, Serge, **Droit international public**, Paris, Montchrestien, 1999.

Coquery-Vidrovitch, Catherine , **La découverte de l'Afrique: l'Afrique noire des origines au XVIII ème siècle,** l'Harmattan, 2003.

Costi, Alberto, "L'immunité de Juridiction de l'Etat en Matière de Procédure Civile: Position de la Cour Internationale de Justice", **20 NZACL Yearbook**, 2014, s. 245-275, http://ssrn.com/abstract=2738215

Coulter, Chris, **Bush Wives and Girl Soldiers, Women's Lives through War and Peace in Sierra Leone**, Ithaca, Cornell University Press, 2009.

Coutrot-Cieslinski, Noémie, "La relation conflictuelle entre immunité et impunité, Commentaire de l'article du Pr. Dr. Paech, "Staatenimmunität und Kriegsverbrechen" in Archiv des Völkerrechts", **MBDE / Coopération judiciaire internationale et européenne**, 16.07.2010, http://blogs.u-paris10.fr/content/la-relation-conflictuelle-entre-immunit%C3%A9-et-impunit%C3%A9-commentaire-de-larticle-du-pr-dr-paech-

Daillier, Patrick ve Pellet, Alain, **Droit international public**, Paris, LGDJ, 2002.

Decaux, Emmanuel, "Le statut du Chef d'Etat déchu", **Annuaire français de droit international**, Cilt. 26, 1980, s. 101-139, http://www.persee.fr/issue/afdi_0066-3085_1980_num_26_1

Decaux, Emmanuel, "Les gouvernants", **Droit international pénal (der.** Ascencio, E. Decaux et A. Pellet), CEDIN, Paris X, Pedone, 2000, s. 183-199.

Delpérée, Francis, "La responsabilité du chef de l'Etat: Brèves observations comparatives"**, Revue Française de droit constitutionnel**, no. 49, 2002/1, s. 31-41, https://www.cairn.info/revue-francaise-de-droit-constitutionnel-2002-1-page-31.htm

Denis, Catherine, "Le Tribunal Spécial pour la Sierra Leone: quelques observations", **Revue belge de droit international**, 2001/1, s. 236-287.

Denov, Myriam, **Child Soldiers Sierra Leone's Revolutionary United Front**, Cambridge University Press, Cambridge, 2010.

Donnedieu de Vabres, Henri, **Les principes modernes du droit pénal international**, Paris, éd. Panthéon-Assas, 2004.

Djedjro, F. Meledje, "La guerre civile du Libéria et la question de l'ingérence dans les affaires intérieures des Etats", **Revue Belge de Droit International**, 1993/2, s. 393-436.

Dollot, Louis, "Le Libéria: De l'amour de la Liberté a la guerre civile", **Afrique contemporaine**, no. 155, 1990, s. 63-67.

Dunn, D. Elwood, "*The Civil War in Liberia*", **Civil War in Africa Roots and Resolution**, der. M. Taisier & Robert O. Matthews, Montreal, McGill-Queen's University Press, 1999, 87-122.

Dulin, Antione ve Merckaert, Jean, "Bien mal acquis à qui profite le crime?", **CCFD-Terre Solidaire,** Paris, Haziran 2009, s.68-70.
http://ccfdterresolidaire.org/IMG/pdf/BMA_totalBD.pdf

Ellis, Stephen, **The Mask of Anarchy**: **The Destruction of Liberia and The Religious Dimension of an African Civil War**, New York University Press, New York, 1999.

Farah, Douglas"Al-Qaeda Cash Tied to Diamond Trade", **The Washington Post,** 2.11.2001, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2001/11/02/al-qaeda-cash-tied-to-diamond-trade/93abd66a-5048-469a-9a87-5d2efb565a62

Ferme, Mariane, "La figure du chasseur et les chasseurs miliciens dans le conflit en Sierra Leone, **Politique Africaine,** no. 82, Haziran 2001, s. 119-32, http://www.politique-africaine.com/numeros/pdf/082119.pdf

Forest, David, **Cause et motivations de la guerre au Libéria (1989-1997)**, yayınlanmamış master tezi, Québec, Institut québécois des hautes études internationales Université Laval, 13 Nisan 2004.

Frison-Roche, François , "La présidence de la République en Finlande et la nature du régime", **Mélanges offerts à Maurice Duverger, Droit, institutions et systèmes politiques**, Paris, PUF, 1987, s. 101-113.

Hill, Amelia, "Bin Laden's $20m African 'blood diamond' deals", **The guardian**, 20.10.2002, https://www.theguardian.com/world/2002/oct/20/alqaida.terrorism

Gberie, Lansana, **A Dirty War in West Africa The RUF and The Destruction of Sierra Leone**, Indiana University Press, 2005.

Gberie, Lansana, "Fin de parcours pour le Tribunal Spécial pour la Sierra Leone", **Afrique Renouveau**, Nisan 2014.

Gurd, Tracey, "Taylor Alleges US Govt Helped Him Escape From US Prison", **International Justice Monitor**, 15.07.2009, http://www.ijmonitor.org/2009/07/taylor-alleges-us-govt-helped-him-escape-from-us-prison

Kelsen, Hans, "Collective and Individual Responsibility in International Law with Particular Regard to punishment of War Criminals", **California Law Review,** 1943, s. 530-571.

Hanlon, Joseph, "Is the International Community Helping to Recreate the Preconditions for War in Sierra Leone?", **Round Table,** Cilt. 94, no. 381, 2005, s. 459-472.

Hirsch, John L., "Sierra Leone: Diamonds and the Struggle for Democracy", **International Peace Academy Occasional Paper Serie,** 2001, Lynner Rienner Publishers, London, s. 39.

Ighobor, Kingsley ve Fleshman, Michael, "Sierra Leone: la paix en construction", **Afrique Renouveau**, Ağustos 2011, http://www.un.org/africarenewal/fr/magazine/ao%C3%BBt-2011/sierra-leone-la-paix-en-construction

Jalloh, C. Chernor, "The Law and Politics of the Charles Taylor Case", **Denver Journal of International Law and Policy**, Cilt 43, no. 3, Bahar 2015, s. 238-239.

Janzekovic, John, **The use of the force in Humanitarian Intervention: Morality and Practicalities,** Ashagate Publishing Compagny, 2006.

Kebede, Abraham, "Rapport du président interimaire sur le processus de paix", African Union, 94th Ordinaire Session, **Central Organ/MEC/AMB/3.(XCIV),** Addis Abeba, 29.08.2003, http://www.peaceau.org/uploads/report-290803libfr.pdf

Kolodkin, Roman A., "Immunity of state officials from foreign criminal juridiction", **International Law Commission**, Preliminary report on immunity of State officials from foreign criminal jurisdiction, 29.05.2008, http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_601.pdf&lang=ESX

Krempel, J. ve Altis, Y., "Le conflit sierra-léonais: Violences et réponse de la communaté internationale", **ATLAS-WORK Package 2**, Institut Magna Carte, 2008, s.11, http://projetatlas.univ-paris1.fr/IMG/pdf/MC_-_Rapport_Sierra_Leone-2.pdf

Leclerc, Jacques, "Sierra Leone: Données historiques" dans l'aménagement linguistigue dans le monde, Québec**, CEFAN**, Université de Laval, 24.12.2015, http://www.axl.cefan.ulaval.ca/afrique/sierra_leone.htm

Guisnel, Jean, "Libye échange infirmières contre misilses", OWNI, 10.02.2011, http://owni.fr/2011/02/10/libye-echange-infirmieres-contre-missiles/

Lejeal**,** Frédérick, **Le Burkina Faso**, Paris, Karthala, 2002.

Marchal, Roland; Ero, Comfort ve Ferme, Mariane, "Introduction au thème, Liberia, Sierra Leone et Guinée : une guerre sans frontières? ", **Politique Africaine,** 2002/4 no. 88, s. 5-12, https://www.cairn.info/revue-politique-africaine-2002-4-page-5.htm

Maupas, Stéphanie "Laurent Gbagbo, un procès crucial pour la Cour pénale internationale", **Le Monde.fr. Afrique**, 27-01-2016, http://www.lemonde.fr/afrique/article/2016/01/27/laurent-gbagbo-un-proces-crucial-pour-la-cpi_4854464_3212.html

Maxted, Julia, "Children and Armed Conflict in Africa", **Social Identities**, Cilt 9, no. 1, 2003, s. 51-72.

Mutwol, Julius, **Peace Agreements and Civil Wars in Africa**, New York, Cambria, 2009.

Maystre, Magali ve Werner, Alain, **Un modèle de tribunal "internationalisé'': analyse du et perspectives sur le Tribunal spécial pour la Sierra Leone**, Droit international pénal (der. R. Kolb), Bruxelles, Bruylant, 2008.

Muxart, Anne "Immunité de l'ex-chef d'État et compétence universelle: quelques réflexions à propos de l'affaire Pinochet", **Actualité et Droit International**, 15.12. 1998, http://www.ridi.org/adi/199812a4.html

Nantet, B., **Dictionnaire de l'Afrique: Histoire, Civilisation, Actualité**, Paris, Larousse, 2006.

Osaghae, Eghosa E., "The Ethnic and Class Character of Politico Conflicts In Liberia", **Ethnic Conflicts in Africa,** Der. Okwadiba Nnoli, Dakar, Codesria, 1998, s. 131-157.

Oppenheim, L, **International Law**, **Peace**, Cilt. 1, Londres, Longmans, Green & Co., 1905.

Pancracio, Jean Paul,"Rapport introductif: l'évolution historique du statut du Chef de l'Etat", **Le Chef de l' État et le droit international**, Société Française pour le Droit international**,** Colloque de Clermont-Ferrand, Paris, Editions A. Pedone, 2002, s. 9-116.

Pazartzis, Photini, "Tribunaux Pénaux Internationalisés: une nouvelle approche de la justice (inter)nationale?", **Annuaire Français de Droit International**, Cilt 49, 2003, s. 641-661.

Pallister, David ve McCreal, Chris, "Taylor boycotts war crimes trial", **The Guardian,** 04.06.2007, https://www.theguardian.com/world/2007/jun/04/westafrica.libya

Perriello, Tom ve Wierda, Marieke, "The Special Court for Sierra Leone Under Scrutiny", Prosecutions Case Studies Series, **The International Center for Transitional Justice**, Mart 2006.

Pingel-Lenuzza, Isabelle, "La protection du Chef d'État étranger'', **Le Chef de l'État et le droit international**, Société Française pour le Droit international**,** Colloque de Clermont-Ferrand, Paris, Editions A. Pedone, 2002, s. 269-286.

Prouvèze, Rémy, "Les chefs d'Etat sont-ils intouchables?" , **Cahier d'excellence Gestion du conflit et de l'après-conflit**, Université de Limoges, 22.01.2015, http://fondation.unilim.fr/chaire-gcac/2015/01/22/conference-chefs-etat/

Rey (Alain, dir), **Dictionnaire historique de la langue française,** Le Robert, 1992.

Rodella, Aude-Sophie, "L'expérience hybride de la Sierra Leone de la Cour Spéciale à la Commission Vérité et Réconciliation et au-delà", **Politique Africaine**, 2003-4, No. 92, Aralık 2003, s. 56-75.

Safferling, Christoph, **International Criminal Procedure,** Oxford, OUP, 2012.

Schabas, William Anthony, "La Commission Vérité et Réconciliation de Sierra Leone", **Droits fondamentaux,** no. 3, Ocak – Aralık 2003, s. 113-127.

Sesay, Alpha, "Charles Taylor Refuses to go to Court in protest against treatment by Dutch security personnel", **International Justice Monitor,** 28.04.2010, http://www.ijmonitor.org/2010/04/charles-taylor-refuses-to-go-to-court-in-protest-against-treatment-by-dutch-security-personnel/

Sluiter, G. et al. (der.), **International Criminal Procedure,** Oxford, OUP, 2013.

Smillie, Ian, Gberie, Lansana ve Hazleton, Ralph, "Le cœur du problème, La Sierra Leone: Les diamants et la sécurité humaine", **Perspectives,** Ocak 2000**,** s. 1-13.

Smith, Stephen, **Nécrologie: Pourquoi l'Afrique meurt,** Calmann-Lévy, 2003.

Soré, Ramata "CPI, Charles Taylor en attente du verdict, le Burkina Faso mis en index ", **Blaise Compaoré 2015,** 02.04.2001, http://blaisecompaore2015.info/CPI-Charles-Taylor-en-attente-du [05.06.2016]

Szurek, Sandra, "Sierra Leone : un Etat en attente de «paix durable» - la communauté internationale dans l'engrenage de la paix en Afrique de l'Ouest", **Annuaire français de droit international**, Cilt 46, 2000, s. 176-201, http://www.persee.fr/docAsPDF/afdi_0066-3085_2000_num_46_1_3613.pdf

Teiga, Marcus Boni, "Liberia: Le Vrai visage de Charles Taylor", **SlateAfrique**, 20.07.2012, http://www.slateafrique.com/86533/liberia-vrai-visage-de-charles-taylor-sierra-leone

Watts, Arthur, "The legal position in international law of heads of states, heads of governments and foreign ministers (Volume 247)", **Collected Courses of the Hague Academy of International Law**, The Hague Academy of International Law, s. 9-136.

Weissman, F., "Libéria: derrière le chaos, crise et interventions internationales", **La Revue internationale et stratégique,** no. 23, 1996, s. 1-19, http://www.msf-crash.org/drive/ce9c-fw-1996-liberia-derriere-le-chaos-crises-et-interventions-internationales-_fr-art-p.19_.pdf

Whitlock, Craig, "U.S. expands secret intelligence operations in Africa" **The Washington Post**, 13.06.2012, https://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-expands-secret-intelligence-operations-in africa/2012/06/13/gJQAHyvAbV_story.html

Wilkinson, Ray, "Sierra Leone: la paix a peut-être une chance mais le cessez-le-feu est fragile", Sierra Leone: Sauvé in extremis? **Refugiés**, Cilt 1, no. 118, 2000, s. 1-15.

William, R. ve Messiant, C., "La sale petite guerre du Libéria", **Revue politique africaine**, No. 88, Nisan 2002, s.63-83, http://www.politique-africaine.com/numeros/pdf/088063.pdf

Wilson, Richard J., "Emaciated' Defense or a Trend to Independence and Equality of Arms in Internationalized Criminal Tribunals?", **American University Human Rights Brief**, 2008, s. 6-9, http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=fac_works_pubs

Witte, Eric, "Dr. Ellis Describes the History of Conflict and Political Uprising in Liberia; Father Chema Details his Work with Child Soldiers", **International Justice Monitor,** 18.01.2008 http://www.ijmonitor.org/2008/01/dr-ellis-describes-the-history-of-conflict-and-political-uprising-in-liberia-father-chema-details-his-work-with-child-soldiers/

Zack-Williams, Alfred B., "Sierra Leone: the political economy of civil war, 1991-98", **Third World Quarterly**, 20: 1, 1999, s. 143-162.

BM Güvenlik Konseyi Kararları

S/1996/1034, 11.12.1996.

S/RES/827, 25.05. 1993.

S/RES/955, 08.11.1994.

S/RES/1132, 8.10.1997.

S/RES/1181 (1998) 13.07.1998.

S/RES/1270 (1999), 22.10.1999.

S/RES/1289(2000), 7.02. 2000.

S/RES /1306 (2000), 5.07 2000.

S/RES/1315 (2000), 14.08.2000.

S/2000/915, 04.10.2000.

S/2000/1234, 22.12. 2000.

S/RES/1343 (2001), 07.03.2001.

S/RES/1532 (2004), 12.03.2004.

S/RES/1688 (2006), 16.06.2006.

S/RES/1757 (2000), 30.05.2007.

Diğer Uluslararası Belgeler

A/CN.4/596, 31.03.2008 (Memorandum du Sécrétariat: Immunité de juridiction pénale étrangère des réprésentants de l'Etat)

A/CN.4L814, 04.06.2013 (International Law Commission Sixty-fifth session Geneva, 6 May–7 June and 8 July–9 August 2013: Immunity of State officials from foreign criminal jurisdiction)

A/RES/57/228 B, 22.03.2003 (Agreement between the United Nations and the Royal Government of Cambodia concerning the Prosecutor under Cambodian Law of Crimes Committed during the period the of Democratic Kampuchea)

A/RES/2530, (XXIV), 08.12.1969 (Convention sur les missions diplomatiques)

A/59/816_ S/2005/350, 27.05.2005 (Lettres identiques datées du 26 mai 2005, adressées au Président de l'Assemblée générale et à la Présidente du Conseil de sécurité par le Secrétaire général)

Charter of the International Military Tribunal

Guide du protocole facultatif concernant l'application d'enfants dans les conflits armés, UNICEF, Coalition contre l'utilisation d'enfants soldats, New York, Mayıs 2004.

Immunity of State officials from foreign criminal jurisdiction, Analytical Guide to work the International Law Commission

London Agreement of August 8th 1945

Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal, 1950

Rapport de la Commission du droit international sur les travaux de sa quarante -troisième session

Rules of Procedure and Evidence of Special Court for Sierra Leone

Rome Statute of the International Criminal Court

S/1996/1034, 11.12.1996 (Accord de paix entre le Gouvernement Sierra léonais et le RUF/SL)

S/1997/824, 28.10.1997 **(**Accord de paix de Conakry)

S/2000/786, 10.08.2000 (Lettre datée du 9 août 2000, adressée au Président du Conseil de sécurité par le Représentant permanent de la Sierra Leone auprès de l'Organisation des Nations Unies)

S/2006/207, 03.04.2006, (Lettre datée du 31 mars 2006, adressée au Président du Conseil de sécurité par le Représentant permanent des Pays-Bas auprès de l'Organisation des Nations Unies)

Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR)

Statut du Tribunal Militaire International

Statute of the Special Court for Sierra Leone

The Residual Special Court for Sierra Leone Agreement (Ratification) Act, 2011

Updated Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia

The Treaty of Versailles

Özel Mahkeme Karar, Tutanak ve Raporları

Prosecutor v. Alex Tamba Brima, Brima Bazzy Kamara, Santigie Borbor Kanu, SCSL-04-16-T, "Judgement", 20.06.2007

Prosecutor v. Alex Tamba Brima, Brima Bazzy Kamara, Santigie Borbor Kanu, SCSL-04-16-T, "Judgement", 22.02. 2008.

Prosecutor v. Foday Saybana Sankoh, SCSL-2003-02-PT, "Withdrawal of indictment", 08.12.2003.

Prosecutor v. Sam Bockarie, SCSL-2003-04-PT**,** "Death certificate", 02.06.2003.

Prosecutor v. Sam Hinga Norman, SCSL-2003-08-PT, "Preliminary Motion Based On Lack of Jurisdiction: Child Recruitement", 26.06.2003.

Prosecutor v. Sam Hinga Norman, SCSL-2004-14-AR72(E), "Decision on Preliminary Motion Based on Lack of Jurisdiciton (Child Recruitement), 31.05.2004

Prosecutor v. Charles Taylor, SCSL-2003-01-I, "Warrant of Arrest and Order for Transfer and Detention", 07.03.2003.

Prosecutor v. Charles Taylor, SCSL-2003-01-I, "Indictment", 07.03.2003,

Prosecutor v. Charles Taylor, SCSL-03-01-PT, "Prosecution's Second Amended Indictment for Charles Taylor", 29-05-2005.

Prosecutor v. Charles Taylor, SCSL-03-01-I, "Order assigning a case trial chamber", 31.03.2006.

Prosecutor v. Taylor, SCSL-03-01-I, "Decision on Application by African Bar Association for Leave to File Amicus Curiae Brief", 20.11.2003.

Prosecutor v. Charles Taylor, "Transcripts", 03.04.2006.

Prosecutor v. Charles Taylor, "Transcripts", 04.06.2007.

Prosecutor v. Charles Taylor, "Transcripts", 25.06.2007.

Prosecutor v. Charles Taylor, "Transcripts", 15.07. 2009.

Prosecutor v. Charles Taylor, "Transcripts", 14.07. 2009.

Prosecutor v. Charles Taylor, SCSL-03-1-T, "Judgement summary", 26.04.2011

Prosecutor v. Charles Taylor, SCSL-03-01-T-1283, "Trial Judgement", 18.05.2012.

Prosecutor v. Charles Taylor, SCSL-03-1-A, "Judgment", 26.09.2013.

Prosecutor v. Taylor , "Notice", 23.07.2003.

Prosecutor v. Taylor , "Prosecution Response To Defence Motion to Quash the Indictment against Charles Ghankay Taylor", 28.07.2003.

Prosecutor v. Taylor, "Additional Submissions for and on behalf of Charles Ghankay Taylor (…)", 01.10.2003.

Prosecutor v. Taylor, "Additional Submissions for and on behalf of Applicant herein Charles Ghankay Taylor (…)", 12.11.2003.

Prosecutor v. Taylor, "Applicant's Reply to Prosecution Rule 72 (G) (ii) Response to Applicant's Motion Made Under Protest and Without Waiving of Immunity Accorded to a Head of State Charles Ghankay Taylor (…)", 11.11.2003.

Prosecutor v. Taylor, "Order pursuant to Rule 72(E): Defence motion to quash the indictment and to declare the warrant of arrest and all other consequential orders null and void", 19.09.2003.

Prosecutor v. Taylor, "Applicants Motion Made Under Protest and Without Waiving of Immunity Accorded to a Head of State Charles Ghankay Taylor (…)", 23.07.2003

Prosecutor v. Taylor, "Applicants Reply to Prosecution Response", 30.07.2003

Prosecutor v. Taylor, "Decision on Application by African Bar Association for Leave to File Amicus Curiae Brief", 20.11.2003.

Prosecutor v. Taylor, "Decision on Immunity from Jurisdiction", 31.05.2004.

Prosecutor v. Taylor, "Prosecution Rule 72 (G) (ii) Response Relating to the Defence Motion to Quash the Indictment", 14.10.2003.

Prosecutor v. Taylor, "Submission of the Amicus Curiae on Head of State Immunity", 23.10.2003.

Prosecutor v. Taylor, "Submissions of the Amicus Curiae on Head of State Immunity", 23.10.2003.

Eleventh and Final Annual Report of the President of the Special Court for Sierra Leone

First Annual Report of the President of the Special Court for Sierra Leone

Diğer Uluslararası Mahkeme Kararları

Certaines questions concernant l'entraide judiciaire en matière pénale (Djibouti c. France), arrêt, 04.08.2008, http://www.icj-cij.org/docket/files/136/14550.pdf [05.08.2016]

Ex-Roi d'Égypte Farouk c. Christian Dior, Cour d'appel de Paris, 11.04.1957.

Immunités et procédures pénales (Guinée Equatoriale c. France), requête, 13.06.2016, http://www.icj-cij.org/docket/files/163/19037.pdf

Le Procureur c. Laurent Gbagbo, ICC-02/11-01/11, "mandat d'arrêt", 30.11.2011

Mandat d'arrêt du 11 avril 2000 (République démocratique du Congo c. Belgique), arrêt, 14.02.2002, http://www.icj-cij.org/docket/files/121/8125.pdf

Prosecutor v. Blaškić, IT-95-14, "Judgement on the Request of the Republic of Croatia for Rewiev of the Decision of Trial Chamber II of 18 July 1997", 29.10.1997, http://www.icty.org/x/cases/blaskic/acdec/en/71029JT3.html

Prosecutor v. Momčilo Perišić, IT-04-81-A, "Judgement", 28.02.2013, http://www.icty.org/x/cases/perisic/acjug/en/130228_judgement.pdf

Prosecutor v. Milosevic et al., IT-99-37, "Indictment", 22.05.1999, http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/ind/en/mil-ii990524e.htm

Prosecutor v. Milosevic, IT-01-50-1, "Indictment", 27.09.2001, http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/ind/en/ind_cro010927.pdf

Prosecutor v. Milosevic, IT-01-51-I, "Indictment", 22.11.2001, http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/ind/en/mil-ii011122e.htm

Prosecutor v. Milosevic, IT-02-54-T, "Order Terminating the Proceedings", 14.03.2006, http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/tord/en/060314.htm

Questions concernant l'obligation de poursuivre ou d'extrader (Belgique c. Sénégal), arrêt, 04.08.2008, http://www.icj-cij.org/docket/files/144/17065.pdf

İnternet Siteleri

"Amnistie et immunité", **Trial,** http://www.trial-ch.org/fr/ressources/droit-international/amnistie-et-immunite.html

"Ce qu'il faut savoir sur les procès de Charles Taylor", **L'express.fr,** 26.04.2012, http://www.lexpress.fr/actualite/monde/afrique/ce-qu-il-faut-savoir-sur-le-proces-de-charles-taylor_1108227.html

"Charles Taylor a refusé de comparaître", **RTL.fr** 04.06.2007, http://www.rtl.fr/actu/charles-taylor-a-refuse-de-comparaitre-377

"Charles Taylor refuse de comparaître à son propre procès", **Le Figaro.fr**, 14.10.2007, http://www.lefigaro.fr/international/2007/06/04/01003-20070604ARTWWW90444-charles_taylor_refuse_de_comparaitre_a_son_proces.php

"Charles Taylor se plaint de ses conditions de détentions à La Haye", **Grioo**, 26.07.2006, http://www.grioo.com/info7408.html

"Condamnation de Charles Taylor par le tribunal spécial de la Sierra Leone", **Africa Press**, 7.09.2013 http://www.africapresse.com/condamnation-de-charles-taylor-par-le-tribunal-special-pour-la-sierra-leone/

"Définition des crimes", http://www.trial-ch.org/fr/ressources/droit-international/definition-des-crimes.html

"La protection des témoins au Tribunal Spécial pour la Sierra Leone : entretien avec Saleem Vahidy, chef de la section des témoins et des victimes'', **Recours, Bulletin du Groupe de Travail pour les Droits des Victimes GTDV**, No. 13, Hiver 2008, s. 6, http://www.vrwg.org/bulletins-fr/anciennes-editions

"l'Afrique dans le monde Une chronologie du continent africain 2ème trimestre 2003", **Afrique contemporaine**, 2003/3, no. 207, s. 208, https://www.cairn.info/revue-afrique-contemporaine-2003-3.htm

"Le procès de Charles Taylor suspendu jusqu'au 3 juillet", **Le Monde.fr,** 25.06.2006, http://www.lemonde.fr/international/article/2007/06/25/le-proces-de-charles-taylor-suspendu-jusqu-au-3-juillet_927556_3210.html

"Libéria chronologie", **Jeune Afrique**, http://www.jeuneafrique.com/pays/liberia/chronologie

"Liberian Soldiers Taunt Shoot 13 Former Leaders", **Washington Post**, http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/07/28/AR2006072800581_pf.html

"Nouvel accord de paix et nouvelle présidente du Conseil d'État", Libéria, chronologie contemporaine, **Encyclopedia Universalis**, http://www.universalis.fr/evenement/17-aout-1996-nouvel-accord-de-paix-et-nouvelle-presidente-du-conseil-d-etat

"Première comparution de Charles Taylor devant le Tribunal", **L'OBS**, 03.07.2007, http://tempsreel.nouvelobs.com/monde/20070703.OBS4799/premiere-comparution-de-charles-taylor-devant-le-tribunal.html

"Prosecutor welcomes UN-backed court's decision to uphold Charles Taylor conviction", **UN Daily News**, 26.09.2013, http://www.un.org/News/dh/pdf/english/2013/26092013.pdf

"Rapport de synthèse sur le séminaire au thème de la protection des victimes et des témoins comparaissant devant la Cour Pénale Internationale",

"Retour sur la condamnation de Charles Taylor en 2012: une première historique pour un chef de l'Etat", **Jol Press, justice internationale,** 21.07.2013, http://www.jolpress.com/blog/ghislain-poissonnier-charles-taylor-liberai-sierra-leone-tssl-820860.html

"Sexual Violence in Sierra Leone : A population –Based Assesment", **Physcians for Human Rights**, 2002, https://s3.amazonaws.com/PHR_Reports/sierra-leone-sexual-violence-2002.pdf

"Sierra Leone, une enfance perdue", **Amnesty International**, AFR 51/069/00, Document Public, Londres, Ağutos 2000, https://www.amnesty.org/download/Documents/132000/afr510692000fr.pdf

"Taylor boycotts trial" **The Hague Justice Portal,** 04.06.2007, http://www.haguejusticeportal.net/index.php?id=7748

"The President Samuel K. Doe, the master sergent president", http://www.liberiapastandpresent.org/SamuelKDoe.htm

"Tribunal Spécial pour la Sierra Leone – Charles Taylor boycotte le début de son procès à la Haye", **Le devoir,** 05.06.2007, http://www.ledevoir.com/international/actualites-internationales/146178/tribunal-special-pour-la-sierra-leone-charles-taylor-boycotte-le-debut-de-son-proces-a-la-haye

Encyclopédie Larousse, Libéria, http://www.larousse.fr/encyclopedie/pays/Liberia/129821

Extra Industries Transparency Initiative, "Seeing Results from natural resource: Sierra Leone", https://eiti.org/fr/sierra-leone

http://www.ilo.org

http://www.larousse.fr/encyclopedie/pays/Sierra_Leone/144269

http://www.peaceau.org/uploads/report-290803libfr.pdf

http://www.sierra-leone.org/Archives/slnews0500.html

http://www.sierra-leone.org/election2002.html

http://www.sierraleonetrc.org

http://www.un.org/fr/peacekeeping/missions/unmil/index.shtml

https://treaties.un.org

https://www.hrw.org

https://www.icc-cpi.int

https://www.icrc.org/fr

Liberia - Election and Coup Attempt – 1985,
http://www.globalsecurity.org/military/world/war/liberia-1985.htm

Sierra Leone, la domination coloniale,
http://www.axl.cefan.ulaval.ca/afrique/sierra_leone.htm

The World Fact Book, Africa: Sierra Leone,
https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sl.html

UNDP in Sierra Leone
http://www.sl.undp.org/content/sierraleone/en/home/countryinfo

Liberya Haritası[1]

[1] http://mapsof.net/liberia/liberia-political-map

Sierra Leone Haritası[2]

[2] http://www.nationsonline.org/oneworld/map/sierra_leone_map.htm

Özet

Ludju Kalembo Rudy

Devlet Başkanlarının Cezai Sorumluluğu: Charles Taylor örneği

Yüksek Lisans Tezi, 134 s.

Ankara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Sierra Leone'deki milis gücü komuta kedemesinde olan Ruf Foday Sankoh tarafın dan başlatılan 1991 yılından 2002 yılına kadar süren sivil savaş, 1989'un sonund an itibaren komşu ülke olan Liberya başkanı ve NPFL milis gücünün başı olan Ch arles Taylor yönetiminin sonuçlarındandır. Sierra Leone'deki savaş son dönem Afri ka kıtası tarihinin en korkunç olaylarından biridir. İnsan haklarını ihlal eden ve ciddi savaş İnsanlığa karşı savaş suçları işleyen düşmanlıkta farklı birçok sebep etken olmuştur.

Çatışma sonunda çatışanlara karşı tiksindirici suçları işleyenlerin yargılanmasını isteyen ancak istikrarlı yasal düzeni olmayan Sierra Leone yönetimi yönetimin başkanı olan Ahmed Tejan Kabbah aracılığıyla yalnızca savaşta işlenen suçların değil asıl suçluların da yargılanmasını isteyerek Birleşmiş Milletler'den yardım istedi.

Bu yüzden Birleşmiş Milletler Ve Sierra Leone yönetimi arasındaki anlaşmayla 2002, Haziran 6'da Özel Sierra Leone Mahkemesi kuruldu. Özel Sierra Leone Mahkemesi yöneten tabaka göz ardı edilmeksizin uluslararası insan haklarını ve ülkede işlenen Sierra Leone yasalarını ihlal eden en büyük ciddi savaş suçlarını işlemekle suçlana nların yargılama hakkı bulunan büyük karma bir mahkemeydi. Bu yetki; uluslararas ı yasada lider olarak tanımlan ayrıcalıklı kişilerin tecrit eden ve Özel Sierra Leone Mah kemesi yetkisine giren suç işleme amacıyla olan suç yüküne karşı yetki verdi. Bu iş fark lı ülkede işlenen uluslararası ciddi suçlar için kurulan uluslararası kurulan bir mahk emeden önce Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğunun etkisidir. Sierra Leone'deki işlenen suçların Özel Sierra Leone Mahkemesi önünde somut dava olarak yürütülen Charles Taylor davasıdır.

Abstract

Ludju Kalembo Rudy

Criminal Responsibility of Heads of State: The example of Charles Taylor

Master's Thesis, 134 p.

Ankara University

Institute For Social Sciences

International Relations

The civil war in Sierra Leone, triggered by the head of the militia Ruf Foday Sankho and which has last from 1991 to 2002, was one of the consequences of that conduct in neighboring Liberia since the end of 1989 by Charles Taylor president who was at that time the head of the militia of the NPFL. This Sierra Leone's war was one of the most horrific in the recent history of the African continent. The different factions that has taken part in the hostilities had committed crimes against humanity, war crimes and other serious violations of humanitarian laws.

At the end of the conflict, the Government of Sierra Leone who had the desire to try the perpetrators of heinous crimes committed against the population in the afrontements but was not equiped with fairly stable legal system to do it had asked help from the United Nations, through its president Tejan Kabbah, to set up a court which would be able to judge not only the nature of the crimes committed throughout the war but also the main perpetrators.

Thus, the Special Court of Sierra Leone (SCSL) was established in January 6, 2002 by an agreement between the Government of Sierra Leone and the United Nations. the SCSL as an international court and a hybrid tribunal had jurisdiction to judge, regardless of the official quality, people who were accused of holding the biggest parts in serious violations of international humanitarian law and the law of Sierra Leone committed in that country. This competence was an abstraction to the immunities recognized under international law as a leader and has allowed that the latter can answer his criminal liability for committing crimes that fall within the competence of SCSL. This work is a reflection on the penal responsibility by the president of the republic before an international court for serious international crimes committed in a foreign country. This work will be led from concrete case, the Charles Taylor case in front of the SCSL of crimes committed in Sierra Leone.